

Міністерство освіти і науки України
**НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОЛОГО-НАТУРАЛІСТИЧНИЙ
ЦЕНТР УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ**

04074 м. Київ, вул. Вишгородська, 19

Тел. 430-02-60, 430-43-90

e-mail: nenc@nenc.gov.ua

«05» «листопада» 2018 р. № 322

Інформація

щодо проведення літніх відпочинково-оздоровчих, експедиційних кампаній дітей та учнівської молоді в системі позашкільної освіти еколого-натуралістичного профілю за 2018 рік

На виконання Закону України «Про оздоровлення та відпочинок дітей» та з метою всебічної підтримки обдарованої молоді, сприяння модернізації змісту науково-дослідницької, пошукової, експериментальної та практичної діяльності учнівської молоді була проведена змістовна робота по організації відпочинково-оздоровчих, експедиційних кампаній дітей та учнівської молоді влітку 2018 року закладами позашкільної освіти еколого-натуралістичного профілю України.

Вінницька область

З метою забезпечення оздоровлення та організованого дозвілля гуртківців з 11 по 27 червня 2018 року на базі Вінницької обласної станції юних натуралістів працювала літня оздоровча профільна школа «Юннат» з денним перебуванням для кращих гуртківців, активістів природоохоронної та юннатівської роботи в загальній кількості 120 чоловік.

Оздоровча профільна школа працювала згідно затвердженого плану роботи протягом трьох тижнів.

Заняття гуртків і проведені заходи відповідали еколого-натуралістичному профілю роботи закладу.

Важливим аспектом роботи ЛОПШ «Юннат» була додаткова освіта та організація змістовного дозвілля дітей, надання можливості кожному вихованцю розкрити свій потенціал, врахувати індивідуальні потреби та здібності.

Велика увага в ЛОПШ «Юннат» приділялась виховній роботі, що сприяло формуванню у дітей почуття патріотизму, любові до природи, своєї Батьківщини, українських народних традицій, почуття дружби, взаємної підтримки та допомоги.

Змістовними і цікавими були творчі майстерні: «Квітка доброти», «Звертаємось до книги», «Створення ляльки мотанки», «Оздоблення виробів петриківським розписом», «Виготовлення сувенірів із солоного тіста», щоденні спостереження «Погляд в природу». Глибокий пізнавальний та розважальний характер носили заходи, а саме: інтелектуальні ігри: «Я люблю Україну», «Світ тварин», фестиваль фейс-арту «Кольоровий бум», квест «Скарби лісу» та «Пізнаємо рідну природу», флешмоб у вишиванках, засідання активу «Агенти ековпливу», ательє світової моди, година англійської, свято екологічної казки, зйомки телепередачі «Вікнами до сонця».

Цікавими та пізнавальними для дітей були екскурсії по оглядових залах обласної станції юних натуралістів, похід в контактний зоопарк, експедиційний похід на П'ятничанську

екологічну стежину з проведенням спортивної конкурсної програми «Кубок Лісовика» та конкурсу козацької пісні, похід в кінотеатр «Родина».

Свою творчість гуртківці мали можливість проявити у конкурсних розважальних програмах, таких як «Юннатівські переспіви», фестиваль «Зорі над Бугом», Гала-концерт «Зірки табору «Юннат»», шоу «Розсміши штабних», дискотека з ігротекою «Українські гопацульки» та інші. Відвідування басейну, спортивні конкурсні програми, заняття в спортивному залі сприяли оздоровленню дітей.

Вихователі, громадський штаб ЛОПШ «Юннат» сумлінно ставились до виконання своїх обов'язків, ретельно готувалися до проведення заходів та занять, проявляли творчість та ініціативу.

Під час роботи школи порушень трудової дисципліни не зафіксовано, суворо дотримувались правил безпеки життєдіяльності дітей.

Всього у Вінницькій обласній станції юних натуралістів було оздоровлено 120 юннатів, що становить 0,5 % від загальної кількості вихованців. У тому числі 85 дітей пільгових категорій, з них: дітей з інвалідністю – 3; дітей учасників АТО – 5; дітей з багатодітних та малозабезпечених сімей – 42; талановитих та обдарованих дітей – 35.

Оздоровлено юннатів:

- в профільних таборах – 110;
- охоплено екскурсіями, походами – 2052.

Волинська область

Під час літніх канікул 2018 року заклади позашкільної освіти еколога-натуралістичного спрямування Волині створили належні умови для змістовного відпочинку та оздоровлення вихованців. Працювали табори з денним перебуванням, діти побували на екскурсіях у мальовничих куточках Волинського краю, відпочивали у Всеукраїнському таборі «Юннат», оздоровлювались у ДП УДЦ «Молода гвардія». Різними формами відпочинку та оздоровлення були охоплені діти з багатодітних, малозабезпечених сімей, учасників АТО, талановиті діти.

Змістовно організували відпочинок вихованців педагоги обласного еколога-натуралістичного центру (**директор Остапчук В.А.**). Протягом травня-червня були проведені пізнавальні екскурсії, під час яких діти знайомились із мешканцями живого куточка, видовим складом дендропарку, переглянули фільми екологічної відеотеки. Особливо цікавим був одноденний похід до заплави річки Стир з метою вивчення біорізноманіття. Діти досліджували рослинний світ заплави річки в межах міста, вчилися визначати видовий склад. До проведення походу залучали науковців Східноєвропейського Національного університету ім. Лесі Українки. При поверненні на базу екологічного центру шлях пролягав через меморіал Слави. Там учасники походу відвідали могилу Небесної Сотні, де положили до підніжжя букети із зібраних польових квітів. Чимало цікавих екскурсій було проведено і для учнів літніх природничих шкіл, що діяли на базі закладів загальної середньої освіти міста. Діти знайомились із загадковим світом акваріума, багатствами Волинських лісів, екологічною стежкою «Материнка». Були учасниками майстер-класу із глини. Всього в екскурсіях та походах взяло участь 683 вихованці.

Переможці Всеукраїнських конкурсів, акцій, операцій мали змогу відпочити на базі Державного підприємства «Український дитячий центр «Молода гвардія». Для дітей було підготовлено дві тематичні табірні зміни - форум учнівських трудових об'єднань та юних екологів. У таборі за дві з міни побувало 12 юних дослідників природи Волині.

З нагоди Всесвітнього дня охорони навколишнього середовища 5 червня 2018 року у Ківерцівському районному центрі еколога-натуралістичної творчості учнівської молоді (**директор Стецькович Г.Ф.**) відбувся екологічний форум «Ми люди – поки є природа», де юннати підвели підсумки природоохоронної роботи за рік. Переможці екологічних акцій та конкурсів були відзначені грамотами та призами. Члени еколога-натуралістичного клубу вручили присутнім еколістівки «Чисте місто - здорові люди». В рамках заходу були проведені екологічний квест «Граючи, пізнаємо світ природи», майстер-клас по виготовленню квітів з

паперу «Квітка - семицвітка». У захоплюючому квесті, який проходив на території закладу, взяли участь понад 30 вихованців гуртків, творчих об'єднань. Юні природолюби через пошук та виконання різноманітних цікавих, майстерно оформлених творчих завдань на різних етапах гри, ознайомились з видовим різноманіттям рослин дендропарку, ділянками лікарських рослин, квітниками та садом. На етапі «Ерудиціон» юні квестери розгадували «логічні ланцюжки», ребуси, кросворди, відповідали на питання природничої вікторини, виконували цікаві практичні завдання. У ході гри діти продемонстрували чудову командну гру, проявили кмітливість, спритність. Вони весело, активно та змістовно провели свій час, отримали заряд гарного настрою та бадьорості.

З метою належної підготовки та проведення оздоровчої літньої кампанії у 2018 році, додержання вимог законодавства у сфері оздоровлення та відпочинку дітей педагога Луцького міського центру еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді (**директор Самойленко Н.О.**) організували оздоровлення своїх вихованців, переможців олімпіад, турнірів, творчих конкурсів, спортивних змагань та захистів наукових робіт, у позаміському таборі «Ровесник» (І зміна – літня школа «Ерудит»).

Протягом червня – серпня юні екологи побували на екскурсіях, відвідали масові заходи еколого-натуралістичного спрямування, еко-квести. Активно впроваджувалися форми роботи з дітьми, спрямовані на виховання національної свідомості, збереження традицій та звичаїв свого краю. Вихованці Центру брали участь у загальноміському святі, присвяченому Міжнародному Дню захисту дітей «Кожна дитина – це все Україна», у творчих заходах: майстер-класі «Чарівна квітка», відвідували свята, організували виставки-продажі.

Організації цікавого дозвілля для вихованців на Ковельській станції юних натуралістів (**директор Бобчук В.Т.**) педагогами приділяється багато уваги. Цьогоріч під час функціонування табору з денним перебуванням «Юннат» вихованці відвідали багато цікавих місць. Особливе враження на дітей справило відвідування меморіалу жертвам Голокосту в лісі поблизу с. Гішин.

В роки другої світової війни у місті Ковелі жертвами гітлерівців стали декілька тисяч єврейського населення міста та його околиць. Ні в чому не винних людей було вивезено в ліс поблизу села Гішин, де і було розстріляно. На місці розстрільних ям сьогодні створено меморіальні зони. Саме про ці чорні сторінки з історії рідного міста дізналися юннати під час відвідування меморіального комплексу.

Оздоровлення гуртківців еколого-натуралістичного відділу Нововолинського центру дитячої та юнацької творчості (**директор Кравцова Л. А.**) здійснюємо через проведення одноденних походів та екскурсій. Впродовж літніх канікул було проведено 5 походів та 14 екскурсій. Всього оздоровлено 226 вихованців із 430 охоплених еколого-натуралістичною роботою, що становить 53%.

Екскурсії та походи здійснювались у рамках виконання таких конкурсів: «Правдивий світ птахів», «В об'єктиві натураліста», «Біоцит», «Вчимося за повідувати», «Парки – легені міст і сіл», «До чистих джерел», «Вишнева Україна», а також маршрутом екологічної стежки «Берегиня».

На початку червня цікавою і незабутньою видалась екскурсія до місцевих джерел. Одне з таких джерел знаходиться за очисними спорудами. Про джерело, до якого ходили юннати, знають багато людей із навколишніх населених пунктів. Вода в ньому цілюща, завжди прохолодна. Юннати за ним доглядають: розчистили русло, огородили територію. Тепер кожен бажаючий може скуштувати смачної води.

Педагога еколого-натуралістичного відділу Володимир-Волинського центру позашкільної освіти (**завідувач відділом Строцюк Т.К.**) організували чимало екскурсій до лісу. Екскурсії проходила з метою показати красу природи рідної Волині, розповісти про значення дерев, кущів, трав'янистих рослин в природі та житті людини, спонукати вихованців дотримуватись правил поведінки у природі. Під час екскурсій діти розширили свої знання з природознавчих дисциплін, навчилися правильно заготовляти природний матеріал, розводити багаття, не наносячи шкоди природі, прибирати за собою. Вихованці гарно відпочили та корисно

провели час. З ними проводили різноманітні ігри: «Чий листок?», «Грибна галявина», вікторина «Мешканці лісу».

Екскурсіями було охоплено 163 дитини.

Всього в області було оздоровлено 1272 вихованців, що становить 40 % від загальної кількості юннатів. У тому числі 275 дітей пільгових категорій, з них: дітей учасників АТО – 42; дітей учасників ліквідації наслідків на ЧАЕС – 2; дітей з багатодітних та малозабезпечених сімей – 70; дітей з групи ризику, девіантної поведінки – 7; талановитих та обдарованих дітей – 154.

Оздоровлено юннатів:

- у стаціонарних дитячих оздоровчих закладах – 16;
- у таборах денного перебування – 23;
- охоплено екскурсіями, походами – 1237.

Дніпропетровська область

Творчий підхід до організації літнього відпочинку юннатів сприяв якісній роботі, що проводилась в цьому напрямку СЮН / ЕНЦ області.

Для організації плідного відпочинку юннатів були сплановані тематичні екскурсії, комплексні екологічні експедиції по вивченню природи рідного краю, масові заходи, спрямовані на екологічне виховання дітей та учнівської молоді, проводились конкурси, ігри, вікторини, виставки.

Особлива увага під час літніх канікул в ЕНЦ та СЮН приділялася охопленню організованими формами відпочинку дітей, які потребують особливої соціально-педагогічної підтримки.

Літня практика на базі КЗО “ОЕНЦДУМ”

З метою формування у дітей та учнівської молоді сучасного екологічного мислення та ґрунтовних екологічних знань, набуття практичних навичок по догляду за рослинами відкритого і закритого ґрунту, за свійськими і декоративними тваринами і птахами, організації змістовного літнього відпочинку з 01 по 21 червня 2018 року на базі комунального закладу освіти “Обласний еколого-натуралістичний центр дітей та учнівської молоді” Дніпропетровської обласної ради, проходила літня навчально-трудова практика, в якій брали участь 70 юннатів, учнів комунального закладу освіти “Середня загальноосвітня школа № 76” Дніпропетровської міської ради.

Перший день практики співпав з міжнародним Днем захисту дітей. Керівники гуртків КЗО “ОЕНЦДУМ” приготували для дітей цікаву програму, а саме:

- Конкурс малюнку на асфальті “Моя мрія”;
- Проведення майстер-класу по створенню композицій з природного матеріалу;
- Гра “Пізнай тварину за описом”;
- Огляд відеофільмів про життя тварин з відеотеки “Екологія ХХІ століття”.

Протягом практики вихованцям закладу була запропонована цікава змістова програма, яка включала ігри, змагання, майстер-класи, подорожі, екскурсії, вікторини тощо.

Так, керівники гуртка ботанічного профілю підготували і провели для юннатів майстер класи “Правила догляду за рослинами теплиці”, “Квіткове диво”, ігри “На екологічній стежці”, “Мандрівка в тварину квітів”, “Ботанічне лото”, конкурс малюнка на асфальті “Моя улюблена квітка”, ботанічну естафету, годину спілкування “Лікарські рослини – друзі чи вороги?”, квести “Мандрівка з культурними рослинами”, “Дендрологічні цікавинки” та заняття-гру “Чарівні супутники наші”.

Керівники гуртка зоологічного профілю порадували дітей майстер класом “Спілкуємося з тваринами зоокуточку”, іграми “Дивовижні тварини”, “Книга рекордів природи”, “Зоологічне лото”, годиною спілкування “Зоологічні посиденьки”.

В кабінети комп’ютерної грамотності всі зацікавлені взяли участь у майстер-класі “Створення відеофільмів та презентацій про природу”.

Також цікаво пройшли під час практики: конкурс оповідань “Мій домашній улюбленець”, майстер-клас “Чарівний світ орігамі”, гра “Біологічна карусель”, вікторина на тему здорового способу життя “Кошик грецьких горіхів”, гра-мандрівка “Загадковий світ природи рідного краю”.

Упродовж всього періоду літньої навчально-трудої практики для дітей працював відеолекторій “Екологія ХХІ століття”, в відеотеці якого представлені понад 200 фільмів екологічної, валеологічної, правової тематики.

Юннати мали змогу подивитися фільми про природу, про життя тварин, цікаві екологічні мультфільми.

Під час літньої практики на базі КЗО “ОЕНЦДУМ” було проведено багато навчальних екскурсій з учнями міста Дніпро, в яких взяли участь майже 350 дітей.

Обласний еколого-краєзнавчий табір-експедиція “Борівітер”

З 25 червня по 1 липня 2018 року було проведено обласний еколого-краєзнавчий табір-експедицію “Борівітер” “Природна скарбниця Придніпров’я”. Захід проводився з метою виявлення та підтримки талановитих та небайдужих дітей та учнівської молоді, їх оздоровлення та відпочинку, розвитку інтелектуальних і творчих здібностей, ознайомлення юннатів з унікальними територіями та об’єктами природно-заповідного фонду Дніпропетровської області, залучення до практичної природоохоронної діяльності по вивченню, збереженню та відновленню довкілля.

В роботі табору взяли участь 10 найкращих вихованців КЗО “ОЕНЦДУМ” та філії “Шафран”, комунального позашкільного навчального закладу “Станція юних натуралістів” Дніпровської міської ради.

Учасники табору-експедиції розташувались на території Котовського навчально-реабілітаційного центру Дніпропетровської обласної ради (далі – Котовський НРЦ ДОР, директор Конюхова Н.М.), розташованого в мальовничому місці Магдалинівського району, який є одним з чотирьох базових районів для організації і розбудови майбутнього Орільського національного природного парку (далі – Орільський НПП).

Створення Орільського НПП – важливе завдання науковців, місцевої інтелігенції і небайдужих місцевих людей. Цей захід є однією з найефективніших форм організації природоохоронних територій. Молодь у цьому процесі відіграє дуже важливу роль, саме тому ці місцини були обрані для проведення табору-експедиції, поглибленого вивчення флори та фауни.

Збереження гідрологічного балансу місцевості залежить від збереження унікальних природних об’єктів, розташованих вздовж русла р. Оріль. Проведення моніторингових комплексних біоекологічних, еколого-географічних та історико-культурних досліджень ділянки басейну р. Оріль в межах Дніпропетровської області є запорукою збереження та контролю за змінами на даних територіях. Ці дослідження проводились видатними науковцями Дніпропетровщини і сприяють формуванню національної екомережі, роблять можливим розвиток сталих форм туризму, рекреації та еколого-просвітніх заходів, збереження історико-культурної спадщини з перспективою формування в басейні р. Оріль екологічно збалансованого регіону.

Річка Оріль з її заплавами озерами та лісами, лиманами, луками, байрачними дібровами, борами, березо-осиковими гаями, вільшаниками, піщаними, галофільними і чорноземними степами - потребує охорони. Саме ці унікальні території стали об’єктом вивчення і дослідження учасниками табору-експедиції “Борівітер” під науковим керівництвом одного із засновників Орільського НПП, кандидата біологічних наук, доцента Дніпропетровського національного університету ім. О.Гончара Манюка Вадима Володимировича.

Діти та керівники досліджували природу в рамках змістовних авто пішохідних екскурсій:

- “Ковпаківські музеї – Півень на межі трьох областей – Ковпаківські лимани – Цар – верба” (музей О.Бондаренка-Освієнків, музей О. Нем’ятого – Кропиви, півень над річкою Оріль, цар – верба);

- “Козачий лиман-Урочище Стінка – Нехворощанський кар’єр” (Козачий лиман, урочище Стінка, Тарасова гора, Нехворощанський кар’єр, краєвиди річки Оріль під горою);

- “Шагарівський ліс” (цілюща криниця, бір, вирубки, березові гаї, липові гаї, річка Оріль, Бабине коліно, заплашний ліс).

- “Лебединка – Государеві лимани – Вовча Яма” (соснова лісосмуга на краю древньої тераси, багата псамофільна степова та лучна флора, Орільська долина, лиман “Лебединка”, лучно – дібровний комплекс біля Государевих Лук, оглядовий майданчик на краю заплавної улоговини “Орільські плавні”, заплавні болота, діброви, протоки, вихід до річки (брід або Вовча яма), вид на Рясський косогір);

- “Село Котовка та його околиці” (село Котовка, сільський музей, Котовський лиман, лісництво);

Під час проведення екскурсій учасники знайомились з представниками місцевої флори, збирали гербарій, спостерігали за тваринами та птахами, віднаходили сліди їх життєдіяльності, вслухались у звуки природи.

Після пізнавальної екскурсії на базі Котовського НРЦ ДОР в дружньому колі відбувалося її обговорення, учасники “Боривітру” працювали зі щоденниками спостережень, гербарними зразками, визначниками флори та фауни. Справжнім подарунком від наукового керівника табору-експедиції стала можливість для всіх його учасників попрацювати з біноклярним мікроскопом, і більш детально роздивитися зібраний природний матеріал.

Чудовим доповненням до змістовних екскурсій став приїзд ентомолога Бригадиренка Віктора Васильовича, кандидата біологічних наук, доцента Дніпропетровського національного університету ім. О.Гончара, якій допоміг усім учасникам поринути у світ комах, обстеживши дерева та кущі діти віднайшли багато цікавинок і зрозуміли що кожна рослина – то цілий світ.

Був у таборі ще один гість – орнітолог - Чегорка Петро Тимофійович, голова Дніпропетровського відділення Українського товариства охорони птахів. Він розповів учасникам про птахів рідного краю, пояснив як їх слухати і розрізнати, як правильно спостерігати. Юннати з цікавістю дивились у біноклі та намагались впізнати різноманітних та невідомих раніше птахів.

Щодня після тривалих авто-пішохідних екскурсій учасники відпочивали на Котовському лимані, вивчали тваринний та рослинний світ, брали участь у вікторинах та творчих конкурсах. Після вечері діти грали у бадмінтон, волейбол, робили спортивні вправи на килимках, грали у шахи та змагались у вправності кидання кульок.

Кожен учасник привезе додому чудові спогади, фото та паперові звіти (щоденники), збагативши свої знання про природу рідного краю та практичні навички по дослідженню природи. І сумісними зусиллями буде створено Орільський національний природний парк, який попри всі проблеми, ми щиро віримо, обов’язково буде створений і стане невідомою частиною територій та об’єктів природно-заповідного фонду Степового Подніпров’я.

Проведення дитячої комплексної еколого-краєзнавчої експедиції та наради-навчання для педагогічного активу СЮН / ЕНЦ та базових шкіл на базі Канівського природного заповідника

З метою формування у дітей та учнівської молоді екологічного мислення та ґрунтовних екологічних знань, почуття національної гідності та патріотизму, розвитку співпраці з провідними установами природно-заповідного фонду України, використання елементів музейної педагогіки в освітньому процесі закладів позашкільної освіти Дніпропетровської області з 29 травня по 01 червня 2018 року комунальним закладом освіти “Обласний еколого-натуралістичний центр дітей та учнівської молоді” Дніпропетровської обласної ради було проведено обласні заходи: дитяча комплексна еколого-краєзнавча експедиція та нарада-навчання для педагогічного активу СЮН/ЕНЦ та базових шкіл на базі Канівського природного заповідника навчально-наукового центру “Інститут біології та медицини” Київського національного університету ім. Тараса Шевченка Черкаської області.

У заходах взяли участь 35 учнів обласної Природничої школи учнівської молоді та 20 працівників закладів загальної середньої та позашкільної освіти з м. Дніпра, Кам’янського, Кривого Рогу, Марганця, Павлограда, Верхньодніпровського, Дніпровського (у тому числі з

Слобожанської об'єднаної територіальної громади (далі – ОТГ), Межівського, Новомосковського, Павлоградського (Вербківської ОТГ), Солонянського, Томаківського (Томаківської ОТГ) та Царичанського (Царичанської ОТГ) районів.

Канівський природний заповідник – один з найстаріших на Україні. Це - об'єкт природно-заповідного фонду з найвищим ступенем заповідності, який був створений 30 липня 1923 року для збереження унікальної ділянки лісостепу з його рослинними і тваринним світом на місці археологічних розкопок, що проводились академіком М.Ф. Біляшівським, дослідником історії східних слов'ян. В 1892 році ним були тут відкриті залишки літописного міста Родня.

Геологічна будова Канівських гір, на яких розташовано заповідник, унікальна. Відклади різних геологічних епох зсунуті з місця свого первинного залягання та дислоковані. За одною з версій вчених – породи дислоковані завдяки гігантському селю (значне промокання ґрунтів) та гравітації від активної дії льодовика.

Територія заповідника складає 2027 га, до неї входять: правобережна частина по р. Дніпро, о. Круглик, о. Шелестів та “Зміїні Острови”. Також до його складу входять Княжа і Мар’їна гори, Велике і Мале Скїфське городище. Він межує з Чернечою горою (Тарасова гора).

Основними функціями заповідника є охорона типових екосистем лісостепової зони України, збереження біорізноманіття, моніторинг (багаторічне спостереження) за динамікою природних процесів.

На садибі Канівського природного заповідника у старовинному меморіальному будинку академіка М.Ф. Біляшівського розташований музей природи. Цей музей унікальний за науковою цінністю експонатів, оригінальністю та різноплановістю тематики експозицій. Історія природи Канівщини від мезозою і історія людини з часів палеоліту і до наших днів представлена багатомасштабною колекцією експонатів, зібраних у заповіднику та його околицях.

Для юннатів було проведено ряд теоретичних занять та екскурсій екологічними стежками по заповіднику:

- Лекція-презентація “Історія заповідної справи” (Кузьмінська О.Й., завідувача сектором екологічної освіти);

- Екскурсії екологічними стежками “Рослинний світ Канівського природного заповідника” та “Велике Скїфське городище” (Шевчик В.Л., кандидат біологічних наук);

- Екологічний маршрут “Мікобіота заповідника” (Дякова С.В., спеціаліст I категорії та Кульша Ю.М., фахівець з екологічної освіти);

- Лекція “Історико-краєзнавчі аспекти та Тарасова спадщина у роботі Канівського природного заповідника” та екскурсія в музей природи Канівського природного заповідника (Полішко О.Д., завідувачий музеєм заповідника).

Незабутні враження юннатам подарувала екскурсія до Тарасової гори (Шевченківський національний заповідник). Місце перепоховання Тараса Григоровича Шевченка увінчане 11-метровим пам'ятником. Видатний український поет і художник ніби повернувся після довгих мандрів чужиною і задумливо оглядає рідні серцю простори.

На території національного заповідника також знаходяться світлиця та музей. Світлиця – це копія тієї хатини, в якій жив наглядч за могилою Шевченка – Іван Ядловський, в лівій половині якої був музей. В правій половині світлиці жив наглядч з дружиною.

Домінуючим мотивом експозиції музею є вшанування пам'яті Шевченка в Україні та в усьому світі. Перлина колекції – оригінальні графічні твори Т.Шевченка, прижиттєві видання його поезій, меморіальні речі, пов'язані з похованням Т.Шевченка в Петербурзі та перепохованням його в Україну: рушник, стрічки та хустки з похорону Шевченка в Каневі та інше. Надзвичайно цінними є речі, що зафіксували образ Тарасової гори і могили поета на різних етапах української історії.

Також юннати відвідали музей Народно-декоративного мистецтва.

Тут зібрані кращі зразки традиційного одягу та предмети побуту українців Середнього Подніпров'я. Вироби іменитих сучасних майстрів-склодувів, різьбярів по дереву, художників дають можливість побачити, як розвивалося прикладне мистецтво в індустріальну епоху.

Багаторічна плідна співпраця КЗО “ОЕНЦДУМ” та Канівського природного заповідника Київського національного університету ім. Тараса Шевченка надає можливість для додаткової освіти учнів та педагогічного активу закладів середньої загальної і позашкільної освіти, а також оздоровлення дітей Дніпропетровської області.

Оздоровлення вихованців закладів позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку Дніпропетровської області на базі дитячого оздоровчого закладу “Мрія”

З 08 по 28 серпня 2018 року комунальним закладом освіти “Обласний еколого-натуралістичний центр дітей та учнівської молоді” Дніпропетровської обласної ради на базі дитячого закладу оздоровлення та відпочинку “Мрія” (далі – ДЗОТВ “Мрія”). було проведено літнє оздоровлення дітей пільгових категорій та переможців всеукраїнських конкурсів і акцій, які є вихованцями закладів позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку Дніпропетровської області.

ДЗОТВ “Мрія” розташований в Запорізькій області на північному узбережжі Азовського моря в мальовничому куточку м. Бердянськ. Протягом 21 дня вихованці закладів позашкільної освіти з мм. Дніпра, Павлограда, Марганця, а також Дніпровського району (всього 21 учасник) відпочивали в таборі. Кошти на оздоровлення дітей були виділені з обласного бюджету.

В таборі щодня проводилась змістовна програма, яка включала в себе:

- оздоровчі процедури (купання в морі, повітряні та сонячні ванни, пляжний спорт);
- купання у басейні (навчання плаванню);
- спортивні заняття (теніс, футбол, волейбол, легка атлетика, тощо);
- гурткову роботу (танцювальний гурток, гурток “Вмілі ручки”, театральний гурток, англійська мова, йога);

- цікаві заходи та конкурси (“Міс і Містер”, “День Посмішки”, “День Казки”, “Розсміши коміка”, “В гостях у Каспера”, “Талант шоу”, “День музики” та багато інших).

Діти повернулись з незабутніми враженнями від теплого лагідного моря, чистого морського повітря, веселих ігор, спортивних змагань та оригінальних конкурсів.

За організацію та проведення змістовного літнього відпочинку та оздоровлення вихованців закладів позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку Дніпропетровської області подякою департаменту освіти і науки Дніпропетровської обласної державної адміністрації та КЗО “ОЕНЦДУМ” Дніпропетровської обласної ради було нагороджено директора ТОВ “Хартрон-Віоліс” та ДЗОТВ “Мрія” Меховича А.С. та начальника ДЗОТВ “Мрія” Шаріпову Л.М.

Навчально-просвітницька практика для юннатів Дніпропетровщини на науково-навчальному центрі “Присамарський біосферний, біогеоценологічний стаціонар ім. О.Л. Бельгарда” Дніпропетровського національного університету ім. О. Гончара

У Степовому Придніпров’ї є безліч чарівних куточків, знайомство з якими назавжди залишає в душі відчуття величі Природи, її неповторної сили і вроди. Один з таких куточків розташований в самому серці Дніпропетровської області. Це-Самарський бір, унікальний природний комплекс нашого регіону, рівному якому немає, мабуть, ніде в Україні. За даними науковців, в Дніпропетровській області нараховується 1700 видів вищих судинних рослин. Унікальність Присамар’я полягає в тому, що тут зростають близько 1200 видів, тобто в цьому регіоні представлено майже все видове флористичне різноманіття краю.

Саме на території цієї природної перлини краю 26-27 червня поточного року для вихованців закладів позашкільної освіти еколого-натуралістичного профілю, в тому числі для учнів обласної Природничої школи учнівської молоді, була проведена літня науково-просвітницька практика. Організатором заходу виступив комунальний заклад освіти “Обласний еколого-натуралістичний центр дітей та учнівської молоді”.

Захід проводився з метою формування у дітей та учнівської молоді сучасного екологічного мислення та ґрунтовних екологічних знань, залучення їх до науково-дослідницької, експериментальної і практичної діяльності з біології та екології в рамках Програми організації літніх наукових практик та комплексних екологічних експедицій для дітей та учнівської молоді і

педагогічного активу загальних середніх і позашкільних закладів освіти Дніпропетровської області “Вивчаємо заповідні території України” на 2018-2023 рр.,

Базою проведення практики став науково-навчальний центр “Присамарський біосферний, біогеоценологічний стаціонар ім. О.Л.Бельгарда”, який розташований на території с. Андріївка Новомосковського району, в центрі Самарського бору.

Науково-просвітницька практика для юннатів була проведена під керівництвом кандидата біологічних наук, старшого наукового співробітника Дніпровського національного університету ім. О.Гончара – Бориса Олександровича Барановського, який ознайомив учасників з основними типами ландшафтів степової зони України, до якої відноситься і Дніпропетровська область, найпоширенішими видами флори і фауни Степового Придніпров'я.

Для учасників практик були проведені екскурсії:

- до Капітанівського байраку з великим біологічним різноманіттям деревно-чагарникових рослин, які є домінуючими породами у Присамар'ї, який знаходиться в межах привододільно-балкових ландшафтів р. Самара;
- до штучних лісових масивів з різноманітним природним складом дендрофлори (ясеневі, пакленові, чернокленово-берестові діброви, біло акацієві насадження) з елементами степових цілинок і ділянками лук;
- на степові ділянки з великим видовим різноманіттям вищої судинної флори, яка на території Присамар'я є найбагатшою за кількістю видів. Учні ознайомилися з основними поширеними, ландшафтоутворюючими видами степової флори: шавлією дібровою, молочаєм степовим, шандрою ранньою, лядвенцем рогатим, в'язелем строкатим, люцерною романською, вишнею степовою тощо.

Окрасою практики стала екскурсія до ковилових ділянок степу, незаймана краса яких нагадала, яким був колись справжній цілинний різнотравно-типчакково-ковиловий степ.

На заплаві р. Самара Б.О. Барановський ознайомив учасників науково-просвітницької практики з відповідними спорядженням для відбору проб води та бентосу та методикою проведення гідробіологічних досліджень.

Наприкінці практики для учнів та керівників була проведена оглядова екскурсія по території та приміщенням Присамарського біосферного, біогеоценологічного стаціонар, який був побудований в 90-роках минулого століття зусиллями педагогів та студентів з метою проведення комплексної експедиції Дніпропетровського університету (КЕДУ). На базі стаціонару впродовж всіх років існування проводиться експедиційна діяльність та польові практики для студентів природничих факультетів ДНУ.

Наведемо декілька прикладів організації літнього відпочинку юннатів в інших закладах позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку у 2018 році.

КПНЗ “Станція юних натуралістів Покровського району” Криворізької міської ради

З 1 червня по 30 червня на базі КПНЗ «СЮН Покровського району» КМР працювала міська літня біологічна школа за відділеннями: зоологічне, еколого-ботанічне, гідрологічне, ландшафтного дизайну, квітникарства та овочівництва.

Робота міської літньої біологічної школи у 2017-2018 н.р. була спрямована на проведення комплексних моніторингових досліджень природних та урбанізованих екосистем промислового міста, роботи в лабораторіях Криворізького державного педагогічного університету. Багато часу керівники відділень проводили в експедиційній діяльності по Покровському району м.Кривого Рогу. Також протягом червня-липня проходив польовий практикум, як на базі КПНЗ «СЮН Покровського району» КМР так і Криворізького ботанічного саду НАН України. Активно працювали екскурсійні майданчики парків та скверів Покровського району, які відвідували школярі міста.

Комунальний заклад “Нікопольський міський еколого-натуралістичний центр”

З 04 червня по 21 серпня у літній оздоровчий період на базі КЗ “Нікопольський міський еколого-натуралістичний центр” працювала літня школа для обдарованих дітей “Степ”. Метою роботи школи є розвиток соціально-психологічних компетентностей учасників, створення середовища для покращення отриманих практичних і теоретичних знань у позашкільній освіті;

сприяння саморозвитку, самовихованню, самовдосконаленню особистості, організоване дозвілля та психологічне розвантаження учнів.

Робота у літній школі проводилася за програмами, розробленими викладачами, у формі загальних занять, інтелектуальних та тренувальних змагань, екологічних ігор, екскурсійно-туристичних походів.

У червні відбувся красзнавчий похід «Стежинами козацького краю». Мета походу: ознайомлення з історичними місцями Нікопольщини, розвиток пізнавальної активності дітей, виховання гордості за свій край.

Учні побували на місці розташування Базавлуцької січі, відвідали музей козацької слави, ознайомилися з історією запорізького козацтва, традиціями та побутом запорізьких козаків.

КПНЗ “Центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді” Дніпровської районної ради

Оздоровлення та відпочинок дітей є одним із найважливіших завдань в зміцненні та поліпшенні здоров'я нації. Під час проведення літнього відпочинку дітей педагогічними працівниками закладу використовувалися різноманітні форми роботи спрямовані на виховання у них національної свідомості, почуття патріотизму.

Літо розпочинається святкуванням Дня Захисту дітей. В усіх школах району пройшли цікаві масові заходи. Для школярів та малечі сіл Обухівка та Горяннівське Дніпровського району обласна рада влаштувала яскраве свято дитинства! На території КЗ Горяннівський НВК розгорнулося шість різних локацій: скаутський квест, спортивна і арт-зони, творчий концерт, солодкі подарунки, розваги з аніматорами та конкурси. Окрім святкових веселощів та ігор, встигли провести ще і футбольні змагання між школами на новенькому полі, яке урочисто відкрили в цей день. На святі був присутній Голова обласної ради, який пограв із малечею у футбол та побажав їм вдалого літа.

Учениці 10 класу КЗ “Горяннівський НВК” Кучер Дар'я та Щогла Валентина брали участь в обласній дитячій комплексній еколого-красзнавчій експедиції на базі Канівського природного заповідника Черкаської області з 29 травня по 01 червня в складі учнів обласної Природничої школи учнівської молоді.

У Всеукраїнському зльоті юних дослідників-природознавців на базі Всеукраїнського профільного табору “Юннат” м. Київ з 10 по 16 червня в складі команди Дніпропетровської області активними та результативними учасниками були вихованці КЗ ЦЕНТУМ, учні КЗ Партизанська ЗОШ Саєнко Олексій та Пода Дмитро, які посіли II та III місце в учнівській науково-практичній конференції за високий рівень виконання та презентацію науково-дослідницької роботи та отримали Грамоти за успішне проходження курсу «STEM-освіта» з агробіологічного напрямку.

12 до 14 червня 2018 року Національним еколого-натуралістичним центром учнівської молоді спільно з Департаментом освіти і науки Харківської обласної державної адміністрації, Комунальним закладом «Харківський обласний Палац дитячої та юнацької творчості» та ГО «Фельдман Екопарк» було проведено VI Всеукраїнський експедиційно-польовий збір команд юних зоологів. Команда юних зоологів Дніпропетровської області у складі Харченко Діана, М'яло Ангеліна, Чередник Олексій, вихованці гуртка «Юні акваріумісти» та їх керівник Хуторна Т.С. визнані переможцями у номінаціях:

- конкурс фоторобіт «Червонокнижні тварини рідного краю» - II місце
- «Кращий орнітолог» - III місце
- «Кращий ентомолог» - II місце.

Члени команди та керівник отримали сертифікати учасника Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді МОН України VI Всеукраїнського експедиційно-польового збору команд юних зоологів, керівник команди Хуторна Т.С. - подяку Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді МОН України керівникам делегацій за високий професіоналізм та підготовку учнівської молоді до участі в VI Всеукраїнському експедиційно-польовому зборі команд юних зоологів.

З метою забезпечення ефективного оздоровлення і повноцінного відпочинку дітей, створення належних умов для освітньої та науково-дослідницької роботи 12-17 червня проводилася дитяча екологічна навчально-дослідницька експедиція до природного заповідника “Дніпровсько-Орільський”, в якій взяли участь 12 учнів шкіл району, науковці заповідника та керівники гуртків Центру. Маршрут експедиції: сел. Обухівка, смт Слобожанське, сел. Обухівка, науковий стаціонар “Чайка” природного заповідника “Дніпровсько-Орільський”, сел. Обухівка, смт. Слобожанське, сел. Обухівка, загальна довжина маршруту 230 км.

Діти мали можливість ознайомитись з ландшафтами заповідника, його рослинним та тваринним світом. Під час експедиції науковими співробітниками заповідника проводилися відповідні лекції (Ландшафтна географія території заповідника. Рослинний світ та флора заповідника. Рідкісні та зникаючі види рослин заповідника на природі.) та тематичні екскурсії (Ліси та типи лісів заплави Дніпра: осоки, в'язові та чорнокленові діброви, вербняки. Заплавні луки.) по заплаві р. Дніпро.

Результати польових практик, експедицій, досліджень юннати використовують в своїх науково-дослідницьких роботах для участі в обласних та Всеукраїнських конкурсах.

З метою формування у дітей та учнівської молоді сучасного екологічного мислення та ґрунтовних екологічних знань, залучення їх до науково-дослідницької, експериментальної і практичної діяльності з біології та екології 26 червня проводилася обласна науково-просвітницька практика на базі Науково-навчального центру “Присамарський біосферний, біогеоценологічний стаціонар ім. О.Л.Бельгарда” (Новомосковський район, с. Андріївка), в якій брали участь учні з КЗ Горьківського НВК (3 учні) та КЗ Партизанська ЗОШ (1 учениця). Діти ознайомилися з рідкісними рослинами на території досліджуваного регіону.

Діти пільгових категорій: Чередник Олексій та Вокальчук Олександр, учні 7 класу КЗ Горяннівський НВК, отримали путівки на відпочинок з 08 по 28 серпня 2018 року в дитячому оздоровчому закладі “Мрія” м. Бердянська Запорізької області.

Активно велася оздоровча робота в пришкільних таборах КЗ Обухівська ЗОШ№1, КЗ Горяннівський НВК, КЗ Чумаківська ЗОШ, КЗ Підгородненський НВК№3 та інших. Для дітей проводилися екскурсії до м. Дніпро, історико-культурних центрів Дніпропетровщини (Петриківка, Галушківка) та до нашого закладу. 14.06.2018 року група учнів КЗ «Чумаківська ЗОШ І-ІІІ ст» в кількості 50 чоловік побувала на екскурсії в м. Дніпро. Екскурсовод провела оглядову екскурсію по місту Дніпро та парку ім. Л.Глоби, відвідали «Акваріум» на Монастирському острові та креативний клуб «Бартоломео».

Побували в карамельній майстерні на майстер-класі. Скуштували смаколиків, що виготовляють там по особливій технології, якій карамельє (професія) навчалися в італійських фахівців.

Працівники Центру гостинно зустрічали дітей з шкільних оздоровчих таборів Дніпровського району та міста.

Для дітей в Центрі проводилися різноманітні пізнавально-розважальні заходи, екскурсії по навчальним лабораторіях, відпочинок в комплексі «Апітерапевт», катання на конях, вікторини, конкурси, естафети, ігрові програми, де кожен учень мав змогу показати свої розумові, артистичні, спортивні здібності та отримати солодкі призи.

Комунальний заклад “Дитячий екологічний центр” Кам’янської міської ради

Влітку 2018 року на базі Дитячого екологічного центру проводилась екскурсійна екологічна програма “Світ дивовижної природи давайте, друзі, берегти” для дітей закладів відпочинку з денним перебуванням закладів загальної середньої освіти міста. В рамках цієї програми проходили: тематичні екскурсії по залах міжшкільного екологічного музею, куточку живої природи, подорожі по екологічній стежині, ігрові розважальні програми на свіжому повітрі, цикл майстер-класів “Дивограй”.

1 червня в закладі відбулась святково-розважальна програма до Дня захисту дітей “Усмішка дитини - сонце України”, учасниками якої стали юннати ДЕЦ та вихованці оздоровчого табору з НВК № 26. червня в Дитячому екологічному центрі відбулась святкова програма “Знати. Любити. Берегти” до Всесвітнього Дня охорони навколишнього середовища.

Нашими гостями були вихованці оздоровчого табору НВК № 5 з вчителями та батьками. В програмі свята були: екскурсія до музею, знайомство з мешканцями куточка живої природи, майстер-клас паперової пластики, конкурси, ігри. У виконанні В.М. Тимофєєвої пролунали авторські пісні для дітей "Умка", "Біленьке кошеня". День охорони навколишнього середовища пройшов в радісній, дружній атмосфері.

6.06.18 р. команда юннатів Дитячого екологічного центру прийняли участь в обласній науково-просвітницькій практиці на базі Науково-навчального центру "Присамарський біосферний стаціонар ім. О.Л. Бельгарда". Юні дослідники вивчали біосферний склад природних зон Дніпропетровщини: степу, байрачного лісу, прибережної зони р. Самара.

04.07.18 р. в м. Кам'янське завітала делегація представників громадськості та ТВ-кампанії «Медіа-3» Литовської республіки. Делегацію очолили: керівник експедиції – колишній декан факультету історії в Вільнюському університеті Альфредас Бумблаускас та Барбара Станкевич - історик, голова Центру академічних питань в університеті імені Миколаса Ромеріса. До складу представників громадськості ввійшли: мандрівники, натуралісти, автори книг та політичної програми, спортсмени, музиканти, коментатори, режисери тощо. Учасники Литовської делегації також відвідали Дитячий екологічний центр м. Кам'янського, де їх радо привітали своїм виступом вихованці закладу. Гості з Литви відвідали на території ДЕЦ квітково-декоративний відділок, ділянку лікарських рослин та дендрарій навчально-дослідної земельної ділянки, а також куточок живої природи закладу. Для дітей закладів відпочинку з денним перебуванням закладів загальної середньої освіти міста проводився екологічний квесту "Подорож екологічною стежкою". Учасники гри шукали підказки на кожній зупинці, під час яких на дітей чекали цікаві конкурси та захопливі пригоди. Змагаючись, команди продемонстрували кмітливість, спритність та знання з екології, біології, а також вміння дружно працювати.

Екскурсійною екологічною програмою "Світ дивовижної природи давайте, друзі, берегти" було охоплено всього 1243 дітей.

Всього в області було оздоровлено 3838 юннатів, що становить 68 % від загальної кількості вихованців. У тому числі 704 дітей пільгових категорій, з них: дітей-сиріт – 47; дітей, позбавлених батьківського піклування – 36; дітей з інвалідністю – 17; дітей учасників АТО – 47; дітей учасників ліквідації наслідків на ЧАЕС – 3; дітей з багатодітних та малозабезпечених сімей – 320; дітей з групи ризику, девіантної поведінки – 39; талановитих та обдарованих дітей – 195.

Оздоровлено юннатів:

- в стаціонарних дитячих оздоровчих закладах – 79;
- в таборах денного перебування – 1288;
- в профільних таборах – 455;
- в таборах праці і відпочинку – 1;
- охоплено екскурсіями, походами – 2065.

Донецька область

Виконуючи регіональні плани роботи в літній період та наказ МОН «Про організацію оздоровлення та відпочинку дітей влітку 2018р.» (№508 від 22.05.2018р.), педагоги позашкільних еколого-натуралістичних навчальних закладів Донецької області провели різноманітні заходи щодо організації літнього оздоровлення та відпочинку дітей. Діяльність закладів у літній період була спрямована на організацію змістовного різноманітного відпочинку з метою оздоровлення гуртківців, закріплення і розширення запасу набутих упродовж навчального року знань.

Педагогічні колективи ЕНЦ, райСЮН внесли свій вклад в організацію і проведення профільних таборів, екологічних майданчиків, навчальних практик, екологічних експедицій, пізнавальних екскурсій, практичних та масових природоохоронних заходів. Також протягом літа

працювали гуртки як на базі еколого-натуралістичних позашкільних закладів, так і на базі пришкільних таборів.

Влітку 2018 року вихованці та учні області, які стали переможцями Всеукраїнських та обласних еколого-натуралістичних конкурсів, прийняли участь у Програмі «Екологічними стежками рідної України». Ця програма реалізується вже третій рік під патронатом Президента України Петра Порошенка на замовлення Донецької обласної державної адміністрації Фінансування Програми здійснює Департамент екології та природних ресурсів Донецької області. Партнерами Програми є Департамент освіти і науки Донецької обласної держадміністрації, громадська організація Всеукраїнська екологічна ліга, Всеукраїнська дитяча спілка «Екологічна варта», Донецький обласний еколого-натуралістичний центр, Донецький обласний центр краєзнавства та туризму.

Метою Програми є ознайомлення дітей Донецької області з природною, історичною та культурною спадщиною України, виховання патріотизму, любові до рідного краю, поваги до народних звичаїв, традицій і культурних цінностей, формування активної позиції у захисті довкілля.

В рамках цієї Програми діти, під керівництвом педагогів та організаторів заходу, мали можливість відвідати заповідники, заказники, національні природні парки, ботанічні сади, історико-культурні місця, інші природоохоронні цікаві об'єкти регіонів України. Досвідчені фахівці провели з дітьми навчальні екологічні екскурсії, виховні природоохоронні заходи, наукові дослідження у природі, заняття з формування екологічної свідомості. Діти отримали змогу доторкнутися до стародавньої історії свого народу, побачити, яку красу людина може створити власними руками. Програма відпочинку була надзвичайно насиченою та різноманітною: діти не тільки подорожували, а й вели записи у щоденниках мандрівника, крім того, брали участь у тренінгах, розучували руханки, ігри, флешмоби. Історичні місця та незаймана природа відвіданих регіонів України назавжди залишать слід в серцях юних донеччан. Всього за літній період екскурсійними маршрутами було охоплено 1222 учнів віком від 9 до 13 років.

Взагалі, за період червня-вересня в області було оздоровлено **2903** вихованців СЮН(ЕНЦ) та гуртківців загальноосвітніх навчальних закладів, що складає **72 %** від загальної кількості дітей, які навчаються в творчих об'єднаннях еколого-натуралістичного напрямлення.

ДОЕНЦ

Організація літнього оздоровлення та відпочинку має велике значення для відновлення сил, поліпшення стану здоров'я учнів після начального року. Педагоги ДОЕНЦ приклали чимало зусиль для того., щоб створити відпочинок дітей цікавим та корисним. Так, для гуртківців ДОЕНЦ під час літнього оздоровлення практична робота поєднувалися з пізнавальною. Для вихованців гуртків «Природа рідного краю», «Стань творцем свого життя», «Маків цвіт» були проведені екскурсії у парках м. Краматорська: діти насолоджувалися красою живої природи і вивчали рослинний світ. Також вихованці доглядали за квітниками та пришкільними ділянками загальноосвітніх закладів, на базі яких працюють гуртки.

Вихованці гуртків Центрального округу позашкільної екологічної освіти протягом літа здійснили екскурсії в село Прилесне Слов'янського району до музею народної архітектури, побуту та дитячої творчості; відвідали музей історії села Золотий Колодязь. З метою вивчення біологічного і ландшафтного різноманіття Донеччини, керівники гуртків ДОЕНЦ цього округу провели для дітей пізнавальні екскурсії екологічною стежкою в ботанічний заказник «Гектова балка», екологічний похід «Люби та знай свій рідний край», екскурсійну подорож до

Ямпільського лісництва, екологічну експедицію до джерел в околиці с. Золотий Колодязь та екологічний похід Світ у краплині води».

В 2018 році Донецьким еколого-натуралістичним центром була започаткована обласна еколого-краєзнавча експедиція «Україно! Для нас ти єдина!». З 9 по 15 червня 2018 року у рамках цього заходу відбулася екологічна екскурсійна подорож юних натуралістів ДООЕНЦ та учнів ЗОШ м. Добропілля до Вінницької та Житомирської областей. Діти з захопленням знайомилися з цими регіонами, мандруючи екскурсійним потягом.

Учні та вихованці Західного округу також стали учасниками еколого-краєзнавчої експедиції, протягом літа разом з своїми керівниками здійснили маршрутні виїзди до Волинського Полісся, де змогли ознайомитися з неповторною природою Шацького національного природничого парку, побували на озері Світязь. Також в рамках цього заходу вихованці округу відвідали заповідні природні об'єкти Карпат: водопад Шипіт, центр реабілітації бурих ведмедів, озеро Синевир, долину вовків. Під час подорожі до міста Києва, гуртківці ознайомилися з музеями еколого-природничого напрямлення: музей Води, музей Природи, Межигір'я. Також побували в музеях, які розповідають про історію та духовні витоки нашого народу: музейний комплекс Києво-Печерської лаври, Національний музей архітектури і побуту українців (с. Пирогово), музей історії України у II світовій війні.

Вихованці гуртків ДООЕНЦ активно залучились до Програми «Екологічними стежками рідної України». Першим маршрутом була подорож в Харківську область, де гуртківці змогли насолодитися красою флори і фауни Слобожанського і Дворічанського національних природних парків, захопитися цікавинками парків міста: Фельдман-парк, Саржин Яр, парк ім. М. Горького. Для учасників програми також була проведена подорож у с. Сквородинівка до літературно-меморіального музею Г.Сквороди. Слідуючим маршрутом стало місто Дніпро. Гуртківці побували в ботанічному саду Дніпровського національного університету ім. Олесея Гончара, здійснили пізнавальну екскурсію до Дніпровсько-Орільського заповіднику, ознайомились з культурною спадщиною етно-хутора «Козацька Січ» в с. Галушкове, відвідали Петриківській музей етнографії, побуту та мистецтва, де прийняли безпосередню участь в майстер-класі з петриківського розпису.

У травні місяці відділом освіти **Волноваської райдержадміністрації** були проведені заходи щодо підготовки фахівців до роботи у пришкільних таборах. В рамках цих заходів проходили майстер-класи, один з яких («Країна Юннатія: навчайся, грай, відпочивай») показали педпрацівники **Донського ЕНЦ Волноваського р-ну**, вони ознайомили присутніх з формами роботи у літньому оздоровчому таборі еколого-натуралістичного напрямку, керівники гуртків поділились своїм досвідом роботи з проведення еколого-натуралістичних масових заходів, конкурсів тощо.

У Донському ЕНЦ протягом всього літа (червень-серпень) працювали гуртки еколого-натуралістичної спрямованості: «Юний ерудит», «Природа крізь призму англійської мови», «Юні друзі природи», «Фітодизайн», «Екологічний дизайн» (за літнім розкладом). Керівниками гуртків були організовані і проведені екскурсії в місцеві парки та цікаві садиби. Проводились культурно – масові еколого-натуралістичні заходи: конкурси –вікторини, заняття з елементами арт-терапії, «Подорож до Зеленої аптеки», практикум з розвитку творчих здібностей «Вітаю літо», екологічна гра «Поле чудес», екологічні ігри: «Екодетектив», «Овочі і фрукти – корисні продукти», «На лісовій галявині», творча майстерня «Фруктовий вернісаж», природоохоронна акція «Парки – легені міст і сіл», конкурс дитячої творчості «Фантазуємо разом з літом!», екскурсія «Смарагдове намисто Донського». Цікавими були виставки живих квітів до Дня

Незалежності «Всім серцем з Україною!», «Тобі, рідне Донське, наша любов і творчість», година відпочинку «Веселе коло друзів». Постійно велась дослідницька робота на навчально-дослідній ділянці ЕНЦ, практичний психолог Центру проводив індивідуальну роботу з вихованцями.

В червні місяці керівники гуртків Донського ЕНЦ працювали в літньому оздоровчому таборі «Ромашка» Донської ЗОШ (заняття гуртків та масові заходи на екологічному майданчику).

Приймаючи участь у Програмі «Екологічними стежками рідної України», вихованці Донського ЕНЦ, учасники та призери еколого-натуралістичних заходів, здійснили екскурсію до м. Чернівці. Вони відвідали ботанічний сад Чернівецького національного університету, Чернівецький краєзнавчий музей, Перевал Німчич, обласний державний музей народної архітектури та побуту, Вижницький національний природний парк та ін. Кожен екскурсійний день дарував нові знання, нові емоції, нові враження. Діти мали змогу відвідати незабутні куточки Буковини, з історичними, культурними та природними пам'ятками Чернівців та Чернівецької області.

Влітку цього року всі педагоги **КПНЗ «РайСЮН» Покровського району** працювали на базі пришкольних таборів у 8 загальноосвітніх школах району.

У таборі «Веселка», що працював на базі Петрівського НВК, керівниками гуртків райСЮН були проведені екскурсії: «Віконце в природу», «Стежками нашого села», до краєзнавчого музею (м. Покровськ) та музею С. Прокоф'єва у с. Сонцівка.

У Новотроїцькій школі (табір «Калинка»), для дітей були проведені масові заходи: конкурс малюнків на асфальті «Дітям світу – сонце й квіти», вистава лялькового театру «Коза-дереза», експрес-гра «Живе на всій планеті народ веселий – діти», фестиваль дитячої творчості «Алло, ми шукаємо таланти», конкурс живих картин, ігрова програма «Джунглі кличуть».

В таборі відпочинку і оздоровлення «Антошка» були організовані і проведені еколого-натуралістичні і природоохоронні заходи: екскурсії в природу з метою вивчення видового складу лікарських рослин, конкурс «Їдемо в місто «Відгадайськ», вікторина «Незвичайні друзі, які живуть поряд з нами», творча лабораторія-майстерня з виготовлення поробок з природного матеріалу. Протягом табірної періоду діти побували на екскурсіях в історичному музеї м. Покровська (зал археології), в міні-зоопарку сім'ї Падалко в м. Покровську.

Не менш цікаво провели час і вихованці табору «Сонечко» (Гродівська ЗОШ). Для вихованців педагоги станції юннатів провели різнопланові заходи: екологічні тренінги, конкурси, свята, екотурніри, біологічні вікторини. В день відкриття зміни було проведено ігровий захід «Табір – територія радості». Під час зміни вихованці стали активними учасниками свята «Гродівському роду нема переводу», на якому отримали знання про історію виникнення селища, переглянули відеофільм про с. Гродівку.

Також з метою ознайомлення дітей Донецької області з природною, історичною та культурною спадщиною України, в рамках Програми «Екологічними стежками рідної України», учні загальноосвітніх закладів Покровського району з 23 по 31 липня 2018 року здійснили дослідницько-пізнавальну подорож до інформаційно-просвітницького центру «Екологічна варта», який знаходиться в с. Виграїв Корсунь-Шевченківського району Черкаської області. 50 дітей із 7 сільських шкіл району протягом шести днів мали змогу чудово відпочити, знайти нових друзів, помилуватися прекрасними краєвидами і дізнатися багато нового та цікавого про навколишній світ, відвідати Шевченківський національний заповідник, побувати на екскурсії "Чарівний Виграїв - козацький край" у м. Канів.

Мар'їнська районна станція юних натуралістів - позашкільний заклад, який має багаторічний досвід з літнього оздоровлення, забезпечення змістовного дозвілля і повноцінного відпочинку підростаючого покоління. В цьому році гурткова робота велась в пришкільних таборах відпочинку на базі Єлизаветівської ЗОШ, Павлівської ЗОШ, Новоукраїнської ЗОШ, Успенівської ЗОШ. З метою забезпечення змістовного дозвілля дітей під час перебування у таборі відпочинку педагогами та адміністрацією навчальних закладів загальноосвітніх шкіл і районною станцією юннатів було складено плани спільних заходів.

Також проводилась робота в літній період і з вихованцями станції юннатів. На День захисту дітей керівники гуртків разом з учасниками агітбригади «Лісові красуні» підготували розважальну програму для дітлахів дитячого садочку «Сонечко» що в с. Єлизаветівка, а 5 червня, у Всесвітній День охорони навколишнього середовища провели екологічну пізнавальну програму для пришкільних таборів Мар'їнського р-ну.

В червні місяці вихованці закладу разом з керівниками гуртків райСЮН відвідали кінну ферму «ЛАНН», що знаходиться на території села Ганнівка Мар'їнського району. Під час екскурсії діти дізналися про методи догляду та годування коней, способи утримування м'ясних порід корів. Оглянули процес доїння молочних порід корів та утримання телят, познайомилися із жителями пташиного двору. Підприємство «ЛАНН» має цехи з виробництва молочної та м'ясної продукції із особисто вирощеної сировини. Діти посмакували морозиво місцевого виробництва. Наприкінці цієї чудової екскурсії всі мали можливість проїхати верхи на конях.

В рамках Програми «Екологічними стежками рідної України» гуртківці Мар'їнської райСЮН здійснили подорож по заповідним місцям країни. Під час подорожей, гуртківці відвідали Львівську область. Сподобався похід екологічною стежиною Креківського монастиря-фортеці до чудодійного джерела. Багато рослин та мінералів гуртківці побачили тут в первозданному вигляді. Також вихованці мали змогу побувати в Національному природному парку «Сколівські бескиди», Державному природничому музеї Національної академії наук України, ландшафтному парку «Знесіння», який став живим посібником для юних рослинників та лісівників.

Мандруючи Одещиною, юннати побували на Куяльницькому лимані. Юні екологи кондуктометром визначали мінералізацію води в озері. Але найбільші враження отримали від Нижньодністровського національного природничого парку. Тут розташоване озеро Біле, до якого можна під'їхати тільки водним шляхом. На маршруті діти ознайомилися з оточуючим ландшафтом, різноманітням водно-болотних птахів, насолодились красою водних рослин. Під час подорожі дітей постійно супроводжували пернаті-рибалочки, жовті та руді чаплі, озерні чайки, баклани, навіть лебеді. Величезне задоволення діти отримали від Одеського зоопарку. Цікавим для дітей було знайомство з гуртком юннатів, який працює на базі зоопарку. Тут гуртківців вчать піклуватися про тварин, їм розповідають про особливості догляду за тваринами зоопарку, разом з науковими співробітниками учні проводять дослідницьку роботу. Юннати також випускають свою власну газету «Вихованець».

З 01 по 15 червня 2018 р. на базі **Великоновосілівської районної станції юних натуралістів** традиційно відкрив свої двері профільний майданчик «Юннат», який відвідували учні Великоновосілівської гімназії з ЗОШ I ст., ЗОШ I-III ст. №2, Центру соціальної реабілітації дітей. Загальна кількість дітей склала 178 чоловік.

Мета перебування дітей у таборі: виховання екологічного мислення, розширення знань про довкілля та правила поведінки у ньому, цікавий відпочинок, оздоровлення. Плани роботи були складені з урахуванням вікових та психофізіологічних особливостей дітей. Під час роботи

літнього майданчику, вихованцям було запропоновано взяти участь у проєкті «Ліс моєї мрії», в ході якого вони створювали ліс з власноруч виготовлених рослин та тварин. Закінчувався проєкт роздумами та висновками дітей: чим «Ліс моєї мрії» відрізняється від реального лісу, в якому їм довелося бувати; як зробити наші ліси лісами мрії, як поводити себе у лісі та т.п. Корисний відпочинок доповнювали різноманітні екологічні конкурси, біологічні вікторини, перегляд цікавих екологічних мультфільмів, конкурси малюнків «Я захищаю природу рідного краю», спілкування та догляд за тваринами живого куточка станції юннатів.

85 вихованців та учнів райСЮН та ЗОШ Великоновосілківського району подорожували літом в рамках Програми «Екологічними стежками рідної України». Безліч прекрасних вражень отримали діти від екскурсій Одесою, Львовом, національними парками «Сколівські Бескиди», «Яворівський», «Святі Гори» та ін.

У літній період на базі шкіл Добропільського району були організовані літні пришкільні табори з денним перебуванням дітей на період з 1.06.18р. по 20.06.18 р., в яких було зайнято 270 дітей, у тому числі 80 дітей - гуртківці **Добропільського районного центру еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді**. Працюючи в пришкільних таборах, керівники гуртків ЦЕНТУМ проводили заняття гуртків декоративно-прикладного напрямку, проводили заходи екологічного спрямування.

При організації роботи з дітьми пришкільних таборів була поставлена мета: організація відпочинку учнів у літній період шляхом прилучення їх до екологічно грамотного поводження в природі; розвитку знань, які формувалися в учнів протягом навчального року на заняттях гуртків в Центрі та на уроках біології і природознавства в школі. Для реалізації поставленої мети було розроблено план заходів в літніх пришкільних таборах:

Педагогічний колектив Добропільського ЦЕНТУМ для учасників пришкільних оздоровчих таборів Золотоколодязянської ЗОШ І-ІІІ ст. (табір «Веселка»), Нововодянської ЗОШ І-ІІІ ст.(табір «Світанок»), Святогірвської ЗОШ І-ІІІ ст. (табір «Ромашка»), Криворізької ЗОШ І-ІІІ ст., Добропільської ЗОШ І-ІІІ ст., Ганнівської ЗОШ І-ІІІ ст., Никанорівської ЗОШ І-ІІІ ст. (табір «Лісова пісня») організували та провели низку екологічних та природоохоронних заходів: вікторина до всесвітнього Дня захисту навколишнього середовища; еко-квест «Природа рідного краю»; інтелектуальна гра «Щасливий випадок»; турнір ерудитів «Веселі кросворди»; екологічні ігри на свіжому повітрі «Граємо на природі»; екологічна гра «Збережемо довкілля»; екскурсії до навчально-дослідної ділянки та міні-зоопарку ЦЕНТУМ; майстер-класи «Засоби розмноження вічнозелених рослин». Дітям дуже сподобались проведені заходи, вони дізнались багато цікавинок про життя тварин та рослин, залишилось багато яскравих вражень, про що свідчили щирі запрошення дітей приїжджати до них ще.

З нагоди Всесвітнього дня охорони навколишнього середовища у Добропільський районний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді завітали діти пришкільного табору «Барвінчата» Шахівської ЗОШ І-ІІІст. (45 дітей). Педагоги Центру еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді підготували для дітей цікаву програму: екскурсія на навчально-дослідну ділянку, екскурсія до міні-зоопарку, дендрарію, екологічні ігри, майстер-класи. Особливу увагу дітей привертала мешканці куточка живої природи. Цікавою для дітей була екологічна гра «Збережемо довкілля», яка складалась з різноманітних завдань. Також було проведено майстер-клас для дітей по укоріненню живців декоративних та хвойних порід. За підсумками заходу діти дійшли висновку, що кожен з нас повинен зробити якусь маленьку добру справу для збереження, охорони та відтворення довкілля. Такі екскурсії протягом всього літа

проводились педпрацівниками Добропільського ЦЕНТУМ для дітей та їх батьків міста Добропілля. Всього було охоплено екскурсіями 150 дітей.

Певну роботу з еколого-натуралістичної просвіти в літніх пришкільних оздоровчих таборах проводили педагоги позашкільних та загальноосвітніх закладів області. Так, в **Лиманській об'єднаній територіальній громаді** протягом літньої оздоровчої кампанії 2018 року в усіх пришкільних таборах було відзначено Всесвітній день охорони довкілля. В пришкільному таборі Рубцівської ЗОШ проведена екологічна гра «Дивосвіт природи», в Зарічненській ЗОШ «Моє село – найкраще місце на землі», в ЗОШ №4 м. Лиман проведено екологічний захід «Табірні мандрівки».

Екологічному вихованню учнів табору Новоселівського НВК, Шандриголівського НВК сприяли екскурсії до річки Нетриус, свято «Неси добро у світ природи», конкурс «Чарівна ікебана».

Для вихованців пришкільних таборів ЗОШ №№2,4, Зарічненської ЗОШ та Торського НВК педагогами Лиманського ЦПР проводилися різні еколого-натуралістичні заходи: гра-квест «Здоровенькі були!»; природоохоронна акція «Екологічна варта»; інтерактивні ігри: «Рослинні символи українського народу», «Екологічний брейн-ринг»; ігрові програми: «Чомучки», «Казкова подорож»; конкурси малюнків «Природа мого краю».

Всього в області було оздоровлено 2903 юннатів, що становить 72 % від загальної кількості вихованців. У тому числі 591 дитина пільгових категорій, з них: дітей-сиріт – 20; дітей, позбавлених батьківського піклування – 6; дітей з інвалідністю – 13; дітей учасників АТО – 47; дітей учасників ліквідації наслідків на ЧАЕС – 3; дітей з багатодітних та малозабезпечених сімей – 287; дітей з групи ризику, девіантної поведінки – 20; талановитих та обдарованих дітей – 245.

Оздоровлено юннатів:

- в стаціонарних дитячих оздоровчих закладах – 85;
- в таборах денного перебування – 421;
- в профільних таборах – 178;
- охоплено екскурсіями, походами – 2646.

Житомирська область

В літній період важливим фактором є організація виховного процесу. Метою виховання є формування морально-духовної життєво компетентної особистості, яка успішно самореалізується в соціумі як громадянин, сім'янин, професіонал. В сучасних умовах особливого значення набуває національно-патріотичне виховання, формування ціннісного ставлення особистості до українського народу, Батьківщини, держави та нації. Завдання національно-патріотичного виховання є утвердження у свідомості та почуттях особистості патріотичних цінностей, переконань і поваги до культурного й історичного минулого України, виховання поваги до Конституції України, законів України, державної символіки, формування толерантного ставлення до інших народів, культур і традицій, культивування кращих рис української ментальності – працелюбності, свободи, справедливості, доброти, чесності та дбайливого ставлення до природи.

Для вихованців комунального закладу позашкільної освіти «Обласний еколого-натуралістичний центр» Житомирської обласної ради в період літніх канікул було організовано:

- екскурсії та виходи в природу;
- практичні природоохоронні заходи;
- практичні заняття з дослідження рідкісних та дикорослих видів рослин Житомирщини;
- вивчення лікарських рослин на ділянці ОЕНЦ;
- ознайомлення з пам'ятками природи, історії та культури Житомирщини;
- трудові десанти;

– вікторини, конкурси, екологічні ігри.

Літо - найкращий час для проведення дослідницької роботи.

В дитячих творчих об'єднаннях організовано проведення дослідницької роботи за темами: «Вивчення впливу механічного складу ґрунту на показники рослини роду *Iris*»; «Підвищення продуктивності кермеку шляхом розсадного вирощування»; «Вирощування папоротей поділом куща і спорами»; «Два врожаї з однієї грядки»; «Дослідження швидкості приручення гризунів різних видів»; «Вивчення поведінки та розмноження панцирних сомів на прикладі коридорас шоколадний»; «Утримування та розведення акваріумної риби *Tanichthys albonubes* (Кардинал) родини Карпових в позашкільному закладі»; «Дослідження популяцій воронових птахів на території східного мікрорайону м. Житомира»,

Протягом літніх канікул вихованці центру удосконалювали свої вміння та навички польових досліджень і спостережень в природі, брали безпосередню участь в екологічному моніторингу та конкретних природоохоронних заходах.

З 31 травня по 19 червня для 120 дітей табору «Дивосвіт» з денним перебуванням Житомирського екологічного ліцею №24 було організовано роботу гуртків «Юні друзі природи», «Флористика та фітодизайн інтер'єру», «Захоплююче лозоплетіння», «Юні квітникарі», «Основи екологічних знань», «Біоетика», «Юні садівники», «Юні знавці лікарських рослин» (керівники гуртків: Ковальчук О.А., Семеняк Р.М., Науменко С.А., Гнітецька З.К., Кочук-Яценко Т.І., Стадник О.О).

Кращі юннати області та вихованці центру під час літніх канікул стали активними учасниками масових еколого-натуралістичних заходів, які організував Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді.

Четверо старшокласників Ружинської гімназії та Ягнятинської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів Ружинського району з 11 по 15 червня 2018 року взяли участь у Всеукраїнському зльоті юних дослідників – природознавців (НЕНЦ, м, Київ).

П'ятеро старшокласників Романівської гімназії, Романівської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів Романівського району взяли участь у Всеукраїнському фестивалі патріотичних дій (18-21 червня м. Київ).

Житомирщину на XII Всеукраїнському експедиційно-польовому зборі команд юних екологів представляла пошукова група «Поліське джерело» Вільської ЗОШ І-ІІІ ступенів Черняхівського району

Команда юних екологів презентувала геологічні природоохоронні об'єкти Житомирщини, зокрема, Словечансько-Овруцький кряж, заказники «Камінне село», «Над Тетеревом», «Соколіні гори», пам'ятки природи «Мальовничі скелі», «Скеля «Голова Чацького»», «Скеля «Чотири Брати»», «Скеля Крашевського».

Презентацію доповнювала колекція мінералів і гірських порід нашої області, яку зібрали під час експедицій. Було представлено граніти, кварци, лабрадор з синьою іризацією, напівдорогоцінні берил і топаз, овруцькі кварцити та пірофіліт, слюди та ін.

За результатами польових зборів команда Житомирської області отримала І місце та два третіх місця за захист проєктів за індивідуальними командними темами з польового практикуму.

Четверо юннатів загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №19 м. Житомира взяли участь у Всеукраїнському зборі лідерів Дитячого екологічного парламенту, які відбулися 25-28 червня 2018 року в м. Києві в Національному еколого-натуралістичний центрі учнівської молоді та були нагородженні дипломами.

В 2018 році на Житомирщині організовано літнє оздоровлення в мовних таборах, в яких були забезпечені систематичні заняття дітей фізичною культурою, що сприяло формуванню навичок здорового способу життя, Також було забезпечено проведення змістовного дозвілля, створено умови для розвитку творчих здібностей дітей, формування цілеспрямованих інтересів до історії, традицій та екології рідного краю, поєднуючи традиційні планові заходи з творчими задумами школярів. Робота літніх таборів продемонструвала відмінний від шкільного стиль викладання, де акцент ставився на практичні заняття в природі, які діти зможуть застосувати у своєму повсякденному житті.

В Романівському районі в 14 таборах, створених на базі загальноосвітніх навчальних закладах, було оздоровлено 233 учні.

Цікаві інтелектуальні майстерні, еколого-натуралістичні конкурси, спортивні ігри та змагання проводились у таборах Карвинівської, Булдичівської, Врублівської, Вільшанської ЗОШ І-ІІІ ступенів, Ольшанської І-ІІ ступенів.

Вихованці Старочуднівської, Гусятинської ЗОШ, Червонохатківської філії ОНЗ «Романівська гімназія» мали можливість подорожувати, пізнавати неповторний світ краси Романівщини і її історії, ознайомитись зі святами та традиціями Польщі та порівняти їх з українськими.

Творчий підхід до планування роботи табору, до вибору технологій та проведення виховних заходів, їх доцільність, вмотивованість та ефективність, якість реалізації поставлених завдань відрізняло мовні табори опорного навчального закладу «Романівська гімназія», Романівської ЗОШ І-ІІІ ступенів №2, Гордіївської ЗОШ І-ІІІ ступенів. Діти таборів опорного навчального закладу «Романівська гімназія» з великим задоволенням працювали в групах та командах, займались творчістю та цікавими справами, розвивали свою креативність, що сприяло розкриттю їх творчого потенціалу, здібностей і талантів.

Виховна робота у таборі Печанівської ЗОШ І-ІІІ ступенів. Була пронизана наскрізною темою любові до України, української мови, її традицій та культурної спадщини.

Кожен день вихованців табору Ясногородської школи був пізнавальним та поглиблював знання з історії рідного села. Діти познайомилися з традиціями та обрядами села, народними іграми і доповнювали зібраними матеріалами музейну кімнату «Моє рідне село».

Змістовною та цікавою була організація роботи з краєзнавчого напрямку в мовних таборах Карвинівської, Костянтинівської, Вільшанської ЗОШ І-ІІІ ст. Учні розширювали свої знання про історію та традиції рідного краю.

1 червня відбулись заходи та святкові концерти, присвячені Дню захисту дітей. Діти побували на екскурсіях в с. Брачки, м. Бердичів.

Всього охоплено різними формами відпочинку 550 дітей юннатів.

Всього в комунальному закладі позашкільної освіти «Обласний еколого-натуралістичний центр» Житомирської обласної ради було оздоровлено 470 юннатів, що становить 39 % від загальної кількості вихованців. У тому числі 33 дітей пільгових категорій, з них: дітей з багатодітних та малозабезпечених сімей – 14; дітей з групи ризику, девіантної поведінки – 17; талановитих та обдарованих дітей – 2.

Оздоровлено юннатів:

- в стаціонарних дитячих оздоровчих закладах – 8;
- в таборах денного перебування – 120;
- охоплено екскурсіями, походами – 469.

Запорізька область

Запорізьким обласним центром еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді в період з 04.06.2018 по 25.06.2018 року була організована робота гуртків з вихованцями денного табору ЗОШ № 52 та ЗНВК № 60 Шевченківського району м. Запоріжжя. Для дітей проводились заняття гуртків, виховні заходи, майстер-класи з флористики, екскурсії до Музею хліба Центру та лабораторії «Куточок живої природи».

З 06.06.2017 по 18.06.2017 року за ініціативою Департаменту освіти і науки Запорізької облдержадміністрації з метою навчання, виховання і підтримки обдарованої учнівської молоді було проведено *ІІІ обласну літню школу за напрямками: мовним (український, іноземний), фізико-математичним, історико-географічним, хіміко-біологічним*.

В рамках хіміко-біологічної школи з метою формування компетентностей юних науковців педагогами Запорізького обласного центру еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді та науковцями провідних вузів області – Запорізького національного університету, Запорізького державного медичного університету, Запорізької державної інженерної академії було проведено низку заходів для 20 учнів – майбутніх хіміків та біологів: інтерактивні лекції та практичні

заняття «Рослини на службі у людини: від давнини до сучасних інновацій», «Екологічні фактори та стан здоров'я людини», «Нова кліматична ера. Наслідки глобального потепління для України», «Хімія у сучасній екології», «Хімічна рівновага», «Значення анатомії в майбутній професії лікаря», «Використання хроматографії в хіміко-фармацевтичному аналізі», «Паразитологія»; екскурсії до анатомічного музею «Вплив факторів на розвиток людини», по о. Хортиця «Слідова активність свині дикої в літній період на о. Хортиця»; майстер-клас з моделювання взаємодії інтернет-речей у штучному середовищі Cisco Packet Tracer.

З метою залучення молоді до науково-дослідницької діяльності програмою літньої школи була передбачена групова робота молоді над обраними проектами. Для практичного створення, захисту учнівських проектів, та участі у конкурсі МАН науковцями проведені лекційні заняття за темами «Основи наукової діяльності», «Методологія наукового дослідження. Технології підготовки наукового дослідження», практикум «Ораторське мистецтво». За результатами захисту наукових проектів найбільшу кількість балів за рішенням журі отримали проекти «Психологічний портрет людини за ознаками рухів тіла» та «Очі як дзеркало душі».

Насиченою була розважальна та екскурсійна програма. Проведено захоплюючий тренінг-знайомство, цікаві майстер-класи від Запорізьких обласних позашкільних закладів: з гірського туризму, з техніки пішохідного туризму, відео-зйомки, фотозйомки, журналістики, спортивного орієнтування, виготовлення мотанок-травниць тощо.

Під час екскурсій молодь ознайомилась з історико-культурним комплексом «Запорозька Січ» на о. Хортиця, виступом запорізьких козаків; відвідали м. Дніпро (екскурсія до музеїв АТО та Голокосту). Під час екскурсії містом Запоріжжя школярі ознайомились з історією назв вулиць та старовинних будівель, відвідали музей техніки ім. Богуслаєва (генеральний директор ПАО «Мотор Січ»), зоологічний музей Запорізького національного університету, обласний краєзнавчий музей.

З 18 червня по 6 липня 2018 року обласний Центр співпрацював з Запорізькою школою козацького бойового мистецтва «Спас» по організації еколого-натуралістичних заходів в *таборі «Хортицька Січ-2018»*. Педагогами закладу разом з вихователями Всеукраїнської федерації «Спас» було проведено низку натуралістичних та еколого-просвітницьких заходів. Вихованці табору з інтересом взяли участь в екологічному квесті «Врятуємо Землю», під час якого відвідали «затоплений острів», стали учасниками флеш-мобу «Збережи життя на планеті» та акції «Збери сміття», конкурсу малюнків «Попереджувальні знаки» та «Чарівні квіти», майстер-класу по виготовленню «Коника-мотанки» та «Ляльки-травниці».

З метою організації змістовного відпочинку, оздоровлення, дозвілля та зайнятості дітей і підлітків під час канікул влітку та з метою продовження моніторингових спостережень територій Приазовського національного природного парку, знайомства з фауною і флорою Приазов'я у термін з 08.06.2018 по 22.06.2018 року **Мелітопольським центром еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді** була організована робота *профільного еколога - краєзнавчого наметового табору «Простір - 2018»* (на території ДОТ «Аіст» (коса Пересип, смт. Кирилівка Якимівського району) з кількістю 45 учасників.

Пріоритетними напрямками наукової та виховної роботи табору було:

- поглиблення знань юних екологів щодо стану біологічного та ландшафтного різноманіття Північного Приазов'я;
- продовження опису заказників: «Молочний лиман», «Степанівська коса»;
- вивчення та оцінка стану місцевих екосистем.

Згідно з планом роботи табору експедиційні загони здійснювали виходи у природу. Об'єктами для спостережень були:

1. Місце з'єднання Азовського моря з Молочним лиманом.
2. Русло протоки між Азовським морем і Молочним лиманом та прилеглі території.
3. Місце виходу протоки у Молочний лиман.
4. Гідрологічний заказник «Молочний лиман».
5. Територія ландшафтного заказнику «Степанівська коса».
6. Прилеглі території, що входять до складу Приазовського національного природного парку.

Всі загони табору залучалися також до проведення тренінгів. Всього з дітьми було проведено дванадцять тренінгів:

1. Об'єкти ПЗФ регіону .
2. Визначення тварин по слідам.
3. В'язання туристичних вузлів.
4. Типи наметів та їх установка.
5. Біоценоз Азовського моря.
6. Правила укладання рюкзака.
7. Визначення тварин Червоної книги України.
8. Визначення рослин Червоної книги України.
9. Надання долікарської допомоги у природі.
10. Сигнали екстреної допомоги.
11. Комахи шкідливі і корисні.
12. Правила поведінки в природі.

Учасники табору продовжили моніторингові спостереження територій Приазовського національного природного парку, знайомство з фауною і флорою Приазов'я, аналізувати стан навколишнього природного середовища. Діти залучалися до дослідницької та природоохоронної роботи.

Цікавим виявилось для дітей і обговорення проблеми відновлення Молочного лиману. Разом з науковцями учасники табору спостерігали поступове повернення водяного басейну Молочного лиману, але в цьому році зафіксували нестабільність проведення робіт по розчищенню промоїни. Діти

дійшли висновків, що об'єм води Молочного лиману буде залежить від постійного функціонування промоїни.

За результатами спостережень було зафіксовано:

- суттєве зменшення водного дзеркала Молочного лиману у порівнянні з минулим роком;
- зменшення зафіксованих видів представників орнітофауни; зміни в складі орнітофауни в бік степових видів;
- зменшення чисельності плазунів та земноводних, відсутність вужів;
- зміни у видовому складі рослин в бік стійких до посухи; перевага злакових рослин на території заказників;
- штучна промоїна у закритому стані при підготовці до відкриття - частково відкритому стані - закрита намитим піском.

Серед організаційно-масових заходів у таборі пройшли: еколого - біологічна гра «Ерудит», «Конкурс екологічних казок», конкурс на кращий флешмоб «Курорти світу», гра «Риска перешкод», квести: «Знайди скарб», «Орієнтування на місцевості», «Самий дружний загін», програма «Просторівське Гінес-Шоу», комплексна гра-випробування «Робінзонада», свято «Нептун», «Посвячення у екологи», конкурс на краще оформлення тематичної фотозони, конкурс на кращу презентацію своєї палатки.

Багато уваги приділялося спортивним заходам та розвагам: шашки, змагання з футболу, волейболу, рухливі ігри на території пляжної зони, спортивні змагання «Веселі старт», «Швидше, скоріше, краще», «Аквааеробіка», флешмоб у морі.

В період з 29 травня по 22 червня 2018 року на базі Мелітопольського центру еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді працював *літній профільний табір «ЮННАТ»*.

Основні задачі літнього профільного табору:

- організація дозвілля вихованців;
- формування у дітей ціннісних орієнтацій;
- здійснення заходів, спрямованих на збереження здоров'я дітей, набуття навичок здорового способу життя;
- виховання позитивного ставлення до суспільно-корисної праці;
- надання допомоги батькам або особам, які їх замінюють, у вихованні дитини.

В літньому таборі відпочило та оздоровилось 75 вихованців молодшого віку з різних гуртків ЦЕНТУМ природничого профілю.

Кожен тиждень табору був тематичний: I тиждень дитинства, II тиждень навколишнього середовища, III тиждень народів світу та тиждень України.

Під час роботи табору проводились виховні заходи: маскарад домашніх улюбленців «Кис-гав-хрю», флеш-моб «Україна єдина», свято «X – фактор», інтелектуальне шоу «Ми екологи», пошукова гра-квест по екологічній стежині ЦЕНТУМ «В колиці скарбів», розважально-спортивна гра «Банда в тільняшках», святкова програма «Літо в космосі», вікторина «Я житель планети «земля», конкурс малюнків «Намалюю тобі світ», тематичні бесіди до Дня Конституції України «Ми діти твої Україна», гра-квест «Скарби підводного царства».

Відповідно до плану табору проводились екскурсії:

- історично-пізнавальна екскурсія до краєзнавчого музею міста;
- Палац культури імені Т.Г. Шевченка (перегляд вистав);
- куточок живої природи ЦЕНТУМ;
- куточок хлібу ЦЕНТУМ;
- орнітологічна колекція ЦЕНТУМ;
- екологічна стежина ЦЕНТУМ.

Педагоги та медики табору проводили санітарно-просвітню роботу: бесіди, ранкова гімнастика щодня, загартовуючі процедури, спортивні заходи.

Токмацьким центром дитячої та юнацької творчості в період з 29.05.2018 по 06.08.2018 року була організована робота гуртків з вихованцями шкільних денних таборів м. Токмака (всього 150 дітей). Для дітей проводились масові пізнавальні заходи, екскурсії до Куточка живої природи, куточка Хліба, на навчально-дослідну земельну ділянку, до зоологічного музею.

Оздоровча робота з вихованцями гуртків еколого-натуралістичного напрямку проводилась шляхом залучення їх до екологічних екскурсій. Так, протягом червня-липня 2018 року були проведені екологічні екскурсії:

- 1) до ландшафтного заказника місцевого значення «Заплава р. Чингул» (знайомство з флорою заповідних ділянок цілинного степу, методикою геоботанічних досліджень);
- 2) до Токмацького лісництва (знайомство з видовим складом деревних насаджень лісництва, проведення досліджень за станом деревостою);
- 3) до заплави р. Токмачки (знайомство з навколводною флорою і фауною, вивчення фауни безхребетних тварин);
- 4) до міських парків і скверів (проведення маршрутного обліку птахів).

Всього в області було оздоровлено 1896 юннатів, що становить 14 % від загальної кількості вихованців. У тому числі 85 дітей пільгових категорій, з них: дітей-сиріт – 1; дітей, позбавлених батьківського піклування – 1; дітей з інвалідністю – 2; дітей учасників АТО – 2; дітей учасників ліквідації наслідків на ЧАЕС – 2; дітей з багатодітних та малозабезпечених сімей – 56; дітей з групи ризику, девіантної поведінки – 2; талановитих та обдарованих дітей – 19.

Оздоровлено юннатів:

- в таборах денного перебування – 75;
- в профільних таборах – 45;
- охоплено екскурсіями, походами – 98.

Івано-Франківська область

Організація літнього відпочинку юннатів області здійснювалась в літній період відповідно річного плану роботи позашкільних закладів еколого-натуралістичного спрямування:

- Богородчанського районного центру еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді;

- Надвірнянського районного еколого-натуралістичного центру для дітей та юнацтва;
- Івано-Франківської міської дитячої екологічної станції;
- Еколого-натуралістичного відділу Центру науково-технічної творчості учнівської молоді міста Калуша;
- Еколого-натуралістичного відділу Городенківського районного центру творчості учнівської молоді;
- Івано-Франківського обласного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді.

У червні 2018 року на базі Всеукраїнського профільного табору «Юннат» був проведений зліт юних дослідників-природознавців. З нашої області в ньому взяли участь переможці Всеукраїнських конкурсів аграрного напрямку: юннати Івано-Франківської міської дитячої екологічної станції, учні Жукотинської ЗОШ I-II ступенів Коломийської районної ради. Програмою зльоту передбачено проведення таких заходів: продовження STEM-освіти з агробіологічного профілю, науково-практична конференція, виїзний практикум, профільні майстер-класи, презентація професійної майстерності. Під час зміни також проводилися цікаві змістовні вечори, конкурси, екскурсії, дискотеки.

Для оздоровлення та відпочинку талановитих та обдарованих дітей Прикарпаття, переможців Всеукраїнських конкурсів в поточному році була організована поїздка до Державного підприємства «Український дитячий центр «Молода гвардія» (місто Одеса) з 30 квітня по 20 травня цього року у таборі відпочивало шестеро юних екологів.

Організація оздоровлення і відпочинку вихованців Богородчанського РЦЕНТУМ в основному проводився під час проведення екскурсій.

За літній період оздоровилося 95 вихованців, з них 16 з багатодітних і малозабезпечених сімей, 41 – талановита дитина. Під час проведення екскурсій та поїздок у визначні місця, керівники гуртків використовували розвиваючі інтелектуальні ігри, проводилися різні конкурси та змагання. В свою чергу в учнів формувались і розвивались почуття колективізму, згуртованості, самостійності та самовпевненості, почуття патріотизму.

Під час поїдок у Галич, Крилос, Манявський водоспад вихованці мали можливість ознайомитися з цікавими фактами про дані маршрути, відповідну місцевість, цікавитися тваринним і рослинним світом, захоплювалися розповідями екскурсіводів. Такі заходи поглиблюють і розширюють знання школярів, збагачують життєвий досвід, допомагають робити цікаві відкриття. Учасники походів здійснювали свої спостереження, ділилися відомостями та цікавими новинками.

Під час літніх канікул в Надвірнянському РЕНЦ для гуртківців було проведено ряд масових заходів, екскурсій.

Центр долічився до заходів присвячених Дню захисту дітей. В рамках заходу педагогічними працівниками РЕНЦ та вихованцями гуртків було підготовлено наступні експозиції та майстер-класи: виставка-продаж творчих робіт вихованців; солодка випічка виготовлена батьками вихованців «Солодка забаганка»; майстер-класи – «солодкий метелик», «Вітальна листівка»; фото-зона створена працівниками РЕНЦ.

Така форма роботи з дітьми зарекомендувала себе з позитивної сторони, оскільки діти мали можливість не тільки споглядати на виставкові роботи, але й приймати безпосередню участь у їх виготовленні. А власноруч виготовлені вироби особливо ціняться дитиною.

Для юннатів під час канікул було проведено: природоохоронна акція до Всесвітнього дня навколишнього середовища, екологічна естафета «Природа наш дім»; екологічний десант; ігрова програма «Жива екологічна стежка», профільні майстер-класи, конкурсні змагання ерудитів, ярмарок екологічних ідей, флешмоби. Для дітей були проведені цікаві змістовні вечори, конкурси, екскурсії, дискотеки.

Протягом літніх канікул для гуртківців Надвірнянського РЕНЦ були організовані екскурсії:

- в Природний заповідник «Горгани»
- в Карпатський природний національний парк
- м. Яремче на водоспад та вольєрне господарство
- Вижницький національний природний парк
- Дендропарк «Високогірний»
- Водоспад Сітний в селі Черник
- Урочище «Городище»
- В Галицький національний природний парк
- Експерсії по екологічних стежках району та ботанічних пам'ятках природи.

Івано-Франківська міська дитяча екологічна станція під літніх канікул 2018 року організувала:

- Оздоровлення на базі дитячого лікувально-оздоровчого комплексу «Дружба» (стаціонарний) – 4 дитини,
- Оздоровили на базі ОК «Лімниця» с. Вістова (стаціонарний) – 4 дитини;
- Оздоровлення на базі УП УДЦ «Молода гвардія» - 1 дитина;
- Оздоровлення на базі санаторія «Ясень» - 1 дитина;
- На базі Всеукраїнського табору «Юннат» м. Київ (профільний) – 8 дітей.

Відпочинково-оздоровча кампанія дітей та учнівської молоді еколого-натуралістичного відділу ЦНТТУМ міста Калуша проводилась згідно плану, до якого були включені заходи еколого-натуралістичного напрямку. Особлива увага приділялась організації змістовного дозвілля та пропаганді здорового способу життя, залученню дітей до регулярних занять фізичною культурою і спортом. З метою залучення дітей до здорового способу життя проводилось загартування на «Екостежці відчуттів» еколого-натуралістичного відділу.

Під час кампанії проводились екскурсії екостежками, змістовні майстер-класи, тематичні та інформаційні бесіди, вікторини. Здійснювались походи на стадіон «Хімік», в ДЮСШ, в місцевий парк, бібліотеку ім. Т.Г. Шевченка.

Юннати побували на екскурсіях в залі виставок та презентацій, арт-галереї, в Народному музеї історії трудової слави. Зацікавили дітей і лялькові вистави, музично-розважальні програми, які вони відвідували в ПК «Юність» та «Мінерал».

Всього в області було оздоровлено – 1752 юннатів, що становить 55,6 % від загальної кількості вихованців. У тому числі 720 дітей пільгових категорій, з них: дітей-сиріт – 3; дітей, позбавлених батьківського піклування – 1; дітей з інвалідністю – 9; дітей учасників АТО – 27; дітей учасників ліквідації наслідків на ЧАЕС – 1; дітей з багатодітних та малозабезпечених сімей – 359; талановитих та обдарованих дітей – 320.

Оздоровлено:

- в стаціонарних дитячих оздоровчих закладах – 96;
- в таборах денного перебування – 22;
- в профільних таборах – 32;
- охоплено екскурсіями, походами – 1629.

Кіровоградська область

Під час літніх канікул 2018 року в області було охоплено організованими формами відпочинку близько 2680 юннатів.

З 30 квітня по 20 травня 2018 року проходив Всеукраїнський форум трудових об'єднань у ДП «УДЦ «Молода гвардія» в якому взяли участь вихованці загальноосвітніх та позашкільних закладів освіти Кіровоградської області, а саме: Іванченко Олексій (Голованівський район); Івасів Анна, Момонт Анна, Рева Олександр (Долинський район); Бочковська Ірина (Знам'янський району); Долінкевич Валентин (м.Кропивницький).

З 4 по 7 червня 2018 року в місті Івано-Франківськ на базі Карпатського національного природного парку проходив XII Всеукраїнський експедиційно-польовий збір команд юних екологів.

Кіровоградщину представляли учасники міжрегіонального освітнього проекту «Степові перлини рідного краю» Василюшина Яна, вихованка гуртка комунального закладу «Кіровоградський обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді», учениця комунального закладу «Долинська загальноосвітня школа I-III ступенів № 2 ім. А.С. Макаренка Долинської районної ради» та Малиновський Максим вихованець гуртка Кіровоградського ОЦЕНТУМ, учень Добронадіївської загальноосвітньої школи I-III ступенів Олександрійського району.

З 11 по 15 червня 2018 року на базі Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді було проведено Всеукраїнський зліт юних дослідників-природознавців.

Від області взяли участь: Мохонько Дар'я, Черноіваненко Ірина, вихованки комунального закладу «Кіровоградський обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді», учениці Глодоської загальноосвітньої школи I-III ступенів Новоукраїнської районної ради та Малишева Єлизавета, Золотан Олександра, вихованки Світловодської міської станції юних натуралістів виконавчого комітету Світловодської міської ради.

З 12 по 14 червня 2018 року на базі комунального закладу «Харківський обласний Палац дитячої та юнацької творчості» спільно з ГО «Фельдман-Екопарк» та за координаційно-методичного сприяння Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді МОН України відбувся VI Всеукраїнський експедиційно-польовий збір команд юних зоологів.

У Всеукраїнському експедиційно-польовому зборі приймали участь - Буркацька Даяна, Карталиш Діана та Шибіцька Тетяна, вихованці комунального закладу «Кіровоградський обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді», учні Куколівського навчально-виховного комплексу «Загальноосвітня школа I-III ступенів – Дошкільний навчальний заклад» Олександрійської районної ради.

З 18 по 21 червня 2018 року в м. Києві проходив Всеукраїнський фестиваль патріотичних дій в якому брала участь делегація Кіровоградської області до якої входили вихованці географічного краєзнавчого гуртка «Обрій» Маловисківського РБДЮТ Бурлуцька Дарія, Іванченко Катерина, Іванченко Євгенія, Пономаренко Олександра, Шабанова Вероніка.

З 25 по 28 червня 2018 року гуртківці комунального закладу «Кіровоградський обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді» взяли участь у Всеукраїнському зборі лідерів Дитячого екологічного парламенту та Всеукраїнських GLOBEL ігор-2018. До складу делегації входили Омельченко Артем, Каратаєв Максим, Огаренко Анна, Гафтоник Анастасія.

В літній період 2018 року на базі загальноосвітніх шкіл та позашкільних закладів області було організовано роботу таборів праці та відпочинку, в яких школярі поряд з оздоровленням і позашкільною освітою займалися сільськогосподарськими роботами на полях фермерських та колективних господарств, в лісництвах. Так, на базі Підлісненської філії комунального закладу «Олександрівське навчально-виховне об'єднання №2» протягом червня 2018 року працював літній оздоровчий табір «Лісова школа», в якому відпочивали 70 членів Червоно-Нерубаївського учнівського лісництва. На базі Новоукраїнського ЦДЮТ в червні 2018 року було організовано роботу оздоровчого табору «Веселка» для 165 вихованців. В червні 2018 року на базі Світловодської станції юних натуралістів працював літній оздоровчий табір "Соняшник" з денним перебуванням дітей, в якому відпочивало 56 дітей

Крім цього в області в літній період працювали пришкольні оздоровчі майданчики, в яких проводились еколого-натуралістичні заходи: екологічні свята, конкурси, вікторини, трудові і екологічні десанти, екскурсії та походи а також працювали еколого-натуралістичні гуртки.

Під час роботи пришкольних літніх оздоровчих таборів учні загальноосвітніх шкіл міста Кропивницького мали змогу відвідати комунальний заклад «Кіровоградський обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді».

6 червня 2018 року комунальний заклад «Кіровоградський обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді» відвідали учні навчально-виховного об'єднання № 33 «Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів, дошкільний навчальний заклад» для яких було проведено лекцію за темою «Сторони світу. Виникнення магнітних полюсів Землі. Кліматичні зони, їх характеристика».

12 та 15 червня 2018 року у рамках щорічної акції «Літо починається», яку організовує і проводить Кропивницький міський центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, на базі комунального закладу «Кіровоградський обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді» було проведено масовий захід для вихованців ОЦЕНТУМ, учнів загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 7 імені О.С.Пушкіна Кіровоградської міської ради та комунального закладу «Навчально-виховне об'єднання № 33 «Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів, дошкільний навчальний заклад Кіровоградської міської ради Кіровоградської області».

Основним способом проведення дозвілля був обраний Сіті Квест «Мандрівка до таємниць природи». Під час гри команди, які мали своїх капітанів, назви та гасло вирішували логічні завдання шляхом підказок і пошуку рішень в нестандартних ситуаціях. Після завершення чергового завдання команди переходили до виконання наступного.

Загальний флешмоб, рухливі ігри, караоке та дискотека стали цікавим продовженням розважальної програми.

Також діти мали можливість відвідати екологічну стежину «Парк Перемоги», теплицю та живий куточок ОЦЕНТУМ.

Всього в області було оздоровлено 1271 юннат, що становить 90 % від загальної кількості вихованців. У тому числі 943 дитини пільгових категорій, з них: дітей-сиріт – 14; дітей, позбавлених батьківського піклування – 14; дітей з інвалідністю – 7; дітей з багатодітних та малозабезпечених сімей – 107; дітей з групи ризику, девіантної поведінки – 26; талановитих та обдарованих дітей – 775.

Оздоровлено юннатів:

- охоплено екскурсіями, походами – 943.

Львівська область

Літо – час ігор, розваг, свободи у виборі занять, зняття напруги, що накопичилася за рік, заповнення витрачених сил, відновлення здоров'я. Це період вільного спілкування дітей.

Відпочинок і оздоровлення юннатів Львівщини влітку 2018 року проводились у поєднанні з навчальною практикою, екскурсіями та експедиціями з влаштуванням еколого-натуралістичних виставок, проведенням конкурсів, вікторин, майстер-класів з виготовлення квіткових композицій, ляльки-мотанки, витинанки, виробів із бісеру, розмальовування яворівської забавки. Юннати вивчали флору і фауну в екологічних походах, були учасниками масових еколого-натуралістичних заходів: екологічних ігор та квестів, занять-тренінгів, подорожей та змагань, щоденних спостережень, природоохоронних акцій тощо.

Цікаво і змістовно провели своє дозвілля вихованці **КЗ ЛОР «Львівський обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді»** в літній школі «Дивосвіт», яка працювала протягом червня цього року на базі закладу.

Для школярів педагоги Центру читали лекції, розповідали про фауну і флору, стан навколишнього середовища та вплив на нього людини. Практичні заняття проводили в лабораторії рослинництва захищеного ґрунту, навчальних лабораторіях декоративного птахівництва, дрібного тваринництва та гідробіології і акватераріумістики, на навчально-дослідній земельній ділянці ЛОЦЕНТУМ. Свої знання про тваринний світ діти поглибили також, знайомлячись з експонатами постійно діючої еколого-освітньої виставки «Планета ЗОО» закладу.

Під час занять слухачі школи переглядали та обговорювали відеофільми на природничу тематику. Для них були проведені вікторини, квести, конкурси малюнків, світлин; майстер-класи

з розмальовування яворівської забавки, виготовлення квіткових композицій та ляльки-мотанки, бісероплетіння і витинанки, організовувались спортивні ігри.

Багато цікавого дізналися школярі під час навчально-пізнавальних екскурсій до ботанічного саду та зоомузею ЛНУ ім.І.Франка, парками Львова та вуличками древнього міста.

Вихованці творчих учнівських об'єднань «Тварини рідного краю» та «Декоративне птахівництво» ЛОЦЕНТУМ були учасниками експедиції в орнітологічний заказник «Чолгинський» до Західно-Укаїнської орнітологічної станції «Avosetta». Юні орнітологи вивчали різноманітність і чисельність птахів заказника, вели щоденник спостережень, куди заносили дані особистих спостережень (види птахів, їх кількість); брали активну участь у виплутуванні птахів із сіток. Під час щоденних обліків школярі виявили чітку залежність оселення птахів від рослинного покриву на різних ділянках заказника.

Учасники експедиції також досліджували міграції та орієнтації птахів шляхом відлову та кільцювання останніх.

Окрім вивчення птахів юні орнітологи очищували територію заказника від побутового сміття та несанкціонованих сміттєзвалищ, створених мешканцями сусідніх населених пунктів.

Юні екологи гуртків «Юні охоронці природи» та «Юні лісівники» КЗ ЛОР «ЛОЦЕНТУМ» під час походів до урочищ «Чудилів потік» та «Павлів потік», до озера «Журавлине» (Мертве озеро), еколого-пізнавальною стежкою «Водоспад на річці Кам'янка» досліджували біологічне різноманіття Національного природного парку «Сколівські Бескиди».

Юні екологи проводили практичну та просвітницьку природоохоронну роботу. Під час екологічної акції «Чистий берег» прибрали прибережну смугу р.Опір, виготовили та розповсюдили серед місцевого населення агітаційні листівки щодо збереження чистого довкілля.

Вихованці гуртка «Біологія людини» відвідали державний історико-культурний заповідник «Густань», побували на скелях Довбуша.

Робота із школярами **Стрийської міської станції юних натуралістів** не завершується із закінченням навчального року. Під час літніх канікул педагоги станції залучають до участі у походах, експедиціях екскурсіях, масових заходах не тільки вихованців закладу, а й дітей, які ще не визначились із напрямом своїх інтересів.

Юннати станції побували на екскурсіях у Меденицькому зоопарку, у Моршині («Цілющі води Прикарпаття»), в с. Нагуєвичі («Стежинами Івана Франка»), в с.Розгірче («Знайомство з скельним монастирем»), в заповіднику «Сколівські бескиди, пройшлися екологічною стежкою «Водоспад на річці Кам'янка» (Сколівський район). Надовго запам'ятаються юннатам одноденні піші походи у Лататницький ліс та у ліс поблизу с. Стрільків Стрийського району.

Співпрацюючи із закладами загальної середньої освіти м.Стрия, педагоги станції юних натуралістів провели тематичні екскурсії для учасників шкільних мовних таборів.

Гармонійно поєднували пізнавально-екологічну діяльність з активним відпочинком вихованці творчих учнівський об'єднань (88 чол.) **Дрогобицького РЕНЦУМу** у таборах праці і відпочинку, які працювали на базі шкіл району протягом червня.

Протягом місяця гуртківці проводили фенологічні спостереження, вивчали рідкісні рослини краю, залучалися до практичної природоохоронної роботи з облаштування берегів річок, джерел, доглядали за рослинами в теплиці, на шкільних НДЗД, квітниках та клумбах.

Для юннатів проводили інтелектуальні ігри, конкурси: Брейн-ринг «Цікаве у світі флори», «Біоінтелект», «Рослини-символи», інтелект-шоу «Еврика», зоовікторину «Птахи мого краю», конкурс малюнків на асфальті «З Україною в серці».

Переможці еколого-натуралістичних та природоохоронних заходів, діти-сироти, діти учасників АТО побували у Львівському цирку, на екскурсіях екологічною стежкою Івана Франка в с. Нагуєвичі, до цілющих джерел м. Трускавця, місцевого зоопарку ЛІМПОПО в смт. Меденичі.

З 01.06.2018 до 22.06.2018 на базі **Червоноградського ЦЕНТУМу** працював табір з денним перебуванням «ЕКО- ЛІТО- 18», який відвідували вихованці – переможці міських, обласних екологічних конкурсів, діти- сироти, діти з інвалідністю, діти учасників АТО, діти з багатодітних та малозабезпечених сімей. Для дітей були проведені навчальні тренінги, майстер-

класи, конкурс «Кожний має свій ЕКО-талант», брейн - ринги «Вивчай та досліджуй природу», «Вчись подорожувати», «З любов'ю до тваринного світу», «Я і мій домашній улюбленець».

Учаники табору побували у одноденному поході вздовж річки Солокія, під час якого зібрали лікарську сировину.

Перебуваючи в таборі педагоги та школярі озеленили територію дитячої громадської організації «НІКА» (висадили кущі білого та фіолетового гібіскусу, майори, айстри, чорнобривці), провели для учасників організації майстер-клас з підготовки до туристичного походу.

Всього в області змістовним відпочинком і оздоровленням у поєднанні з виховними, пізнавальними еколого-натуралістичними заходами охоплено понад тисяча школярів.

Всього в області було оздоровлено 1014 юннатів, що становить 32 % від загальної кількості вихованців. У тому числі 162 дитини пільгових категорій, з них: дітей-сиріт – 4; дітей, позбавлених батьківського піклування – 6; дітей з інвалідністю – 10; дітей учасників АТО – 15; дітей з багатодітних та малозабезпечених сімей – 33; дітей з групи ризику, девіантної поведінки – 26; талановитих та обдарованих дітей – 68.

Оздоровлено юннатів:

- в таборах денного перебування – 147;
- в профільних таборах – 350;
- в таборах праці і відпочинку – 88;
- охоплено екскурсіями, походами – 654.

Миколаївська область

Питання організації відпочинку та оздоровлення дітей є невід'ємною складовою державної політики України. Оздоровлення – комплекс спеціальних заходів соціального, виховного, медичного, гігієнічного, спортивного характеру, спрямованих на поліпшення та зміцнення фізичного і психологічного стану здоров'я дітей.

В Обласному еколого-натуралістичному центрі учнівської молоді, Станції юних натуралістів міст Миколаєва, Первомайська на період літніх канікул 2018 року були розроблені плани проведення літніх канікул з максимальним залученням учнів до змістовного дозвілля.

У кожному з цих закладів пройшли оздоровчі походи, експедиції, ігри на свіжому повітрі, майстер-класи, оздоровчі фізкультхвилинки, польові практикуми тощо.

Діяльність педагогів еколого – натуралістичних центрів області була побудована на основі педагогічно обґрунтованого, змістовного дозвілля дітей. Відтак, вихованці закладів мали змогу, відпочиваючи, творчо розвиватися, формувати предметні компетентності, духовно та інтелектуально збагачуватися, розширювати власний світогляд. Цьому сприяли ефективне використання природних ресурсів (купання та прийом сонячних ван на березі Південного Бугу, розваги на свіжому повітрі); належна організація оздоровчої роботи (спортивні змагання, рухливі ігри, походи, формування навичок безпечної поведінки); проведення масових заходів, конкурсно-розважальних програм.

Виховна діяльність поєднувала відпочинок, працю, пізнавальну, творчу, екологічну, оздоровчу діяльність.

Літні заходи в Обласному еколого-натуралістичному центрі мали еколого-натуралістичне спрямування та оздоровчо-розважальний характер.

Масові оздоровчі заходи проводилися з урахуванням вікових категорій дітей. В літній період було оздоровлено 720 вихованців гуртків.

Вихованці гуртків були залучені до участі у Всеукраїнських зборах, експедиціях, форумах:

- зборі дитячого екологічного парламенту (червень 2018 р) ;
- зборі юних дослідників-природознавців (червень 2018);
- експедиційно-польовому зборі юних ботаніків (червень 2018р);
- експедиційно-польовому зборі юних екологів (червень 2018р);

- форумі учнівських трудових об'єднань на базі Державного підприємства «Український дитячий центр «Молода гвардія» (травень, вересень 2018р).

Проведено екскурсії: до чистих джерел, екологічну стежку, парку відпочинку «Перемога», до живого куточку та навчально-дослідну ділянку ОЕНЦУМ;

На березі річки Південний Буг проведено конкурс на кращу скульптуру з піску «Моя улюблена тварина».

Провели акцію «Збір лікарських рослин».

Керівники гуртків залучили вихованців до творчих майстерень: «Користь приготування чаїв з лучних трав», «Рослини з яких готують каші» ;

Взяли участь в літніх святах «День Нептуна» та «На Івана Купала».

Під час літніх канікул всі гуртки та відділи Миколаївської міської станції юних натуралістів пов'язували свою роботу з оздоровчою програмою, в яку входили такі заходи:

1. Фіточайні:

- «Скарбничка лікарських рослин» (пізнавально-розважальна програма про лікарські рослини);
- «Таємниці природи» (пригощання вихованців гуртків та дітей шкільних таборів міста запашним фіточаєм з трав зібраних на навчально-дослідній ділянці міськСЮН) – охоплено 380 дітей.

2. Вітамінні столи:

- для вихованців СЮН з екологічно чистих фруктів та овочів, які виростили та зібрали діти на навчально-дослідній земельній ділянці СЮН – охоплено 213 дітей.

3. Оздоровчі походи, екскурсії екологічною стежкою міськСЮН (охоплено 126 дітей).

4. Оздоровчі фізкультхвилинки та рухливі ігри, спортивні програми на свіжому повітрі:

- «Юннатівські розваги»;
- «Разом друзі зібрались»;
- «Найспритніші, найсильніші»;
- у дендрарії та Зеленому класі;
- на «Стежці здоров'я» міськСЮН – (всього охоплено 415 дітей);

5. Екскурсії до музею побуту українського народу в міськСЮН – охоплено 488 дитини.

Всього оздоровчими заходами охоплено 1622 дитини.

Одним із пріоритетних напрямів роботи Первомайської міської станції юних натуралістів з талановитою молоддю влітку 2018 року є створення умов для забезпечення оздоровлення, зайнятості вихованців, організації їхнього активного й цікавого відпочинку.

Діяльність Первомайської міської станції юних натуралістів влітку 2018 року була спрямована на реалізацію прав кожної дитини на повноцінний відпочинок, оздоровлення, забезпечення змістовного дозвілля, задоволення інтересів і духовних запитів відповідно до індивідуальних потреб в літній канікулярний час. До літнього відпочинку було залучено 717 вихованців.

Вся робота педагогів СЮН була спрямована на формування фізично загартованого і здорового покоління, на виховання патріотичних і національних почуттів, на виховання суспільно свідомої людини.

Впродовж роботи закладу проведено ряд тематичних прогулянок та екскурсій: до міського краєзнавчого музею, до національного природничого парку «Бузький гард», міського парку відпочинку.

Керівники гуртків: Герєга І.Г., Костенко І.М., Паращук А.В., Варяниця Суха В.В., Мельник К.І., Лукіянчук Л.В. доклали багато зусиль, щоб відпочинок дітей був веселим та корисним.

Природоохоронні заходи

1. **Конкурси, змагання, ігри:** малюнок на асфальті «Буду я природі другом», конкурс – захист проектів «Місто майбутнього», конкурсно-ігрова програма «Диверсант», «Врятувати королеву», «День лицарів», «День талантів», «День сміху», «День

інтелектуала», «День захисника природи», «Хто швидше», «Я і природа», «Малі олімпійські ігри», конкурс на «Кращий віночок».

2. **Свята:** «Новий рік літом», конкурс «Я - україночка», «День Нептуна»; «Свято Івана Купала», «Свято Маковея».
3. **Екскурсії:** в рамках Всеукраїнських конкурсів та акцій «Біоцит», «Вчимося заповідувати», «Парки – легені міст і сіл», екскурсія до лісу; до Національного парку «Бузький Гард», до музею, до річки, екскурсія до кінологічного клубу «Аякс».
4. **Акції:** трудовий десант «Юннатівський зеленобуд»; акція «Чисті джерела»; «Бережи природу – красу землі», «Прибережна смуга», «Чисте місто».
5. **Загальноміські заходи:** майстер-клас «Умілі руки»; «Свято Івана Купала», «Свято Маковея».

Відпочинок дітей був цікавим і захоплюючим і надовго запам'ятається дітворі.

Всього в області (за даними ОЕНЦУМ, Первомайської міської СЮТ, Миколаївської міської СЮТ та Миколаївської міської СЮН) було оздоровлено 2801 юннатів, що становить 77 % від загальної кількості вихованців. У тому числі 1167 дітей пільгових категорій, з них: дітей-сиріт – 13; дітей, позбавлених батьківського піклування – 2; дітей з інвалідністю – 16; дітей учасників АТО – 34; дітей з багатодітних та малозабезпечених сімей – 547; дітей з групи ризику, девіантної поведінки – 19; талановитих та обдарованих дітей – 536.

Оздоровлено юннатів:

- в стаціонарних дитячих оздоровчих закладах – 18;
- в таборах денного перебування – 280;
- охоплено екскурсіями, походами – 2268.

Одеська область

Всього в області було оздоровлено 1199 юннатів, що становить 25 % від загальної кількості вихованців. У тому числі 1112 дітей пільгових категорій, з них: дітей-сиріт – 18; дітей, позбавлених батьківського піклування – 19; дітей з інвалідністю – 13; дітей з багатодітних та малозабезпечених сімей – 677; дітей з групи ризику, девіантної поведінки – 15; талановитих та обдарованих дітей – 370.

Оздоровлено юннатів:

- в стаціонарних дитячих оздоровчих закладах – 66;
- в таборах денного перебування – 957;
- в профільних таборах – 102;
- охоплено екскурсіями, походами – 2365.

Полтавська область

Одним із завдань Полтавського обласного еколого-натуралістичного центру та закладів позашкільної освіти еколого-натуралістичного спрямування області є реалізація права кожної дитини на повноцінний відпочинок, оздоровлення, забезпечення змістовного дозвілля, задоволення інтересів і духовних запитів відповідно до індивідуальних потреб дітей, створення належних умов для освітньої, культурно-виховної, фізкультурно-оздоровчої та спортивної роботи з дітьми під час літніх канікул.

Головними принципами забезпечення відпочинку є використання природного середовища (річок, озер, лісу), увага до вікових особливостей психологічного розвитку, використання засобів загартування, підвищення їх фізичного, духовного та інтелектуального розвитку.

Взагалі закладами позашкільної освіти області еколого-натуралістичного спрямування оздоровлено 1862 юннати. У тому числі 967 дітей пільгових категорій, з них: дітей-сиріт – 1; дітей-інвалідів – 5; дітей учасників АТО – 2, з багатодітних і малозабезпечених сімей – 111; з групи ризику – 43; талановитих та обдарованих – 805.

За оздоровчий період в області проведено 113 екскурсій в природу та з метою вивчення агроценозів, походів – 34. Загалом було охоплено 3335 дітей. Юннати брали участь у різних екологічних акціях, експедиціях, конкурсах, доглядали за тваринами в куточках живої природи, працювали на навчально-дослідних земельних ділянках, вели спостереження, дослідження, заготовляли лікарську сировину.

Протягом оздоровчого періоду були використані різні форми оздоровчо-пізнавальних заходів.

Головною метою діяльності під час оздоровлення дітей є поглиблення та закріплення знань, умінь і навичок, одержаних під час вивчення дисциплін природничого циклу. Вирішенню цих завдань допомагає польова практика, яка є невід'ємною частиною освітнього процесу в очно-заочній біологічній школі. Вона сприяє ґрунтовному закріпленню набутих знань у ході оволодіння теоретичним матеріалом.

Найбільш ефективним засобом застосування нових методик екологічного виховання та навчання сучасної людини є залучення учнів до наукових експедицій з комплексного вивчення природи.

Під час екологічних експедицій юннати отримують уявлення про різноманітні види рослин і тварин, про явища та взаємозв'язок компонентів живої природи, здобувають навички поведінки в ній та методики досліджень (метеорологічних, екологічних, флористичних, етнографічних).

З 26 червня до 15 липня 2018 року для 60 юних науковців Полтавської області Полтавським обласним еколого-натуралістичним центром учнівської молоді було організовано обласну науково-дослідницьку експедицію на базі геологічної пам'ятки природи «Бутова гора» у Шишацькому районі, основним завданням якої було вивчення та охорона рослинного і тваринного світу, формування у слухачів навичок наукових досліджень біологічних об'єктів у природі. Заняття під час експедиції проводили викладачі Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г.Короленка, Полтавського національного технічного університету імені Ю.Кондратюка. В програмі було передбачено не лише навчальну діяльність слухачів, але й оздоровчу, спортивну, культурно-масову роботу.

Залучення учнівської молоді до наукових експедицій – це ефективний метод упровадження екологічного виховання.

Структурним підрозділом Полтавського обласного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді є обласний дитячо-юнацький оздоровчий табір «Еколог» у селі Міські Млини Зіньківського району.

Протягом 4 змін у таборі оздоровлено 565 дітей з Гадяцького, Глобинського, Диканського, Зіньківського, Карлівського, Кобеляцького, Котелевського, Лохвицького, Лубенського, Миргородського, Новосанжарського, Оржицького, Пирятинського, Полтавського, Решетилівського, Семенівського, Хорольського, Чорнухинського, Чутівського, Шишацького районів Полтавської області, об'єднаних територіальних громад Великобагачанської, Глобинської, Лохвицької, Засульської та міст Полтави, Лубен, Миргорода, Кременчука, Києва, Харкова. Серед відпочиваючих були вихованці гуртків еколого-натуралістичного спрямування, переможці предметних олімпіад, юні дослідники МАН, переможці та призери всеукраїнських, обласних, районних конкурсів різного спрямування, відмінники навчання.

Діти в таборі були забезпечені 5-разовим харчуванням, мали змогу кожного дня споживати свіжі овочі, фрукти, солодощі та десерти.

Для дітей проводились екскурсії до Національного музею-заповідника українського гончарства в Опішному, музею історії Полтавської битви, музею українського весілля, різні конкурси та пізнавальні заходи, свята, трудові десанти.

Матеріально-технічна база табору відповідає сучасним стандартам: затишні спальні та їдальня, спортзал, ігрові та спортивні майданчики, великий телевізор із супутниковою антеною, професійна апаратура для проведення дискотек, комп'ютери, кондиціонери, велосипеди, автобус для здійснення екскурсій.

Окрім відпочинку в таборі діти мали змогу займатися науково-дослідницькою діяльністю. З цією метою науковцями Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г.Короленка було розроблено 2 маршрути екологічної стежки «Табірний» та «Ворсклянський», які використовуються для екскурсійної діяльності та науково-дослідницької роботи.

Однією з найпоширеніших форм є табори з денним перебуванням. Метою таких таборів було оздоровлення і відпочинок дітей у поєднанні з натуралістичною роботою, із задоволенням інтересів відповідно до індивідуальних потреб дітей шкільного віку.

При 5 еколого-натуралістичних центрах і районних станціях юннатів працювали табори з денним перебуванням, де було оздоровлено 123 дитини.

Добре організована робота таборів Кременчуцьким міським еколого-натуралістичним центром учнівської молоді, Карлівською, Пирятинською районними станціями юних натуралістів, Лубенською міською станцією юних техніків і натуралістів та Диканським і Котелевським районними Будинками дитячої та юнацької творчості.

З 18 червня до 06 липня 2018 року на базі Карлівської районної станції юних натуралістів організовано роботу профільного табору з денним перебуванням. Для 30 дітей були проведені різноманітні розважально-конкурсні програми, екскурсії до лісу, краєзнавчого музею, музею машинобудівного заводу, Красноперівського лісу, пожежної частини МНС, працювали гуртки за інтересами. Щодня діти мали змогу відвідувати річку. Також було проведено:

- ігрові розважальні програми «Світ флори і фауни», «Сторінками українських казок», «Розкажи мені про себе», «Ми маємо таланти», «Подорож в країну ввічливості»;
- конкурсні програми «Руками творяться дива», «Мое золоте дитинство»;
- спортивні заходи «Веселі старты»;
- екскурсії в природу.

З 01 до 20 червня 2018 року на базі Котелевської Будинку дитячої та юнацької творчості працював табір з денним перебуванням «Юність». За час роботи табору оздоровилося 20 гуртківців.

За період роботи табору були проведені:

- змагання та естафети «Олімпійський резерв»;
- конкурсно-розважальні програми «Екологи усіх країн єднайтесь», «Міс і містер табору»;
- бесіди «Сторінками Червоної книги», «Де безпеку поважають, там здоровими зростають», «У гостях у зеленої аптеки»;
- тренінги «Дружня долонька».

Для 35 вихованців у таборі «Юннат» з денним перебуванням при Кременчуцькому міському еколого-натуралістичному центрі учнівської молоді з 29 травня до 15 червня 2018 для дітей були організовані:

- екологічні ігри «Бережи природу», «Пошук скарбів»;
- конкурсно-розважальні програми «Юннатія має талант», «Україна від А до Я», «Зоологічна естафета», «Сонце дружби»;
- екскурсійні програми «Солодкі історії», «Історія авіації та видатні українські льотчики», «Рослинний світ парку Миру», «Вогонь та діти», «Рослинний та тваринний світ парку Придніпровського», «Кінноспортивна школа Фаворит».

Для 28 вихованців Пирятинської районної станції юних натуралістів у таборі «Первоцвіт» протягом 14 днів було проведено:

- бесіди «Охороняй та збагачай рідну природу», «Бережімо природу рідного краю»;
- вікторини «Рослини-символи України», «Люблю тебе Україно»;
- трудові десанти, робота на навчально-дослідних земельних ділянках;
- майстер-класи з писанкарства;
- екскурсії екологічними стежками, велопрогулянки;
- конкурси малюнків та поробок «Краса врятує світ», свята «День Вишиванки».

При Лубенській міській станції юних техніків і натуралістів працював профільний табір з денним перебуванням «Юний натураліст». З 29 травня до 15 червня 2018 року для 10 вихованців були проведені такі заходи:

- спортивні змагання і конкурси «Швидше, вище, сильніше», «Весела естафета», «Сторінками народного календаря», «Живої природи душа промовляє», «Між нами, козаками», «Гостини казкової родини»;
- конкурс малюнків «Моє щасливе дитинство», «Здрастуй, любе літечко»;
- майстер-клас «Квіти сонця»;
- рольові ігри «Шкідливі звички», «Сімейні стосунки»

Всього в області було оздоровлено 1862 юннатів. У тому числі 704967 дітей пільгових категорій, з них: дітей-сиріт – 1; дітей з інвалідністю – 5; дітей учасників АТО – 2; дітей з багатодітних та малозабезпечених сімей – 111; дітей з групи ризику, девіантної поведінки – 43; талановитих та обдарованих дітей – 805.

Оздоровлено юннатів:

- в стаціонарних дитячих оздоровчих закладах – 632;
- в таборах денного перебування – 560;
- в профільних таборах – 4;
- охоплено екскурсіями – 2247;
- охоплено походами – 1088.

Рівненська область

З метою повноцінного навчання і відпочинку учнівської молоді, розвитку їх творчих здібностей, удосконалення умінь і навичок з певних профілів діяльності, проведення природоохоронної та краєзнавчої роботи педагогічним колективом комунального закладу „Станція юних натуралістів” Рівненської обласної ради у травні-червні проведено навчально-пізнавальну екскурсійну програму „Світ дивовижної природи”. У програмі взяли участь більше 1000 учнів закладів загальної середньої та позашкільної освіти міста Рівного та Рівненської області. В рамках заходу проведено стаціонарні та виїзні майстер-класи: „Сувенірна майстерня”, „Захоплююче лозоплетіння”, „Мистецтво орігамі”, „Майстерня квітів із тканини”. Учні мандрували екологічною стежкою, дізнались багато цікавої інформації про тваринний світ різних континентів у живому кутку, ознайомились із предметами старовини та традиціями українців у світлиці „Берегиня”, дізнались про особливості вирощування рослин у овочевій та квітковій теплицях, на навчально-дослідній земельній ділянці, відвідали куточок екзотичних рослин, дендропарк, сад пахоців, колекційну ділянку лікарських рослин, милувались колекцією однорічників та багаторічників, які прикрашають територію Станції. Юннати спостерігали за бджолами на пасіці, дізнались про особливості професії пасічника. Взяли участь у гри-квесті „Стежинками природи”.

З метою екологічного виховання учнів у літній період, дбайливого ставлення до природи, оздоровлення юннатів в екологічно чистій місцевості 03-06 липня вихованці гуртків „Юні зоологи”, під керівництвом Момотюк Марії Тарасівни здійснили екологічний похід територією Рівненщини і Тернопільщини. Юні природолюби базувалися в наметовому таборі поблизу джерела Святої Анни с. Онишківці Дубенського району. Юннати вивчали тваринний та рослинний світ лісостепової зони, відвідали місто Кременець, науково-дослідну установу Ботанічний сад, пам'ятку садово-паркового мистецтва, здійснили сходження на Замкову гору (Бону) – одну з головних туристичних об'єктів міста, побували у Почаївській Лаврі – одній з головних центрів християнської віри на Україні. Діти отримали практичні навички перебування в природному середовищі, проводили екологічні ігри, спортивні змагання. В рамках походу діти загартовувались оздоровчими купаннями в джерелі, заготовляли лікарську сировину, вивчали рослинний та тваринний світ, ставили екологічні сценки „Цілющі рослини поруч нас”, склали та співали пісні біля вечірнього вогнища, ділились враженнями під час гри „Відкритий мікрофон”.

З 02 по 11 липня 2018 року на території еколого-просвітницького стаціонару Рівненського природного заповідника проведено обласну навчально-польову подорож „Експедиція учнівської молоді „ЮНЕКО”. У заході взяли участь 25 учнів з Сарненського, Острозького, Гощанського, Рівненського, Здолбунівського районів, міста Рівного та вихованці комунального закладу „Станція юних натуралістів” Рівненської обласної ради. Впродовж 9 днів учні знайомились з різноманітністю рослинного та тваринного світу Білоозерського лісництва Рівненського природного заповідника. Вже сьомий рік поспіль наметовий табір експедиції розташовується на березі озера Біле Володимирецького району. До проведення занять долучаються педагогічні працівники закладу та науковці різних установ України.

Під керівництвом Лапінського Андрія Вікторовича та Кримця Григорія Володимировича, викладачів кафедри технології неорганічних речовин, водоочищення та загальної хімічної технології НТУУ „Київський політехнічний інститут” юні екологи протягом багатьох років ведуть спостереження за екологічним станом поверхневих вод Білого озера із застосуванням фізико-хімічних методів дослідження. За допомогою тест-приладів та портативної лабораторії було визначено водневий показник РН та загальну твердість води у кількох точках озера. У ході аналізу було відмічено, що рівень води у водоймі поступово знижується.

Цікавою і захоплюючою була подорож до садиби пасічника Петра Лебедюка з села Рудка. Він ознайомив учнів з особливостями колодкового бджільництва, розказав про старовинну техніку відлову бджолиних роїв за допомогою оригінальних приманок, показав реманент пасічника, який традиційно використовувався на Поліссі. Завершилась екскурсія дегустацією лісового меду.

Вагомий внесок в організацію дослідницької роботи внесла Поліна Тимків, студентка природничого факультету кафедри біології та екології ДВНЗ „Прикарпатський національний університет ім. В.Стефаника”. Дослідниця ознайомила з сучасними методиками інвентаризації флори, навчила закладати пробні ботанічні площі, розповіла про правила закладання гербарію. Під час практикуму учні навчились працювати з визначником і самостійно описували ділянки різного типу.

Значну допомогу у проведенні заходу надали працівники Рівненського природного заповідника. Заступник директора з наукової роботи Журавчак Ростислав Орестович під час комплексної екскурсії Білоозерським лісництвом ознайомив з основами лісознавства, навчив працювати з приладами для вимірювання висоти та діаметру дерев, показав як визначати вік та інші важливі у лісогосподарській діяльності показники. Юні екологи також познайомились з унікальною флорою та фауною лісового масиву навколо наметового табору.

Незабутні враження залишила екскурсія екологічною стежкою „Білоозерські бори”. Найбільший захват викликало болото „Коза Березина”. Тут зростають рідкісні рослини, занесені до Червоної книги України. Також це місце гніздування журавля сірого. Учням під час мандрівки пощастило побачити птахів, що в цей момент пролітали над болотом.

Щоденно у таборі проводилось кільцювання птахів. Цим напрямком керував Петро Гринюк, молодший науковий співробітник Рівненського природного заповідника. За 9 днів було за кільцювано 65 птахів 9 видів. Науковець розповів учням про важливість цього методу дослідження орнітофауни.

Не менш цікавим було дозвілля у наметовому таборі експедиції. Щовечора юннати переглядали фільми про флору і фауну Рівненського природного заповідника, спілкувались біля вогнища, спостерігали за заходом сонця та зоряним небом. А ще були ігри, спортивні змагання з шахів та шашок, футболу та волейболу, інсценівки про лікарські рослини. Така форма проведення навчання в природі дає можливість організувати дослідницьку роботу учнів, виявляти причини зміни навколишнього середовища та сприяє формуванню в молоді цілісного сприйняття екосистем, вихованню любові до рідної природи.

Впродовж червня 2018 року вихованці Екологічного центру Рівненського міського палацу дітей та молоді здійснили 7 експедицій із дослідження компонентів навколишнього природного середовища Рівненської області. Об'єктами досліджень були: мала річка, рослинність природних та штучних біоценозів, вікові дерева, раритетні види рослин тощо. Дослідження проводили у

лісових масивах біля сіл Шпанів, Зозів, Городок, на озері Басів Кут, у лісовому заказнику урочище Павлівщина, ботанічному заказнику „Бабинський ліс”, село Озеряни Здолбунівського району, село Волошки Рівненського району. Об'єктами дослідження були рівень синантропізації рослинного покриву лісових угруповань, червонокнижні види рослин. Впродовж місяця вихованці продовжували орнітологічні спостереження із збору інформації для створення „Європейського атласу гніздових птахів”. Дослідження проводили на 5 ділянках. Загалом у дослідженнях взяли участь 27 вихованців. 37 вихованців центру взяли участь у Міжнародному проєкті „Від Палацу до Палацу” який включав ознайомлення з природними, історичними та культурними об'єктами семи країн Європи (Чехія, Австрія, Словенія, Італія, Хорватія, Угорщина)

У Будинку дітей та молоді Дубенської міської ради функціонував табір відпочинку із денним перебуванням дітей „Цвітограй”. У таборі „Цвітограй” працювало 2 профільних табори: „Турист” та „Калинонька”. Еколого-натуралістичний профіль позашкільної освіти реалізується в гуртках „Юні екологи”, „Любителі зеленої архітектури”, „Екологічне краєзнавство” (керівник Потапчук Валерій Дмитрович). Вихованці даних гуртків відпочивали у профільному таборі „Турист”. Згідно плану роботи табору вихованці взяли участь у заходах еколого-натуралістичного спрямування: „День охорони довкілля”, квесті „Лісова мандрівка”, змаганнях знавців Червоної книги, екологічній акції „Збережемо природу”, бесіди „Друзі наші менші”, вікторині „У світі тварин”, конкурсі малюнків „Мій домашній улюбленець”. Також діти взяли участь в експедиції річкою Іквою за маршрутом м.Дубно (Страклів) - с. Торговиця - м. Дубно з метою вивчення екологічних проблем рідного краю.

У виїзному еколого-туристичному таборі „Джерельце” Берестовецької загальноосвітньої школи I-III ступенів Костопільського району, який проходив в урочищі „Замок” Костопільського району, оздоровлено 45 дітей.

Всього в області було оздоровлено 1955 юннатів, що становить 33 % від загальної кількості вихованців. У тому числі 399 дітей пільгових категорій, з них: дітей-сиріт – 7; дітей, позбавлених батьківського піклування – 5; дітей з інвалідністю – 11; дітей з багатодітних та малозабезпечених сімей – 257; дітей з групи ризику, девіантної поведінки – 12; талановитих та обдарованих дітей – 107.

Оздоровлено юннатів:

- в стаціонарних дитячих оздоровчих закладах – 137;
- в таборах денного перебування – 536;
- в профільних таборах – 165;
- охоплено екскурсіями, походами – 1117.

Сумська область

Під час літніх канікул 2018 року оздоровленню та повноцінному відпочинку дітей, створенню належних умов для організації виховної, оздоровчої роботи з вихованцями закладів позашкільної освіти області сприяли діяльність профільних таборів, таборів праці та відпочинку, учнівських виробничих бригад, трудових загонів; проведення експедицій, походів, польових навчальних практик тощо.

У закладах позашкільної освіти еколого-натуралістичного спрямування різними організованими формами оздоровлення було охоплено понад 3700 вихованців, з них у профільних таборах – 735 осіб.

Для вихованців профільних таборів було проведено різноманітні виховні заходи, спрямовані на формування екологічної культури, основ духовно-морального розвитку особистості, соціально-комунікативних компетенцій тощо.

У червні 2018 року для 100 вихованців творчих учнівських об'єднань еколого-натуралістичного відділу Сумського обласного центру позашкільної освіти та роботи з талановитою молоддю віком від 6 до 17 років працював профільний оздоровчий табір «Юннат».

У таборі діти пройшли навчально-виробничу практику на НДЗД, взяли участь у ігрових, конкурсно-розважальних заходах, екскурсіях. Щодня для вихованців проводилися пізнавально-розважальні програми, естафети, конкурси, майстер-класи та заняття в гуртках екологічного профілю. Цікавими для дітей були екскурсії до музею, бібліотеки і віварію Сумського аграрного університету, краєзнавчого музею, Сумської муніципальної галереї; походи до урочища Мамаївщина, лісу, на луки; свята «Моя країна Україна, а рідний край у нас Сумщина», «Ми діти твої, Україно!», «Земля – наш спільний дім», «Юннатівське літо»; ігрові та пізнавально-розважальні програми «Ми – друзі природи», «Ми – сумчани», «Лісова прогулянка», «Майбутнє лісу в наших руках», «Музичне асорті», «Країна майстрів», «Заповідні перлини Сумщини», «Діалоги з природою»; конкурси «У пошуках скарбів», «Рекорди нашого табору», «Пан і Пані табору» тощо. Актив ради загонів щодня звітував про проведений день на сайті Центру.

26 – 27 червня 2018 року 30 вихованців закладів загальної середньої та позашкільної освіти області взяли участь в обласному експедиційно-польовому зборі команд юних екологів з теми «Залучення учнівської молоді до спостережень за станом довкілля».

Програмою збору було передбачено проведення екскурсії до дендрарію СНАУ імені В.М. Кохановського; практичного заняття на базі метеорологічного майданчика Сумського національного аграрного університету з теми «Методика проведення метеорологічних спостережень, вивчення кліматичних умов окремих територій»; інтерактивного заняття з теми «Терміни і видові назви рослин і тварин латинською і англійською мовами»; практичних занять з тем «Геоботанічний опис рослинності», «Сучасні технології вирощування сільськогосподарських культур в умовах зміни клімату», «Агроекологічний моніторинг ґрунтів», «Сучасні технології вирощування декоративних і лісових культур в умовах зміни клімату».

У позанавчальний час учасники збору взяли участь у квесті «Спортивна ботаніка», метою якого було фотографування та визначення рослин, що ростуть на території університету. За підсумками роботи збору вихованці й педагоги отримали сертифікати учасників.

Літня оздоровча кампанія Конотопської станції юних натуралістів «Літо - 2018» тривала з 29.05.2018 до 29.06.2018 і включала в себе діяльність профільного табору «Юннат», Школи ландшафтного дизайну, проведення еколого-просвітницьких заходів для учнів пришкольніх таборів закладів загальної середньої освіти міста «Цікаві тварини», «Магія квіткових рослин», «Форт Боярд» тощо. У межах роботи Школи ландшафтного дизайну для учнів закладів загальної середньої освіти міста було організовано проведення трудової практики на навчально-дослідній земельній ділянці Конотопської СЮН.

Під час заходів оздоровчої кампанії було охоплено 543 учнів різних соціальних категорій, що становить 90% від загальної кількості вихованців закладу.

35 вихованців профільного табору «Юннат», що працював з 29 травня до 15 червня 2018 року, взяли участь у тематичних еколого-пізнавальних, валеологічних заходах: рухливі ігри та розваги на свіжому повітрі «Спритні та швидкі», інтелектуально- та конкурсно-розважальні програми «Танок квітів», «Смійся, розважайся – здоров'я набирайся!», «Краще луснути від сміху, ніж померти від нудьги»; конкурси малюнків на асфальті «Літо очима дітей», «Моя Батьківщина – Україна»; екскурсії до музею авіації, прикордонної частини, річки Єзуч, міського парку, міської дитячої бібліотеки тощо.

Належна робота приділялася трудовому вихованню. Діти щоденно піклувалися про тварин зоокуточка, доглядали за кімнатними рослинами, працювали на НДЗД. Юннати виявили високий рівень творчості та самостійності, набули комунікативні навички – уміння працювати в різноманітних групах, виконуючи різні завдання. Підсумком роботи профільного табору «Юннат» став святковий концерт «Добрих друзів ми зустріли», на якому були відзначені кращі вихованці табору.

З 29 травня до 15 червня 2018 року для 30 вихованців Шосткинської міської станції юних натуралістів було організовано роботу профільного табору «Юннат».

Кожний день перебування в таборі був насичений різноманітними заходами, а саме: відвідування басейну, кінотеатру, музеїв імені Івана Кожедуба, казенного заводу «Імпульс», міського краєзнавчого; екскурсії у природу, до кінного клубу, екологічною стежиною «Еколого-

природознавча»; експедиційні походи до с. Пиротчане, с. Путивськ, м. Новгород-Сіверський; конкурсно-розважальні програми. Також під час табірної зміни вихованці проходили еколого-польову практику на навчально-дослідній земельній ділянці закладу: впорядковували квітники, збирали сировину лікарських трав у відділку лікарських рослин, складали гербарії, доглядали за тваринами куточка живої природи та кімнатними рослинами лабораторії «Зимовий сад».

У червні 2018 року було організовано і проведено еколого-польову практику для 98 учнів закладів загальної середньої освіти міста, виробничу фармакогностичну практику для 42 студентів II курсу відділення «Фармація» Шосткинського медичного училища.

За літній період у Сумському міському центрі еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді було оздоровлено 2145 вихованців закладу.

У межах міських заходів до Міжнародного дня захисту дітей педагогічні працівники центру провели майстер-класи з паперопластики «Голуб миру», «З повагою до природи» та інтелектуальну вікторину «Країна Всезнайок»; Днів сталої енергії у місті Суми – міський конкурс «Екологічний марафон», що передбачав виконання завдань у локаціях: «Що я можу зробити для міста Суми?», «Шляхи енергозбереження», «Граї, енергію зберігай», «Як я бережу енергію», «Чисте місто»; флеш-моб «Дізнайся більше про енергозбереження»; акція «Долучи батарейку до життя», виставка творчих робіт вихованців гуртків «Енергозбереження на часі», хвилинки екоінформації «Життя в стилі ЕКО». Серед населення міста було розповсюджено близько 500 буклетів «Енергозбереження – крок до майбутнього», «Час берегти енергію».

Одним із пріоритетних напрямів оздоровлення вихованців під час літніх канікул були екологічні походи та екскурсії в природу, якими було охоплено майже 1500 вихованців ЦЕНТУМ. Діти охоче не тільки відпочивали, а й вивчали флору та фауну прибережної території, оволодівали туристичними навичками, долучалися до вивчення історико-культурної спадщини нашого краю. Вихованці закладу активно залучалися до трудових та екологічних акцій «Прикрасимо землю своїми руками», «Наш квітничок», «Скарбниця флори», «Мурашка», «Екологічний десант», «Плакаємо сад».

У червні 2018 року 40 вихованців гуртків еколого-натуралістичного напрямку Лебединського районного будинку дитячої та юнацької творчості оздоровлювалися у профільному таборі «Сонечко». Вихованці взяли участь у квесті «Код вишиванки», екологічних акціях, операціях, зборі лікарських рослин, спортивних змаганнях, пізнавально-розважальних програмах «День захисту дітей», «Експрес позитиву» тощо.

З 29 травня до 15 червня 2018 року профільний оздоровчий табір «Юний еколог» працював на базі Ямненської ЗОШ I-III ступенів Великописарівської районної ради, в якому було оздоровлено 15 дітей.

Під час роботи табору для учнів було організовано та проведено екскурсії до гідрологічної пам'ятки природи місцевого значення «Джерело Кременьове», екопарку ім. Фельдмана у м. Харків, еколого-пізнавальною стежкою «Дивосвіт Слобожанщини» НПП «Гетьманський», районної станції юннатів; екологічна гра «Бережи природу для людського роду!»; бесіди «Мій край – частинка України», «Рослини і тварини Червоної книги»; тренінг «Здоровим бути модно»; вікторина «Чи знаєте ви лікарські рослини?» тощо.

З 29 травня до 16 червня 2018 року на базі Ямпільської районної станції юних натуралістів працював профільний табір «Юннат», в якому було оздоровлено 21 вихованця. Головна мета роботи табору полягала в розвитку та оздоровленні фізичної, психічної та духовної сфери дітей.

Під час зміни вихованці залучалися до трудового десанту «Чисті ділянки», брали участь у розважальних програмах «Мій Ямпіль», «Екологічними стежинами», «Секрети туризму»; тестуванні «Палити чи не палити»; опитуванні «Як ми можемо зберегти красу природи?»; вікторинах «Козацькому роду нема переводу», «Видатні спортсмени України»; акції «Добре слово», тренінзі «Я дарую тобі комплімент», іграх «Знавці природи», «Я люблю Україну»; естафеті «Веселі старты»; ознайомилися з діяльністю кінно-спортивного клубу «Шостка», Ямпільського краєзнавчого музею тощо.

На базі станції юних натуралістів Кролевецької міської ради з 11 до 24 червня 2018 року для 40 вихованців було організовано роботу профільного дитячого експедиційного табору

оздоровлення та відпочинку «Юний натураліст». Основна мета діяльності табору – залучення вихованців до натуралістично-краєзнавчої роботи, ознайомлення їх з природою рідного краю, проведення спостережень і вивчення природи регіону, набуття практичних навичок польових досліджень під час експедиції на р. Десна поблизу м. Новгород-Сіверський (Чернігівська область). Планом експедиції було передбачено ознайомлення з ландшафтною і задровою рослинністю Чернігівщини; вивчення екологічного стану річки Десна методом біоіндикації, рослин, занесених до Червоної книги України, видового біорізноманіття прибережно-водної рослинності.

Формуванню навичок раціонального природокористування сприяло проведення пізнавальних ігор «Пошук порушників законів природи», «Диканька», «Знайомі незнайомці», «Екологічний бумеранг»; змагань кмітливих та винахідливих; годин цікавої екології «Заглянемо у природу», «Екологія і ми», «Знай, люби, бережи свій край»; вікторин «Зелена криниця», «Ліс – наше багатство» тощо.

Участь дітей та учнівської молоді в масових заходах літньої оздоровчої кампанії сприяла їхньому інтелектуальному розвитку, формуванню культури спілкування, відповідального ставлення до навколишнього природного середовища, вихованню моральних, етичних та естетичних якостей особистості.

Всього в області було оздоровлено 3762 юннатів, що становить 49 % від загальної кількості вихованців. У тому числі 1679 дітей пільгових категорій, з них: дітей-сиріт – 6; дітей, позбавлених батьківського піклування – 9; дітей з інвалідністю – 24; дітей учасників АТО – 41; дітей учасників ліквідації наслідків на ЧАЕС – 9; дітей з багатодітних та малозабезпечених сімей – 93; дітей з групи ризику, девіантної поведінки – 12; талановитих та обдарованих дітей – 1485.

Оздоровлено юннатів:

- в стаціонарних дитячих оздоровчих закладах – 225;
- в таборах денного перебування – 585;
- в профільних таборах – 150;
- в таборах праці і відпочинку – 14;
- охоплено екскурсіями, походами – 3160.

Тернопільська область

Підготовча робота проведена в Тернопільській області для забезпечення літньої оздоровчої кампанії 2018 року була спрямована на координацію зусиль щодо організації оздоровлення дітей, покращення якості надання оздоровчих послуг та збільшення кількості дітей, охоплених організованими формами оздоровлення, особливо дітей з числа соціально незахищених категорій, підготовку та належне функціонування дитячих оздоровчих закладів, а також підготовки розпорядчих документів з організації оздоровчого процесу.

На виконання розпорядження голови облдержадміністрації від 30 травня 2018 року № 429-од «Про організацію літнього оздоровлення та відпочинку дітей у 2018 році», у кожному із районів області, містах Тернопіль, Бережани, Кременець та Чортків передбачено охоплення оздоровленням та відпочинком не менше як 50% дітей шкільного віку, що проживають на території району, в тому числі 100% дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, а також 70% дітей з багатодітних та малозабезпечених сімей.

Однак, протягом 2018 року у Зборівському, Чортківському районах, містах Кременець та Чортків оздоровленням та відпочинком охоплено менше 35 % дітей шкільного віку. Найбільше охоплено оздоровленням та відпочинком дітей у м. Тернопіль, Тербовлянському та Тернопільському районах.

У 2018 році в області функціонували 445 закладів оздоровлення та відпочинку. З них: 10 стаціонарних заміських закладів оздоровлення та відпочинку, 174 таборів з денним перебуванням дітей, 252 мовних таборів, 1 табори праці та відпочинку, 8 наметових містечок.

Під час літнього оздоровлення були організовані тематичні зміни:

- для розвитку творчих здібностей «Таланти Тернопільщини»;

- для лідерів учнівського самоврядування «Лідер»;
- зміни національно-патріотичного виховання «Нащадки славного роду»;
- зміна для юних спортсменів «Спортивне літо».

В період літніх канікул здійснено ряд багатоденних походів, екскурсійних поїздок. Учні залучались до гурткової роботи у позашкільних навчальних закладах, різноманітних козацьких, сокільських та пластових вишколах.

Тернопільський обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді протягом 2018 року провів ряд заходів щодо організації оздоровлення та відпочинку дітей:

- з 30 квітня до 20 травня на базі Державного підприємства «Український дитячий центр «Молода гвардія» м. Одеса (Всеукраїнський форум юних екологів України, тематична зміна «Збережемо рідний край»);
- з 27 вересня по 17 жовтня на базі Державного підприємства «Український дитячий центр «Молода гвардія» м. Одеса (Всеукраїнський форум учнівських трудових об'єднань, тематична зміна «Гартуємо волю і міць»);
- Всеукраїнського фестивалю патріотичних дій (18-21.06.18 р. м. Київ);
- Збір лідерів Всеукраїнської дитячої спілки «Дитячий екологічний парламент» та юнацьких секцій охорони природи (26-28.06.18 р.);
- Літня екологічна школа (Наказ № 48 від 01.06.2018 р. по ТОЦЕНТУМ «Про роботу закладу позашкільної освіти в літній період»).

Літня екологічна школа працювала на базі ТОЦЕНТУМ в І зміну (11.06.-22.06.) по напрямках: «Я – флорист», «Я – еколог», «Я – дослідник», «Я – любитель домашніх тварин» та на базі християнських літньо-оздоровчих таборів с. Зарваниця, м. Тернополя.

Керівники творчих учнівських об'єднань впроваджували у свою роботу різноманітні форми та методи роботи: еко-проекти, еко-квести, флеш-моби, тренінги, майстер-класи, ігри-вікторини, екскурсії, походи, зоологічні всеобучі та ін.

Протягом літнього періоду охоплено оздоровленням 551 вихованець м. Тернополя та області.

На базі ТОЦЕНТУМ для педагогів позашкільних навчальних закладів еколого-натуралістичного спрямування області був проведений круглий стіл «Організація виховної роботи в період літнього оздоровлення та відпочинку школярів», метою якого було розкриття основних завдань літнього оздоровлення та відпочинку дітей, надання методичних рекомендацій щодо реалізації практичних аспектів виховної, національно-патріотичної, превентивної роботи в умовах дитячих оздоровчих закладів.

Всього в Тернопільському обласному центрі еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді було оздоровлено 551 юннат, що становить 51 % від загальної кількості вихованців. У тому числі 141 дитина пільгових категорій, з них: дітей-сиріт – 1; дітей, позбавлених батьківського піклування – 2; дітей з інвалідністю – 6; дітей з багатодітних та малозабезпечених сімей – 8; талановитих та обдарованих дітей – 124.

Оздоровлено юннатів:

- в таборах денного перебування – 280;
- в профільних таборах – 70;
- охоплено екскурсіями, походами – 60.

Харківська область

Літнє оздоровлення вихованців Покотилівської станції юних натуралістів Харківської районної ради Харківської області проходило за планом «Літо 2018» з урахуванням вікових особливостей, зацікавленості вихованців.

Вихованці не тільки відпочивали, а й навчалися на навчально-дослідній земельній ділянці, проводили науково-дослідницьку проектну роботу: з вивчення екологічного стану, флори та фауни зникаючих водоймищ (боліт) селища Покотилівська; на місцевій вечірній екскурсії проводили спостереження та вивчали поведінку, харчування, місця знаходження кажанів під керівництвом досвідчених фахівців науковців; брали участь у екскурсіях по екологічній стежці, до музею природи, ботанічного саду ХНУ імені В.Н. Каразіна, Харківського зоопарку, станції лісозахисту, Бабаївського лісництва, де вони змогли поглибити знання з біологічних наук, набували додаткові практичні уміння та навички сільськогосподарської праці та дослідницької роботи.

Гуртки станції юннатів працювали за планом роботи на літні канікули. Заняття проводилися в зоокуточку, в оранжереї, на навчально-дослідній ділянці, на екологічній стежці, на місцевості.

Вихованці з вихователями та юннатами відвідали завод науково-виробничої компанії "КВАДРАТ", що займається розробкою і виробництвом високоефективних комплексних хелатних добрив ТМ Quantum, а також дослідженням у галузі живлення рослин. Дітям розповіли і показали, як і з чого виробляють безбаластові рідкі комплексні добрива для рослин. Відвідали кондитерську фабрику "Лісова казка" у сел. Покотилівка, де мали можливість побачити, як вмілі машини майстерно виготовляють смачні панкейки і жувальний зефір, який добрі кондитери дають покуштувати прямо з конвейєра. З вихованцями проводились різноманітні заходи:

- майстер-клас зі складання проектів із озеленення клумб;
- ток-шоу «Дивовижні тварини світу»;
- біологічний квест «У пошуках скарбів»;
- біологічну гру «Зелена аптека поруч з нами»; «Мандрівка у дивовижний світ рослин земної кулі»; «Стежка у світі природи»;
- відзначення Дня природи з екологічними іграми;
- мандрівку «Мальовнича країна квітів».

Вперше в цьому році, на Покотилівській станції юних натуралістів було відкрито заклад відпочинку з денним перебуванням – профільний табір «Юннат», в якому відпочило 10 дітей. Під час роботи табору були проведені для дітей заходи:

- День здоров'я "Ми за ЗОЖ!". Діти дізнались які продукти є корисними, які - шкідливими, чому не можна палити, навщо займатись спортом та, як зберегти здоров'я до старості. Також було проведено в рамках цього заходу конкурс малюнка, переможці та учасники отримали приємні подарунки від депутата районної ради Демочко В.М.
- «День захисту дітей» зі смачною кашею та чаюванням.
- проведені заходи до Дня Конституції України, Дня Прапора, Дня Незалежності України, такі як настільна гра «Символи України», вікторини «Вивчення рідного краю», «Рідна пісня», «Рідна моя Україна!», діти зіграли в еколого-патріотичну гру «Паросток», виготовили зі стрічок жовто-блакитні браслети

Інформація про відпочинок та оздоровлення юннатів, проведені заходи відображалася на сайті Покотилівської станції юних натуралістів Харківської районної ради Харківської області.

Для організації літньої відпочинково-оздоровчої експедиційної кампанії на Балаклійській станції юних натуралістів Балаклійської районної ради Харківської області було проведено підготовчу роботу: складено та затверджено плани роботи на період літніх канікул та проведення екологічної практики.

Під час літнього оздоровлення приділялася увага вихованню особистості через залучення до різних видів діяльності: пізнавальної, трудової, ігрової, художньо-естетичної, фізкультурно-спортивної, патріотичної, екологічної тощо.

Для всебічного розвитку дітей кожний день мав свою тему, що забезпечувало різноманітність завдань та матеріалу. Запропоновано та проведено такі дні: День безпечного відпочинку, День екології, День здорового харчування, День Батьківщини, День етикету, Фенологічний день, День тварин, День ботаніків, День знавців краю, Валеологічний день.

Розширенню діапазону інтересів дітей, фізичного та духовного оздоровлення сприяло різноманітне дозвілля юннатів. Були проведені різнопланові заходи:

- тематичні культурно-виховні заходи (конкурси, вікторини, театральні), спрямовані на виховання в дітей почуття національної самосвідомості, патріотизму, популяризації загальнолюдських і національних цінностей (вікторина «Народне лото»);
- українські народні ігри та забави «Калита», «Бій півнів», «Струмочок»;
- пізнавальна екологічна гра-вікторина до Всесвітнього дня охорони навколишнього середовища;
- екологічний експрес «Світ дивовижної природи», гра «Познайомимося з продуктами харчування», вікторина «Україно моя, Україно», екологічно-патріотичний квест «Стежками рідного краю», круглий стіл «Правильне харчування та здоровий сон – запорука здоров'я», вікторина «Вплив шкідливих звичок на організм людини» тощо);
- спортивні та туристичні змагання, подорожі, тематичні естафети, конкурси пісень;
- конкурси юних біологів, екологів, інтелектуальні естафети.

Широко використовувались різні засоби загартування: сонцем, повітрям, водою. Впроваджувались у роботу з дітьми нетрадиційні методи оздоровлення: вітамінотерапія, казкотерапія, звукотерапія, музикотерапія, сміхотерапія, піскотерапія, кольоротерапія, ігротерапія, ходьба босоніж.

Діти разом з керівниками гуртків вивчали історію рідного міста, були в лісах (збір лікарських рослин) та біля місцевих водойм. Найбільше запам'яталась подорож до авіаційного музею під відкритим небом, що створений авіаторами-ентузіастами з Харківського аероклубу імені

В. Гризодубової. На музейній майданчику аеродрому "Коротич". Діти ознайомилися з легендарними літаками: винищувачами МіГ-21 і МіГ-23, винищувачами-бомбардувальниками МіГ-27 і Су-17, а також двома вертольотами та з іншою технікою. Також юннати відвідали Екопарк Фельдмана. Вони мали можливість не тільки спостерігати за тваринами, а і близько спілкуватися з деякими з них в зоні контактного зоопарку. Діти познайомилися з усіма мешканцями зоопарку, їх звичками та характером.

Були проведені екскурсії для дітей пришкольних таборів міста та району в зоопарку та музею Балаклійської станції юних натуралістів.. За літній період відвідали 850 учнів шкіл та району.

Здійснили виїзний контактний зоопарк Балаклійської СЮН відпочиваючим дітям ПДЗОВ "Олімпія".

Діяльність Лозівської станції юних натуралістів Лозівської міської ради Харківської області в літній період проводилася за такими напрямками:

- робота з учнями пришкольних таборів відпочинку;
- дослідницька робота з вихованцями ЛСЮН;
- екскурсії, міні-походи;
- естетичне оформлення кабінетів;

Догляд за тваринами куточку живої природи, кімнатними квітами, акваріумними рибками

З 30.05.2018 по 15.06.2018 педагоги станції працювали з дітьми пришкольних таборів відпочинку. За цей період станцію відвідало більше як 500 дітей шкіл міста та Лозівського району.

Дослідницькій роботі в період літніх канікул надавалося пріоритетне значення, як методу, який сприяє розвитку у юних дослідників творчих задатків, вихованню інтересу до всього живого, допомагає розширити екологічний світогляд, пізнавальні інтереси, вчить їх будувати гармонійні відносини з природою.

Під час пошукових досліджень в природі юннати мали можливість:

- вивчати видовий склад рослин, наземних і водних безхребетних, риби, амфібій, плазунів, птахів і ссавців;
- вивчати основні флористичні та фауністичні екологічні угруповання;
- проводити абсолютний та відносний облік чисельності рослинного та тваринного світу;
- виявляти рідкісні види рослин;
- збирати природний матеріал для роботи гуртків.

Використовувалися різноманітні форми рухової активності, такі як фізкультурні хвилинки, веселі змагання, рухливі ігри на свіжому повітрі, вигул тварин живого куточку та спостереження за ними в природі.

Протягом літа проводилася робота по догляду за тваринами куточку живої природи, кімнатними квітами, акваріумами, праця на квітнику, заготівля кормів.

Керівники гуртків проводили бесіди, консультації з батьками вихованців про значення чистоти довкілля для стану здоров'я, питання щодо профілактики дитячого травматизму у період літніх канікул, запобігання травматизму дітей у побуті, профілактики отруєнь отруйними рослинами та грибами.

Влітку на базі еколого-натуралістичного відділу Комунального закладу «Харківський обласний Палац дитячої та юнацької творчості» продовжили свою роботу гуртки: «Флористика», «Юні конярі», «Юні рослинники», «Художня кераміка».

На високому рівні проведено Всеукраїнський польовий збір команд юних зоологів, тематичні екскурсії та майстер-класи, літні польові практики, «Уроки добра», робота літньої школи.

Влітку 2018 року еколого-натуралістичний відділ Палацу продовжив свою роботу у рамках комплексної програми для дітей та підлітків «Увійди в природу другом».

Протягом червня-серпня 2018 року було проведено 25 екскурсій для дітей міста та області, які відпочивали у пришкільних таборах, було охоплено 1125 дітей.

Кожну середу, суботу та неділю для мешканців міста Харкова проводились «Уроки добра», працював контактний зоопарк на базі живого куточку. Всього проведено 30 заходів, ними охоплено понад 600 дітей.

Для школярів що цікавляться керамікою та флористикою були проведені 4 майстер-класи (кер. Пузєєва С.М. та Рус Я.Г.) в яких брали участь 75 дітей.

Стало доброю традицією проводити на базі відділу практичні заняття для учнівської молоді та студентів вищих навчальних закладів м. Харкова:

- 20.06.2018 р. проведена практика для студентів ХНПУ імені Г.С. Сковороди заочної форми навчання (1 група, 16 студентів);

- 12.06.2018 р. проведена практика для студентів факультету дошкільної і спеціальної освіти та історії КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» (2 групи, 32 студенти).

Цікавою формою роботи у відділі є проведення літніх польових практик для юних флористів та конярів:

- з 14 по 24 червня 2018 року на базі відділу проведена літня практика для вихованців гуртка «Флористика» еколого-натуралістичного відділу (2 групи, 20 дітей);

- 15 по 30 червня 2018 року проведена літня польова практика для вихованців гуртка «Юні конярі» (2 групи, 25 дітей).

Вихованці художньої студії Ara Niri Mara провели літню практику на базі відділу з 12 по 22 червня 2018 року (1 група, 15 дітей), а Комунальний початковий спеціалізований навчальний заклад «Харківська дитяча художня школа №1 ім. І.Ю. Рєпіна» в період з 02 по 20 червня 2018 р. (1 група, 15 дітей).

20 серпня 2018 року на базі відділу відбулася робота літньої профільної школи Харківського територіального відділення Малої академії наук України. В роботі літньої біологічної школи за науковим відділеннями хімії та біології, екології та аграрних наук (44 учні, 2 супроводжуючих).

Всього в області було оздоровлено 484 юннатів, що становить 16 % від загальної кількості вихованців. У тому числі 242 дитини пільгових категорій, з них: дітей-сиріт – 12; дітей, позбавлених батьківського піклування – 7; дітей з інвалідністю – 8; дітей учасників АТО – 8; дітей учасників ліквідації наслідків на ЧАЕС – 6; дітей з багатодітних та малозабезпечених сімей – 52; талановитих та обдарованих дітей – 149.

Оздоровлено юннатів:

- в стаціонарних дитячих оздоровчих закладах – 1;
- в таборах денного перебування – 10;
- охоплено екскурсіями, походами – 2100.

Херсонська область

Організація відпочинку та оздоровлення юннатів області в літній канікулярний період здійснювалась відповідно річних планів роботи 6 позашкільних закладів еколого-натуралістичного спрямування:

- Голопристанська районна станція юних натуралістів;
- Станція юних натуралістів Новокаховської міської ради;
- Каховська міська станція юних натуралістів;
- Білозерська районна станція юних натуралістів;
- Генічеська районна станція юних натуралістів;
- Новотроїцька районна станція юних натуралістів.

В рамках літнього оздоровлення в КЗ «Центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді» Херсонської обласної ради (директор Вітренко Е.В.) в період з 1 червня по 31 серпня 2018 року були організовані екскурсії для 1588 юннатів за темами: «До таємниць природи», «Рослини навчально-дослідної земельної ділянки», «Кімнатні рослини теплиці», «Бережіть хліб», «Країна юннатія», «Вікові дерева», «Водні та навколо водні рослини»:

- до музею Хліба ЦЕНТУМ;
- у теплицю ЦЕНТУМ;
- на навчально-дослідних земельних ділянках, саду ЦЕНТУМ;
- до навчально-дослідного тваринного комплексу ЦЕНТУМ;
- до «Алеї юннатівського руху Херсонщини».

Особливу увагу дітей завжди привертала мешканці куточка живої природи, улюбленці КЗ «ЦЕНТУМ» ХОР – агами бородаті Мажор і Джина, Єменський хамелеон, змія королівська каліфорнійська Жужа, еублефари Ніка і Оскар, папуга Кокоша, дегу, джунгарські хом'яки, червоновухі черепахи, папуги, морські свинки, гігантські кролі.

Під час літнього відпочинку з дітьми проводились масові заходи, спрямовані на національно-патріотичне виховання, відродження національних обрядів, звичаїв та традицій, а також екологічні квести, ігри, конкурси, вікторини, майстер-класи.

Окрім вищевказаного, проведено екскурсії до Національного природного парку «Нижньодніпрівський», Національного природного парку «Джарилгацький», Херсонського ботанічного саду при ХДУ, міського парку «Казений сад», гідропарку міста Херсона, Гаврилівського лісництва ДП «Великоолександрівського лісомисливського господарства», Херсонського обласного краєзнавчого музею, Херсонської обласної універсально наукової бібліотеки ім. Олесья Гончара, тощо.

Влітку педагогами та юннатами КЗ «ЦЕНТУМ» ХОР значна робота приділялась заготівлі лікарських рослин і трав, поєднуючи екологічну освіту з вихованням правильних поглядів на залежність здоров'я людини від екологічних факторів.

Проведені заходи у літній період були спрямовані на активний і змістовний відпочинок, формування у дітей ціннісного ставлення до Батьківщини, її природних багатств, виховання

почуття поваги до рідної землі, відповідального ставлення до навколишнього природного середовища.

27 червня 2018 року організовано подорож до Джарилгачського національного природного парку на острів Джарилгач, з метою ознайомлення та збереження цінних природних та історико-культурних комплексів і об'єктів північного Причорномор'я. В результаті заходу 7 дітей отримали уявлення про діяльність юних натуралістів в галузі охорони природи та наукових досліджень, зрозуміли, що кожний живий об'єкт в природі являє собою виняткову цінність та потребує нашої уваги та турботи. Діти вивчали рослинний світ берегової смуги Дніпра, збирали природний матеріал для досліджень, визначали антропогенний вплив на річкову екосистему.

6 липня 2018 року 10 юннатів Центру взяли участь у міському ярмарку, присвяченому народному святу День Івана Купала. Для мешканців міста Херсона гуртківці Центру провели майстер-клас з техніки декупаж «Ложка Добробуту».

01 серпня 2018 року з метою виховання почуття поваги і гордості за власний народ, його славетну історію проведено історико-культурологічний квест у пониззі Дніпра «Козацька слава» на туристичних байдарках по місцям бойової слави українського козацтва. 90 юннатів з області ознайомилися з історією водних походів українського козацтва та особливістю природи дельти Дніпра. Для дітей був проведений майстер-клас з греблі на туристичній байдарці. По групам діти мали можливість вийти на водний маршрут по низовині Дніпра, де пролягали історичні водні шляхи козацьких чайок, відвідати «Майданчик живої історії». Учасники виконували завдання квесту під час веслування та проведення майстер-класів. Захід сприяв формуванню стійких почуттів любові до природи рідного краю, вихованню екологічної свідомості в учнів. Так, на байдарках діти змогли спостерігати скарби природи свого краю - безліч об'єктів флори і фауни. Це вужі, черепахи, жаби, водоплавні та коловодні птахи (крачки, куліки, цаплі, качки), водяні ссавці – ондатри. Серед рослин найяскравіші враження залишили водні вищі рослини - глечики жовті та латаття біле.

Після екскурсії учні мали можливість власноруч приготувати козацький чай на цілющих травах та смакувати його з булочками. Під час урочистого закриття квесту відбулося нагородження переможців та відзначення учасників, вручення сувенірних сертифікатів «водного лицарства».

З 18 по 21 червня 2018 року на базі біосферного заповідника «Асканія-Нова» проведено щорічну обласну наукову експедицію «Дослідження біорізноманіття Біосферного заповідника Асканія-Нова ім. Ф. Е. Фальц-Фейна». Захід проводився з метою залучення учнівської молоді Херсонської області до пошуково-дослідної, практичної природоохоронної роботи, підвищення рівня екологічних знань. Експедиція проводилася в рамках Всеукраїнського педагогічного експерименту «Екологізація позашкільної діяльності учнівської молоді у взаємодії позашкільного навчального закладу і об'єктів природно-заповідного фонду». В заході прийняло участь 15 дітей.

20 серпня 2018 року проведено родинний екологічний захід «Цікаве про кажанів», який проходив в рамках еколого-просвітницької акції «Міжнародна ніч кажанів». Діти та їх батьки отримали цікаву інформацію хто такі кажани та особливості життя цих ссавців і отримали відповіді на запитання, пов'язаних з міфами про кажанів. 35 чоловік мали змогу ознайомитися з експозицією Херсонського обласного краєзнавчого музею, де представлені декілька видів кажанів.

27 вихованців учнівського екологічного активу представників закладів загальної середньої освіти міста Херсона та вихованці школи лідера-еколога центру екологічної культури та виховання учнівської молоді «Дивосвіт» Херсонського Центру дитячої та юнацької творчості Херсонської міської ради (директор Тавожнянський В.М.), 20 вихованців гуртків еколого-натуралістичного напрямку було оздоровлено на базі табору відпочинку ім. Івана Голубця у місті Складовську, у червні та серпні 2018 року. Під час перебування та відпочинку було організовано: тренінг "Збережемо ресурси планети. Сортуємо сміття" в рамках проекту "Zerowasteschool"; фестиваль "День країни"; екскурсію на острів Джарилгач; екскурсію містом

Скадовськ та до краєзнавчого музею; турнір з рухливих ігор, квест "Подорожуємо Херсонщиною".

На Спортивно-оздоровчій базі «Калинка» у с. Залізний Порт відпочили 60 вихованців гуртків еколого-натуралістичного напрямку. Вихованці секцій МАН, гуртків «Юні охоронці природи», «Дослідники заповідних стежок Херсонщини» та «Природа рідного краю» взяли участь у ігровій програмі, спортивних змаганнях, оздоровчому відпочинку на морі, розважальних заходах, зібрали природний матеріал для подальшої роботи.

У червні група вихованців гуртків «Фітодизайн» та «Дослідники заповідних стежок Херсонщини» у складі 14 дітей та керівника оздоровлювалися на оздоровчій базі «ЧП «Давиденко» у смт. Хорли Херсонської області. Під час оздоровлення діти відпочивали, брали участь у спортивно-ігровій програмі, провели екологічні конкурси та вікторини, робили поробки з природного матеріалу, ознайомилися з природою місцевості, провели спостереження.

У с.м.т. Лазурне у серпні на базі відпочинку «ПП «Біньковська» відпочивали вихованці гуртків «Юні охоронці природи», «Дослідники заповідних стежок Херсонщини» та «Основи інформаційних технологій», всього 21 вихованець. Під час перебування окрім відпочинку діти також провели спостереження за місцевою флорою та фауною, зробили фотозйомку природних об'єктів, зафіксували екологічні наслідки господарювання та відпочинку громадян для подальшого використання на заняттях та участі у екологічних конкурсах та акціях. Екологічні ігри, спортивні змагання та розважальні заходи щовечора, творчі конкурси біля вогнища для згуртування дитячого колективу.

7 вихованців оздоровилися у червні-липні у приміському таборі з денним перебуванням «Юнга». Виїзди на узбережжя Чорного моря, купання у Дніпрі, ігрова та спортивно-оздоровча програма, творчі конкурси та інші заходи за програмою табору.

Участь в одноденних експедиціях та походах взяло 50 вихованців еколого-натуралістичних гуртків. 22 вихованця у червні здійснили одноденний виїзд до бази відпочинку «Петровець», провели спортивно-оздоровчі заходи на свіжому повітрі, екологічні конкурси та вікторини «Рослини нашого краю», «Іхтіофауна Дніпра», «Птахи водно-болотних угідь».

Цікаво відпочили та активно провели свій вільний час вихованці Каховської станції юних натуралістів (директор Радіонова О.):

- з 04 червня по 16 липня проводились екскурсії до міні - зоопарку станції юних натуралістів, які відвідало 487 дітей;

- з 03 по 06 червня 16 дітей взяли участь у таборі патріотичного виховання «Казкова січ» у Сосновому борі с.Малокаховка та з 20 по 23 червня – 12 дітей у таборі «Острівна республіка» на острові Крисиному с. Малокаховка;

- з 09 по 14 липня керівники Каховської СЮН проводили майстер-класи для Міського англо-мовного табору (250 дітей): «Мотанка – ангел», «3-д картини з гофрокартону», «Еко-мотанка зі сіна – пташка», «Еко-магнит з сухоцвітів», «Орігамі китайська лялька», «Розпис камінців акриловими фарбами», «Іграшки пап'є-маше», «Лялька-мотанка з серветок».

Педагоги Каховської СЮН організували та провели екскурсії та експедиції для 153 юннатів: на Кам'яну січ «Стежками історії»; до Соснового бору «Фенологічні спостереження за птахами берегової зони»; до Каховського дендрологічного парку «Вивчення видового складу дерев та чагарників дендропарку»; до маєтку князя Трубецького с.Козацьке; до музею виноградарства с.Основа «Історія виноградарства на Херсонщині»; до Каховського заводу частикових риб с.Обривки «Вирощування різних порід риб для зариблення водоймів Херсонщини»; до Олешківської пустелі «Олешківська пустеля –найбільша пустеля Європи»; до фермерського господарства «Шафран Любимівський» «Вирощування шафрану і спаржи в умовах Херсонщини»; до ФОП «Коновальчук» «Вирощування різних культур у теплицях господарства: полуниці, винограду, огіроків».

Під час літнього оздоровчого періоду на Станції юних натуралістів Новокаховської міської ради (директор Головченко Р.Я.) працював дитячий екологічний майданчик «Паросток».

За період його діяльності на вихованців пришкільних таборів чекав екологічний квест «Нова Каховка – чисте місто». Метою заходу було звернути увагу учнів на проблему утилізації

відходів та раціонального використання сировини, дбайливе ставлення до навколишнього середовища, свого здоров'я. Педагоги підготували інформацію по таким станціям: «Органіка», «Папір», «Пластик», «Метал», «Скло». На кожній станції діти ознайомилися з правилами сортування сміття та відповідали на запитання екологічної вікторини.

Цікаво та змістовно пройшли майстер-класи «Бджоли – колективні комахи» та майстер-клас «Барвінок – рослина-символ України». Діти пригадали рослини – символи України, правила поведінки у природі, рідкісні види рослин Нової Каховки та поринули у світ творчості. Були проведені хвилинки «здоров'я» та «фітотерапії». Проводилися рухливі ігри на свіжому повітрі.

01 червня 2018 року у смт. Дніпряни проведено пізнавальну, цікаву екскурсію по екологічній стежці, після якої юннатів чекав майстер-клас «Природний матеріал – глина». Діти виготовляли вироби з глини і оформили спільну роботу «Природа рідного краю». Робота з таким матеріалом розвиває моторику пальців, творчі здібності, розширює світогляд.

Генічеською районною станцією юних натуралістів (директор Скрипка С.В.), з метою оздоровлення вихованців проводились рухливі ігри на узбережжі Азовського моря «Дитячий пляж» у м.Генічеськ.

З 5 по 8 червня з метою вивчення природи рідного краю та формування екологічної та патріотичної свідомості проведено трудову акцію «Лікарські рослини – воїнам АТО».

Протягом літніх канікул 360 юннатів Генічеської СЮН прийняли участь в захоплюючих екскурсіях та експедиціях, а саме: екологічний маршрут «Коси Арабатська Стрілка»; історичні місця Генічеська; подорож на катері по Сивашу; одностороння автобусна екскурсія в біосферний заповідник «Асканія-Нова»; відвідання протоки Тонкої, морського причалу Азово-Сивашського НПП.

На базі Білозерської районної станції юних натуралістів (директор Гусева К.П.) у період з 28 травня по 11 червня 2018 року працював відпочинковий табір з денним перебуванням «Паросток» Білозерської селищної ради №1. Було охоплено 25 дітей, віком від 6 до 14 років. За категоріями відпочили діти: 2 – потерпілих від наслідків Чорнобильської катастрофи, 4 – з багатодітних сімей, 13 – талановитих та обдарованих, 6 – інші діти.

Моральна атмосфера, доброзичливе ставлення однолітків і вихователів до кожної дитини сприяло самоствердженню кожного вихованця.

У цьому році табірна зміна носила назву «Подорож екологічною стежкою».

Кожен день приносив безліч нових вражень та позитивних емоцій. Діти мали можливість щоденно знайомились з путівкою дня.

У таборі використовувались різні форми і ігрової діяльності: народні ігри, ігри-конкурси, ігри на місцевості. Велике зацікавлення у вихованців викликали ігрові програми на згуртованість дитячого колективу «Снігова куля», «Маленькі серця», «Передай іншому»; спортивні змагання для загартування організму дитини «Ми рекордсмени», «Швидше...Сильніше...».

Протягом зміни діти долучалися до світу природи, усвідомлення її значущості, вчилися відчувати красу рідного краю. З цією метою проводилися різноманітні заходи: екологічні бесіди, ігри «Знайди за описом», «Якої рослини не стало», «Урятуємо пори року»; щасливий випадок «Тваринний світ нашої місцевості», зоряна година «Квітковий вернісаж». Для вирішення проблемних ситуацій була запропонована гра «Щоб було, якби з парку прибрати...».

Традиційними стали природничі екскурсії з метою вивчення флори і фауни, заповідних об'єктів нашого краю. У табірну зміну вихованці вивчали природу рідного краю на піших екскурсіях до джерел та берегової зони озера Білого, скверу по вул. Свободи.

Велике значення приділялося ознайомленню учнів з традиціями та звичаями українського народу. Це такі заходи: гра-подорож «На гостини до бабусі», ігри «Є країна, де ми живемо», «Облітав журавель».

Під час проведення літнього оздоровлення в таборі особлива увага була зосереджена на важливості правильного вибору професії. Вихованці розглянули основні типи професій та вимоги, що ними висуваються. З цією метою були проведені екскурсії до магазину «Квіти» та ветеринарної аптеки.

За період роботи табору були проведені бесіди з техніки безпеки та життєдіяльності, з яких діти дізналися про правила поведінки в таборі, правила дорожнього руху та поведінки в природі, роботи з гострими предметами (ножицями, голками).

За ініціативи батьків вихованцям табору були запропоновані 5 екскурсійних поїздок до бази зеленого туризму «Казка Олешшя», кінного клубу «Гранд-прікс», три до м. Херсон. На екскурсії було використано 17 тис.500 грн. батьківських коштів.

Дуже запам'ятались дітям екскурсії по Дніпру на катері «Гетьман», активний відпочинок на базі зеленого туризму «Казка Олешшя», відвідування кінного клубу «Гранд-прікс».

На урочистій лінійці, присвяченій закриттю табірної зміни, були нагороджені активні учасники табору солодкими призами.

За весь період роботи табору діти були задоволені перебуванням в таборі відпочинку «Паросток». Про це свідчило 100% відвідування та позитивні відгуки батьків.

- Новотроїцькою станцією юних натуралістів (директор Роль Т.В.) впродовж червня 2018 року організовано дві пізнавальні експедиції по екологічній стежині «Таврійський дивосвіт», в яких взяли участь 49 школярів. Експедиція мала три зупинки, під час першої – «Юннатівської» юні дослідники мали змогу ознайомитися з роботою СЮН, переглянути тематичну виставку фоторобіт, дізнатися чимало цікавинок про місцеві дерева, яким понад 50 років. Під час другої зупинки – «Соланчаковий под» діти почули невідомі факти про селище та історичне минуле солончакового поду із штучних озер Сиваського, видовий склад його тваринного і рослинного світу. СЮН протягом 7 років співпрацює з кафедрою ботаніки Київського національного університету по визначенню та обстеженню галофітів : кермет, солонців, содників, які занесені до Червоної книги України. Третя зупинка – «Соснова» дала змогу познайомити дітей із насадженням Сосни кримської поруч з автозаправною станцією ТОВ «Світанок», ці 20 річні дерева котрі є фільтром навколишнього середовища доглядаються учнівським колективом Сиваської ЗОШ І-ІІІ ст. №2. Діти дізналися про особливості вирощування та охорону сосен у нашому степовому районі.

Всього в області було оздоровлено 1071 юннатів, що становить 40 % від загальної кількості вихованців. У тому числі 229 дітей пільгових категорій, з них: дітей-сиріт – 8; дітей, позбавлених батьківського піклування – 10; дітей з інвалідністю – 2; дітей з багатодітних та малозабезпечених сімей – 112; дітей з групи ризику, девіантної поведінки – 12; талановитих та обдарованих дітей – 85.

Оздоровлено юннатів:

- в стаціонарних дитячих оздоровчих закладах – 4;
- в таборах денного перебування – 180;
- в профільних таборах – 144;
- в таборах праці і відпочинку – 5;
- охоплено екскурсіями, походами – 1588.

Хмельницька область

По завершенню навчального року учні та вихованці закладів освіти Хмельниччини були активно охоплені оздоровчими заходами, основна мета яких - проведення літнього оздоровлення дітей та підлітків, організація їх дозвілля, створення оптимальних умов, що забезпечують повноцінний відпочинок неповнолітніх, їх оздоровлення і творчий розвиток.

Особлива увага в процесі відпочинку у профільних таборах приділялась екологічному вихованню школярів. З цією метою з дітьми було проведено ряд походів, експедицій, автобусних екскурсій, зокрема до об'єктів природозаповідного фонду Хмельниччини: регіонального

ландшафтного парку «Мальованка». Національних природних парків «Подільські Товтри» і «Мале Полісся», заповідного урочища «Липник», гідрологічних заказників «Горіле болото», «Савицький» та проєктований парк «Верхнє Побужжя».

Основним завданням літнього оздоровлення було:

- Зміцнення здоров'я, сприяння нормальному фізичному розвитку;
- організація повноцінного відпочинку для дітей;
- фізичне і психічне оздоровлення;
- формування у дітей потреби в здоровому способі життя;
- розвиток потенціалу кожної дитини;
- розвиток колективістських відносин;
- вироблення навичок здорового способу життя;
- створення умов для самореалізації учнів;
- організація дозвілля учнів;
- формування та закріплення трудових навичок.

З 30 квітня по 20 травня 2018 року четверо вихованців Шепетівського міського ЦЕНТУМ стали учасниками четвертої оздоровчої тематичної зміни екологічного напрямку «Збережемо рідний край», що проходила на базі ДЦ «Молода гвардія»

Традиційно, при Шепетівському міському центрі еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді 1 червня ц. р. розпочав роботу комплексний профільний табір з денним перебуванням дітей «Екос».

Кожен табірний день розпочинався лінійками, фіззарядками, інструктажами із безпеки життєдіяльності. Також вранці діти, що відвідували табір, смакували фіточаї.

Для дітей, кожен день був сповнений новими заняттями та цікавими справами. Екологічні квести, ігри, майстер-класи, творчі майстерні, тренінги, екологічні калейдоскопи - протягом табірної зміни було проведено безліч змістовних та цікавих заходів: діти відвідали міський парк культури та відпочинку, були на екскурсіях у Обласному літературно-меморіальному музеї ім. М.Островського, де для них було проведено цікаву інтерактивну гру «Музейний детектив»: музейний квест «Про що розкаже експонат?», Напольна гра «Полювання на помилки».

Вихованці відвідали «Театральну вітальню» та провели майстер-клас «Декоративний розпис» у центрі дитячої та юнацької творчості та у міжшкільному навчально-виробничому комбінаті, де для них було проведено цікаву вікторину «Землю прикрашає сонце - людину праця». Також вихованці разом із педагогами відвідали «Соляну печеру», де для дітей було проведено дихальну гімнастику Стрельникової, яка має позитивний вплив на організм людини.

Наприкінці табірної зміни, вихованці вирушили на екскурсію до краєзнавчого музею, де для них було проведено оглядову екскурсію та майстер-клас по розпису гіпсових фігурок.

У завершальний день у таборі «Екос» з вихованцями було проведено гру «До нових зустрічей!» та зустріч на галявині «До побачення, загін», під час яких було підведено підсумки табірної зміни та зміни в цілому.

А у період з 18 по 21 червня 2018 року 5 вихованців Шепетівського МЦЕНТУМ представляли Хмельницьку область на Всеукраїнському фестивалі патріотичних дій, що проходив в м. Києві на базі Всеукраїнського профільного табору «Юннат».

Вихованцям табору «Подільські джерела», що діяв у Дунаєвецькій СЮН щотижня організовували свято – День натураліста, який супроводжувався різними масовими заходами, зокрема: екскурсії до музею природи, 3-D кінотеатру, дендропарку і виставок; конкурс на кращий малюнок «Земля майбутнього»; тематична бесіда «Дністер-річка мого дитинства»; гумористичний конкурс-шоу «Світ навиворіт»; пізнавальна екскурсія для ознайомлення з місцевою флорою і фауною; екологічний конкурс «Майбутні господарі Землі» та ін.

З метою проведення організованого відпочинку школярів, в Славутському еколого-натуралістичному центрі школярів була організована робота профільного загону гуртківців «Юннат» (учнів 3-10 класів) в кількості 20 дітей, з них всі діти пільгових категорій у пришкільному таборі «Дивограй» на базі Славутської ЗОШ I-III ст. № 6.

Під час роботи табору для дітей були проведені еколого-натуралістичні, природоохоронні заходи, творчі конкурси, краєзнавчі походи, спортивно-масові заходи: «Екологічний квест «Люби і знай свій рідний край», «Стежками рідного краю», Ековікторина «Барви сонячного літа», майстер-класи з виготовлення народних іграшок, оберегів «Світ моїх захоплень», вікторини «Барви сонячного літа», «Без води нема життя», турнір «Знавці природи», екологічні ігри «Подорож з лікарськими рослинами», «Світ в твоїх руках», екологічна експедиція на Голубі озера, парк «Мале Полісся», трудові акції «Рідному місту - турботу юних», «Чисті прибережні смуги», відвідування виставок і музеїв.

90 юннатів було охоплено відпочинком у таборі денного перебування, що діяв на базі Кам'янець-Подільського ПНВО.

Програма відпочинку у таборі включала:

- зміцнення здоров'я дітей,
- організацію ігор і проведення заходів на свіжому повітрі,
- поповнення життя дітей цікавими культурними подіями,
- зміцнення дружби і співпраці між дітьми різного віку,
- розвиток творчих здібностей, ініціативи та активності дитини,
- прищеплення навичок самообслуговування, поваги до рідної природи.

З вихованцями були проведені профілактичні заходи та заходи щодо попередження надзвичайних ситуацій та охорони життя дітей в літній період, щоденні бесіди з безпеки життєдіяльності вихованців. Цікаво і змістовно було проведено квест «Екологічний всюдихід» присвячений Дню міжнародного біологічного різноманіття; Лепбук, присвячений всесвітньому дню проти куріння; «Галерея дитячих виробів з природного матеріалу» (лоза, мушлі); Вікторина «Квіти навколо нас»; спортивні розваги «Веселі старти»; Квест «Вода - кров Землі» присвячено всесвітньому дню океанів; майстер - класи віночки «Барви сонячного літа», листівки «Літній вернісаж», «Декупаж лопаток»; виступ лялькового театру «Сторінками Червоної книги України».

Протягом літнього періоду 2018 року на базі Кам'янець-Подільського позашкільного навчально-виховного об'єднання (надалі - ПНВО) діяв табір відпочинку де перебували гуртківці та учнівська молодь міста. Діти брали участь у ряді заходів, відвідували різноманітні гуртки. Були організовані пізнавальні екскурсії по місту, відвідування кінотеатрів, музеїв. Вже традицією стало відвідування дітьми пекарні ТОВ «Український кристал». Протягом перебування у таборі діти брали участь у спортивних змаганнях, естафетах, конкурсах, турнірах з тенісу, волейболу та бадмінтону, молодіжних розвагах, організованих педагогами закладу.

Робота літнього оздоровлення в ПНВО була спрямована на забезпечення належного розвитку дітей, збереження та зміцнення їхнього здоров'я. Приділялась увага психології особистості учня, формуванню та розвитку мотиваційної сфери учнів, розвитку пізнавальних та емоційних процесів. Особлива увага приділялася профілактиці поширення шкідливих звичок, формуванню адекватної самооцінки у дітей із сімей, які опинилися у складних життєвих обставинах.

Для вихованців обласного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді кожен літній день був сповнений новими заняттями та цікавими справами. Екологічні квести, ігри, майстер-класи, творчі майстерні, тренінги, екологічні калейдоскопи - протягом літнього оздоровлення було проведено безліч змістовних та цікавих заходів: екологічні вікторини, трудові операції, екскурсії, екологічні походи інтелектуальні ігри, екологічні ранки, екологічні відеолекторії та ін.

Всього в області було оздоровлено 2789 юннатів, що становить 78 % від загальної кількості вихованців. У тому числі 728 дітей пільгових категорій, з них: дітей-сиріт – 13; дітей, позбавлених батьківського піклування – 3; дітей з інвалідністю – 12; дітей учасників АТО – 141; дітей учасників ліквідації наслідків на ЧАЕС – 7; дітей з багатодітних та малозабезпечених сімей – 237; дітей з групи ризику, девіантної поведінки – 186; талановитих та обдарованих дітей – 129.

Оздоровлено юннатів:

- в стаціонарних дитячих оздоровчих закладах – 40;
- в таборах денного перебування – 115;

- охоплено екскурсіями, походами – 2931.

Черкаська область

Літній період особливо сприятливий для зміцнення здоров'я дітей, їх повноцінного розвитку, початку загартування дитячого організму, як у в повсякденному житті, так і спеціально організованому. Літню роботу з дітьми в позашкільному закладі прийнято називати оздоровчою. Цим визначається її основна мета і завдання. Важливо всесторонньо використати сприятливі для зміцнення здоров'я дітей умови літнього часу і добитися, щоб кожна дитина зміцніла і загартувалася.

Проведення літнього оздоровлення передбачає розв'язання навчально - виховних завдань, що досягається організацією змістовної діяльності дітей. З метою забезпечення ефективного оздоровлення та повноцінного відпочинку дітей влітку, створення належних умов для освітньої, культурно-виховної, фізкультурно-оздоровчої роботи під час літнього оздоровлення дітей в позашкільному навчальному закладі.

КЗ «Черкаський обласний центр роботи з обдарованими дітьми Черкаської обласної ради»

16 червня 2018 року розпочав свою роботу літній оздоровчий табір «Мальва». За ці роки табір живе, розвивається, вдосконалюється і крокує в майбуття, щоб і надалі залишатися найулюбленішим місцем для відпочинку та оздоровлення.

30 призерів обласних та Всеукраїнських природоохоронних конкурсів мають змогу 18 днів поринути у світ екскурсій, цікавинок, подорожей. Протягом всього відпочинку на дітей чекають екскурсії на підприємства міста ТОВ «Черкасихліб ЛТД», КЗ«Черкасиводоканал», відвідають Черкаський зоопарк, різні музеї міста та захоплюючі подорожі до м.Києва.

Табір «Мальва» - це дійсно, де збуваються всі найзаповітніші мрії маленьких українців, адже наш табір – справжня країна щасливого дитинства і незабутніх пригод!

Уманський міський центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді

Табір з денним перебуванням з профільною зміною «Лісовички» працював при Уманському міському центрі еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді з 11 по 26 червня 2018 року. У таборі відпочивали 35 учнів міських шкіл в основному вихованці Центру.

Дитячий табір створений з метою реалізації права кожної дитини на повноцінний відпочинок, задоволення інтересів і духовних запитів відповідно до індивідуальних потреб дітей шкільного віку.

Завданнями забезпечення повноцінного літнього відпочинку в таборі є:

- створення у дітей хорошого емоційного настрою;
- виховання громадянських якостей і почуттів;
- виявлення інтересів, захоплень дітей, розвиток бажання отримати нові знання, вміння, навички;
- навчання дітей діяти у колективі;
- привчання до самообслуговування, залучення до трудових справ на користь і радість оточуючих.

Організація відпочинку передбачає різноманітність вибору заходів, можливість кожного вихованця задовольнити свої потреби.

Всі види виховної діяльності в таборі здійснюються відповідно до режиму

табору, який включає ряд оздоровчих, педагогічних, психологічних технологій:

ранкова гімнастика; загартування дітей сонцем, повітрям, водою; рухливі ігри на свіжому повітрі; профілактика глистяних інвазій та інфекційних захворювань; робота з батьками: пропаганда здорового способу життя в сім'ї; дні здоров'я; музична терапія; фітотерапія; ароматерапія; психологічна допомога.

Робота проводиться згідно плану виховної роботи. Все це висвітлюється на спеціальному стенді. Діти та їхні батьки мають змогу щоденно знайомитися з путівкою дня. Ведеться фоторепортаж подій у таборі.

Особлива увага приділяється організаційно-громадській діяльності: презентація загону, виконання доручень, вибори активу, самостійний розподіл різних видів робіт, участь у проведенні заходів, у підведенні підсумків різних конкурсів.

Робота табору проходила під девізом «Світ цікавих професій». Кожен день табору є змістовним і цікавим, приносить безліч нових вражень, нових відкриттів, відповідав певним професіям: екскурсовода, поліцейського, фармацевта, гумориста, історика-краєзнавця, дизайнера, кухаря, військового, журналіста, актора, художника. Деякі заходи стали для нас традиційними: «Хай живе дружба», конкурс малюнків на асфальті, День гумору, шашковий турнір, виховний захід «Пожежна безпека»; ігри-змагання: «Веселі старты», конкурс моди «Літній настрій», «Правила дорожнього руху», шоу «Україна має талант», екологічна стежка в дендропарку «Софіївка», години натураліста, фітобар, ароматерапія, а також квест та флешмоб. Деякі заходи проведені вперше, але теж цікаві й незабутні: відеолекторій «Поетична мандрівка Україною», екскурсія на кафедру народознавства УДПУ ім. Павла Тичини, свято «Ой на Івана, ой на Купала!», свято української казки. Значна увага приділяється патріотичному вихованню, що стало одним з основних напрямків роботи табору «Лісовички». Для досягнення мети, проведені заходи: свято «Ми за мир!», екскурсія до штабу АТО, куди діти віднесли подарунки військовим та пораненим в госпіталі м.Дніпро, свято «Моя родина в долі Батьківщини», конкурс на кращу вишиванку.

В таборі використовуються різні форми ігрової діяльності:

народні ігри, ігри-конкурси, квест, вікторини, ігри на місцевості, дні сюрпризів.

Велике зацікавлення викликали ігрові програми:

- гра-змагання «Веселі старты»;
- екологічні вікторини « Знайомі незнайомці», «Друзі наші менші»;

Діти із задоволенням беруть участь у конкурсах:

- конкурс малюнків на асфальті «Екомалюнок»;
- конкурс на кращу емблему табору;
- конкурс малюнків «Геть паління! Ми – здорове покоління»;
- шоу «Україна має талант»;
- конкурсно-розважальна програма «Міс табору»;
- конкурс на кращий оберіг.

Протягом зміни діти прилучалися до світу природи, усвідомлення її значущості, вчилися відчувати красу рідного краю. З цією метою проводилися різноманітні заходи:

- екологічні бесіди, ігри і турніри;
- екологічна стежка в дендропарку «Софіївка»;
- подорож у Білогрудівський ліс;
- конкурс екологічного малюнка.

Під час табірної зміни було проведено багато екскурсій. Зокрема: у військову частину в/ч А -2012, в монастир села Кочержинці, в село Берестівець, в село Полянецьке для вивчення народних ремесел, побуту українського народу.

Під час табірної зміни працюють гуртки:

- гурток «Юні друзі природи»;
- гурток «Юннати-краєзнавці»;
- гурток «Пізнаємо світ»;
- гурток «Природа нашого краю»;
- ляльковий театр «Бембі»;
- ізостудія «Чарівний пензлик».

Під час роботи табору працівники та діти дотримуються правил техніки безпеки та санітарно-гігієнічних вимог.

Всі заходи в таборі проводяться з урахуванням особливостей фізичного та розумового розвитку дітей.

Черкаська районна СЮН

Протягом літніх канікул гуртківці Черкаської районної станції юних натуралістів відпочивали на базі пришкільних таборів з денним перебуванням.

За період роботи таборів діти з користю провели час. Уся виховна робота була спрямована на те, щоб допомогти дітям розкрити свої творчі здібності, порозумітися між собою, пізнати краще один одного. Свою роботу вихователі та керівники гуртків, що працювали в таборах, спрямовували на оздоровлення дітей, як фізичне так і моральне.

Пріоритетними завданнями роботи таборів були:

- Оздоровлення, загартування, виховання і розвиток дітей;
- Ефективне використання природних ресурсів (сонячні та повітряні ванни, фізичні вправи на свіжому повітрі);
- Збалансоване харчування;
- Чітке дотримання санітарно – гігієнічних норм відпочинку дітей, формування навичок особистої гігієни;
- Належна організація фізкультурно – оздоровчої роботи (спортивні змагання, рухливі ігри, походи, формування навичок безпечної поведінки);
- Дотримання режиму дня;
- Різноманітні виховні та загально – розвивальні заходи.

Практично кожного дня з вихованцями табору проводилися різноманітні тематичні конкурси, до яких діти завзято готувалися. Жодна перемога – чи то колективна, чи то особиста не була залишена без уваги. Діти розмовляли, грали в ігри, співали пісень. Крім того здійснювалися цікаві і пізнавальні екскурсії. Найбільше захоплення діти отримували від екскурсій в природу. І не дарма, адже зустріч з природою розширює увагу дітей, удосконалює їх уміння уважно спостерігати за різними явищами. В ході екскурсій виготовлялися вироби з природного матеріалу (плели вінки, робили ляльки із трави). Робота з природним матеріалом має велике значення для естетичного виховання дітей, прищеплення їм художнього смаку, розвиває творчі здібності.

КЗ «Шполянський еколого-натуралістичний центр учнівської молоді»

Основним пунктом в режимі дня є виконання комплексу фізкультурно-оздоровчих заходів: розваги, свята, «доріжки здоров'я», екскурсії та прогулянки на свіжому повітрі. Під час прогулянок проводилися повітряні та сонячні ванни. Повітряні ванни особливо ефективні якщо вони проводяться в русі. Щоб діти не втомилися вправи великої рухливості чергувались із спокійними.

Літній період – найбагатіший для фізичного розвитку дітей. Саме влітку такі природні фактори, як сонце, повітря найефективніше впливають на організм людини, зміцнюють здоров'я та підвищують працездатність. Усі ці фактори ми використовували як самостійні заходи загартування дитини. Особливу увагу керівники гуртків Шполянського центру еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді приділяли екскурсії, адже екскурсія – це в першу чергу інформація, це одна з форм ознайомлення школярів із навколишнім світом, яка дає конкретні уявлення про предмети, явища, флору та фауну навколишньої природи, про працю людей в природі, знання отримані під час екскурсії уточнюються і закріплюються в ході дидактичних і сюжетно-рольових ігор, що вимагають впізнавання, класифікації, співвіднесення. Тематика екскурсій: «Флора та фауна ставу»; «Дерева нашої місцевості», «Екологічною стежиною»; «Вивчаємо рослинність р.Шполка»; «Спостереження за явищами природи. Правила поведінки в природі»; «Ознайомлення із народними обрядами»; «Спостереження за рослинами, тваринами, погодними умовами свого краю»; Екскурсія до краєзнавчого музею.

Організація прогулянок влітку. Це час для розвитку інтересу до рухливих ігор та вправ, спостережень, екскурсій. Активна діяльність на прогулянці (ігри, спортивні розваги, спостереження, трудова діяльність тощо) загартовує дітей, розвиває рухи, формує фізичні якості,

підвищує життєвий тонус і сприяє всебічному розвитку. Тому в літній період ми забезпечили максимальну тривалість щоденного перебування дітей на свіжому повітрі.

Прогулянки здійснювали за будь-якої погоди за виключенням тих випадків, коли склалися небезпечні умови для її проведення. Щоб прогулянки були цікавими та змістовними, керівники гуртків ретельно планували її. З 1 по 15 червня у 2 зміни у Шполянський центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді приходили відпочивати і розважатися діти із пришкільних таборів: Шполянська ЗОШ І-ІІІ ст №1 табір «Веселий мурашник»;

Шполянський НВК «ЗОШ І-ІІІ ступенів №2-ліцей» «Злагода»; Шполянський НВК «ЗОШ І-ІІІ ступенів №3-гімназія» «Веселка»; Шполянська ЗОШ І-ІІІ ст №5 «Сонечко». З 9.00-11.00 перша зміна (60 дітей-4 загони) з 11.00-13.00 друга зміна (60 дітей-4 загони).

Всього в області було оздоровлено 660 юннатів, що становить 31 % від загальної кількості вихованців. У тому числі 206 дітей пільгових категорій, з них: дітей-сиріт – 4; дітей з інвалідністю – 3; дітей учасників АТО – 16; дітей учасників ліквідації наслідків на ЧАЕС – 6; дітей з багатодітних та малозабезпечених сімей – 115; дітей з групи ризику, девіантної поведінки – 2; талановитих та обдарованих дітей – 60.

Оздоровлено юннатів:

- в стаціонарних дитячих оздоровчих закладах – 7;
- в таборах денного перебування – 595;
- в профільних таборах – 30;
- в таборах праці і відпочинку – 30;
- охоплено екскурсіями, походами – 240.

Чернівецька область

Одним із важливих напрямків діяльності педагогічного колективу **КЗ «Чернівецький обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді»** є організація заходів в рамках оздоровлення вихованців Центру, а також закладів позашкільної освіти Чернівецької області.

З 17 липня по 06 серпня 2018 р. на базі позашкільного оздоровчо-виховного закладу «Лунка» в с. Красноільськ Сторожинецького району Чернівецької області була проведена *II профільна еколого-натуралістична зміна*, в якій оздоровлювалось 165 дітей: юні екологи області (вихованці еколого-натуралістичних об'єднань Чернівецького обласного центру еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді, Чернівецького міського центру еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді, Заставнівського еколого-натуралістичного центру, Сторожинецького центру еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді). Фінансування табірної зміни забезпечила Чернівецька облдержадміністрація, тобто для вихованців оздоровлення було абсолютно безкоштовним.

В процесі роботи зміни традиційні для таборів спортивно-масові заходи поєднувались з ігровим екологічним вихованням, пізнавально-краєзнавчими екскурсіями, практичними акціями та трудовими десантами по упорядкуванню території, околиць табору та джерел. Діти були поділені на загони зі своїми назвою, емблемою та девізом. Було організовано самоврядування в таборі, обрано командирів загонів та відповідальних за дисципліну, чистоту та чергування у кімнатах.

Вся діяльність табору проводилася у відповідності до затвердженого плану роботи, згідно режиму дня, який був насичений різноманітними заходами.

Щодня підводилися підсумки за попередній день та оголошувалися завдання на наступний, проводилася ранкова зарядка на спортмайданчику табору.

Кожний день перебування дітей був наповнений новими справами, зустрічами та розвагами. Для вихованців зміни проведено:

- масові заходи природоохоронного спрямування: «Свято Нептуна», «Свято індіанця», конкурси екологічного малюнку на асфальті «Щасливе дитинство», «Квіти нашого

дитинства», зоологічні та ботанічні вікторини, бесіди на природоохоронну тематику, «Брейн-ринги», свято «Квітів», екологічний квест, гра «Показуха – екологічний світ»;

- масові розважальні заходи: КВК, конкурс «Міс та Містер Лунка», «Острів скарбів», «Зелена п'ятка», «Козацькі розваги», «Веселі старти»;

- конкурси: «Конкурс патріотичної пісні» (до Дня хрещення Київської русі), конкурс «Лунка має талант», конкурс «Вожатий року» «Конкурс виробів з природного матеріалу»; святкові дні: «День бантика», «День іменинника», «День самоврядування», «День радості», «День зоолога», «День краси», «День розумника», «День танцю», «День дружби», «День корисних справ», «День туриста», «День спілкування з природою»;

- походи на поляну «Брада», поляну «Сонячна», вершину Петраушка, похід на вершину Палтін;

- трудові десанти «Зробимо природу чистішою», створення екологічної стежини «Лунки», упорядкування джерел;

Аби зрозуміти як важливо берегти природу, навчитися милуватися нею, любити її, а також щоб у дітей не залишалося жодної хвилини для нудьги, на період роботи табірної зміни працювали «літні» екологічні гуртки: «Юні ботаніки», «Світ природи з елементами англійської мови», «Юні журналісти», «Берегиня», «Природа та екологія», «Етнолялька», «Спорт на відпочинку», «Екологічний театр» та інші. Кожен вихованець мав змогу відвідувати гурток, який йому до вподоби.

З метою формування у дітей системи цінностей щодо життя на землі та необхідності збереження гармонії між людиною та навколишнім середовищем дітям демонструвались відеофільми та мультфільми екологічної тематики. Опісля перегляду відбувалося обговорення стрічки, діти давали свою інтерпретацію побаченого.

Значна увага приділялася національно-патріотичному вихованню, символам та традиціям українського народу. Усі заходи були наповнені громадянсько-патріотичним змістом, які підтримували прагнення кожної особистості до духовного, інтелектуального, творчого та фізичного розвитку задля розквіту держави в цілому. З дітьми було проведено виховні бесіди:

- Про що свідчать наші державні символи;
- Край ти мій, моя Батьківщино!;
- Державні та народні символи України;
- З чого починається Батьківщина;
- Моя Вітчизна – Україна;
- Народні і державні символи України;
- Свята і традиції українського народу;
- Хто є патріотом Батьківщини.

Справжнє дійство було організовано напередодні свят до Дня хрещення Київської русі.

Педагогічний колектив профільної еколого-натуралістичної зміни доклав максимум зусиль, щоб за рахунок проведених заходів (екскурсій, свят, спортивних змагань, годин спілкування, конкурсів, вікторин, рольових ігор) максимально розвивати і підтримувати науково-пізнавальні інтереси, творчі здібності вихованців, а, найголовніше, - гармонійно поєднувати оздоровлення дітей з екологічним вихованням, дослідницькою та практичною роботою безпосередньо у природі.

Влітку педагогами центру постійно проводились екскурсії по *екологічній стежині закладу* із використанням дидактичних ігор, вікторин, конкурсів. Екскурсії проводились для вихованців КЗ ЧОЦЕНТУМ, пришкільних таборів міста Чернівців та усіх бажаючих. Окрім цього, для гуртківців центру проводились пізнавальні і навчальні екскурсії в ботанічний сад, зоологічний музей Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, центральний парк культури і відпочинку імені Тараса Шевченка, під час яких юннати мали можливість ознайомитись із рослинним і тваринним світом, почути захоплюючі розповіді та легенди, а отримані знання використовувати у майбутньому під час навчання у школі.

Під час проведення заходів літнього оздоровлення педагогічному персоналу вдалося створити для його учасників насичене виховне середовище, яке впливало на підвищення

загальної екологічної культури. Особливо велике навчально-пізнавальне значення для вихованців КЗ ЧОЦЕНТУМ мали *виїзди на природу*, зокрема в лісові масиви околиць заказника Цецино. Основною метою виїздів було вивчення і опис видів рослин, які визначають особливості формацій, що характерні для даної території. Зокрема, найбільш розповсюджених в місцевій флорі родин покритонасінних. Під час заняття на природі юннати отримали навички роботи в природі з використанням широко розповсюджених у ботаніці методів флористичного, геоботанічного і морфологічного аналізів, навчилися правильно збирати гербарій та лікарські рослини, екологічно грамотно вести себе в навколишньому природному середовищі.

Протягом червня проводились практичні *заняття в куточку живої природи*, на мікрофермі та учбовій пасіці. Не випадково ж практику вважають найоптимальнішою методикою вивчення та пізнання живої природи, її закономірностей та механізмів. Крім того, спостереження та догляд за акваріумними рибками, морськими свинками, папугами, шиншилами, фазанами, перепілками та іншими мешканцями живого кутка позитивно впливають на дітей, роблять їх добрішими, пробуджують найкращі почуття, закладають основи турботливого, відповідального і бережливого ставлення до живих істот, виховують любов до природи.

Окрім вище вказаного, проведено екскурсії в парк Жовтневий м.Чернівців, в ботанічний сад Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, в музей архітектури під відкритим небом, тощо.

Всі ці заходи були спрямовані на активний і змістовний відпочинок, формування у дітей ціннісного ставлення до Батьківщини, її природних багатств, виховання почуття поваги до рідної землі.

Діти постійно залучалися до природоохоронної та дослідницької діяльності. Вихованці та педагоги КЗ ЧОЦЕНТУМ взяли участь у *Всеукраїнських експедиційно-польових зборах команд юних екологів, ботаніків, та зоологів*, де здобули призові місця.

Команда вихованців на чолі з педагогом стала учасником *Всеукраїнських ігор Globe 2018*. Діти мали можливість представити результати роботи, обмінятися досвідом, відвідати майстер-класи провідних вчених та здобути нових друзів у програмі GLOBE.

Команди змагалися на 7-ми станціях, де демонстрували свої знання живої та неживої природи і вміння, набуті в процесі спостережень за програмами GLOBE.

За результатами Ігор вихованці ЧОЦЕНТУМ отримали переможні місця; диплом команди-учасника GLOBE Ігор 2018, а керівник команди – подяку за відмінну підготовку команди до участі в Іграх.

У червні поточного року гуртківці закладу (члени юннатівського екологічного парламенту на чолі з Президентом юннатів) брали участь у *Всеукраїнському зборі лідерів дитячих екологічних парламентів*, на базі Всеукраїнського профільного табору «Юннат» у місті Києві.

Вони стали учасниками майстер-класів, конференцій, де виступали з своїми напрацюваннями щодо роботи дитячого екологічного парламенту, їм були проведені екскурсії по навчально-дослідних ділянках, теплиці, в школу народних ремесл. Юннати мали можливість відвідати цирк, музей історії України, Києво-Печерську Лавру, музей Тараса Григоровича Шевченка, побували на вечірньому Хрещатику, відвідали тераріум, «Зимовий сад», зоологічний музей Національного еколого-натуралістичного центру. Для дітей також були проведені цікаві змістовні вечори, конкурси, дискотеки.

Двічі протягом року (в травні та вересні) КЗ ЧОЦЕНТУМ підготував команди для участі у *Всеукраїнському форумі юних екологів України та Всеукраїнському форумі учнівських трудових об'єднань* у ДП «УДЦ „Молода гвардія”». Учасниками стали переможці всеукраїнських конкурсів та акцій, всього 12 дітей.

Оздоровлення вихованців гуртків **Чернівецького міського центру еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді** здійснювалося у пришкольньому таборі загальноосвітньої школи, на базі якої працює заклад.

Під час роботи табірної зміни спортивно-масові заходи вдало поєднувались з ігровим екологічним вихованням, пізнавально-краєзнавчими екскурсіями, практичними акціями та трудовими десантами по упорядкуванню території.

Не минули увагою обов'язкове патріотичне виховання підростаючого покоління.

Особлива увага приділялась формуванню любові до рідного краю (причетності до рідного дому, сім'ї, дитячого садка, міста);

- формування духовно-моральних взаємин;
- формування любові до культурного спадку свого народу;
- виховання любові, поваги до своїх національних особливостей;
- почуття власної гідності як представників свого народу;
- толерантне ставлення до представників інших національностей, до ровесників, батьків, сусідів, інших людей.

Оздоровлення вихованців гуртків **Сторожинецького районного центру еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді Чернівецької області.**

Вихованці Сторожинецького ЦЕНТУМ протягом 2018 року мали змогу цікаво відпочивати, брати участь у походах, екскурсіях, конкурсах, спортивних заходах.

Традиційно в ПОВЗ «Лунка» щорічно оздоровлюються обдаровані гуртківці Сторожинецького ЦЕНТУМ. Влітку 2018 року в другій профільній зміні відпочили та оздоровились 25 вихованців.

У канікулярний період керівники гуртків ЦЕНТУМ проводили тематичні майстер-класи.

Керівниками гуртків було здійснено регулярні одно- та дводенні походи на вершини передгір'я.

Під час тривалих походів з вихованцями проведено заняття з елементами тренінгу на справжній діючій пасіці. Кожен вихованець отримав індивідуальне завдання та методичку його виконання з послідовним планом. Заняття проводилося з використанням необхідного пасічницького інвентаря: стільники (різні за віком), пасічницький дріт, дираколи, дошка-лекало, шпори-катки, електронавошувачі, вошина, лінійки.

Окрім цього, для гуртківців центру постійно проводились пізнавальні і навчальні екскурсії у парки, луки та лісові масиви.

Ряд вихованців мали змогу відпочити та оздоровитись за рахунок батьківських коштів.

У **Заставнівському районі Чернівецької області**, з метою забезпечення ефективного відпочинку та повноцінного оздоровлення дітей влітку, створення належних умов для освітньої, культурно-виховної, фізкультурно-оздоровчої та спортивної роботи з дітьми під час літніх канікул, додержання законодавства у сфері оздоровлення та відпочинку дітей проведена відповідна робота.

25 дітей із числа переможців обласних екологічних конкурсів, оздоровилися в оздоровчо-виховному закладі «Лунка».

При Репужинецькому НВК Заставнівського району Чернівецької області працював наметовий табір. Табір було розташовано у лісі. На його території працював штучний басейн. З вихованцями щодня проводилися екскурсії та експедиції з метою дослідження видової різноманітності рослин екологічної системи лісу. Юннати визначали ярусність лісу, їстівні, неїстівні та отруйні гриби. Діти були попереджені про поведінку згідно з правилами техніки безпеки.

Деякі вихованці Центру оздоровилися за батьківські кошти у таборах «Вербиченька», «Дністер Плюс», «Юність».

Здорове підростаюче покоління – національне багатство кожної країни. Тож, забезпечення якісного оздоровлення та відпочинку чернівецьких дітей, як важлива складова повноцінного і здорового розвитку, є одним із головних завдань мережі позашкільних навчальних закладів еколого-натуралістичного спрямування Чернівецьчини. Вважаємо, що проведення оздоровчо-дозвіллевих заходів протягом 2018 року сприяло підвищенню рівня культури спілкування дітей Чернівецької області, інтелектуальному розвитку, вихованню моральних, етичних та естетичних якостей особистості.

Всього в області було оздоровлено 2852 юннатів, що становить 82 % від загальної кількості вихованців. У тому числі 219 дітей пільгових категорій, з них: дітей-сиріт – 7; дітей, позбавлених батьківського піклування – 12; дітей з інвалідністю – 8; дітей з багатодітних та

малозабезпечених сімей – 67; талановитих та обдарованих дітей – 125.

Оздоровлено юннатів:

- в стаціонарних дитячих оздоровчих закладах – 122;
- в таборах денного перебування – 175;
- в профільних таборах – 145;
- охоплено екскурсіями, походами – 2410.

Чернігівська область

З метою підвищення рівня патріотичного виховання упродовж літа 2018 року для юннатів комунального закладу «Чернігівська обласна станція юних натуралістів» організовано екскурсії:

- до музею бойової слави;
- до історичного музею ім. В.Тарновського;
- до Чернігівського літературно-меморіального музею-заповідника М.М.Коцюбинського;
- історичними та природними пам'ятками Національного архітектурно-історичного заповідника «Чернігів – стародавній»;
- до музею авіації і космонавтики Чернігівщини.

На базі ОБЛСЮН організовано літню навчально-виробничу практику, роботу фітотівальні «Медунка», догляд за лікарськими рослинами в «Саду лікарських культур» закладу.

У червні 2018 року у Всесвітній день охорони навколишнього середовища колектив педагогів та юннатів комунального закладу «Чернігівська обласна станція юних натуралістів» взяв участь у екологічному фестивалі «Життя в стилі ЕКО», який відбувся у регіональному ландшафтному парку «Ялівщина».

Чернігівською обласною станцією юних натуралістів було організовано роботу контактного міні-зоопарку із тварини-мешканців куточка живої природи станції. Гості фестивалю мали змогу ближче познайомитися з друзями нашими меншими, потримати їх у руках, отримати поради щодо утримання тварин.

У «Містечку майстрів» педагогічні працівники станції натуралістів разом з юннатами провели майстер-класи: «Ентомологічний калейдоскоп», «Флористичний марафон», «Зелена аптека» (виготовлення саше), «Орнітологічна карусель», «Соняшники», «Квітковий».

Упродовж червня вихованці ОБЛСЮН взяли участь у Всеукраїнському зльоті юних дослідників-природознавців, у Всеукраїнському фестивалі патріотичних дій, що відбулися в Національному еколого-натуралістичному центрі учнівської молоді (м.Київ). Команди Чернігівської області залучились до участі у Всеукраїнських експедиційно-польових зборах команд юних екологів (Івано-Франківська обл.), юних ботаніків (Миколаївська обл.), юних зоологів (м.Харків).

Педагоги комунального закладу «Чернігівська обласна станція юних натуралістів» влітку 2018 року провели ряд виїзних виховних заходів для вихованців позаміських оздоровчих таборів.

11 липня 2018 року педагоги ОБЛСЮН відвідали дитячий оздоровчий табір «Зміна» комунального позашкільного навчального закладу «Центр національно-патріотичного виховання, туризму та краєзнавства учнівської молоді».

Для вихованців табору проведено майстер-класи: по виготовленню штучних квітів - «Соняшники», паперових пташок - «Орнітологічна карусель», об'ємних фігурок тварин з паперу - «Черепашка», аромомішечків (саше), метеликів з рет-пляшок «Ентомологічний калейдоскоп», організовано роботу контактного міні-зоопарку - «Тваринне розмаїття».

До Міжнародного дня захисту дітей 1 липня 2018 року в комунальному закладі «Чернігівська обласна станція юних натуралістів» проведено командну розважально-пізнавальну гру «Дитячих мрій країна – чудова і чарівна!». Участь у грі взяли учні початкової ланки ЗОШ №3 Чернігівської міської ради. В ході заходу для дітей також організовано екскурсії територією закладу, до куточка живої природи, кімнати-музею економного та бережливого ставлення до хліба. Для учасників заходу організовано роботу контактного міні-зоопарку.

Упродовж літніх канікул педагоги ОБЛСЮН організували та провели навчальні екскурсії територією закладу, на навчально-дослідну земельну ділянку, до куточка живої природи, музею економного та бережливого ставлення до хліба для здобувачів освіти області.

Всього в КЗ «Чернігівська обласна станція юних натуралістів» було оздоровлено 379 юннатів, що становить 42 % від загальної кількості вихованців. У тому числі 90 дітей пільгових категорій, з них: дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування – 7; дітей з інвалідністю – 8; талановитих та обдарованих дітей – 75.

Оздоровлено юннатів:

- охоплено екскурсіями, походами – 144.

В період літніх канікул в системі закладів позашкільної освіти України еколого-натуралістичного напрямку, за неповними даними, за виключенням Закарпатської, Київської та Луганської областей, було оздоровлено юннатів у загальній кількості – 33263. У тому числі 10777 дітей пільгових категорій, з них: дітей-сиріт – 179; дітей, позбавлених батьківського піклування – 133; дітей з інвалідністю – 177; дітей учасників АТО – 380; дітей учасників ліквідації наслідків на ЧАЕС – 36; дітей з багатодітних та малозабезпечених сімей – 3564; дітей з групи ризику, девіантної поведінки – 438; талановитих та обдарованих дітей – 5863.

Оздоровлено юннатів:

- в стаціонарних дитячих оздоровчих закладах – 1536;
- в таборах денного перебування – 6369;
- в профільних таборах – 1980;
- в таборах праці і відпочинку – 138;
- охоплено екскурсіями, походами – 33481.

Підводячи підсумки організації відпочинку дітей під час літніх канікул зазначаю, що всі заклади позашкільної освіти України еколого-натуралістичного профілю (без врахування даних Закарпатської, Київської та Луганської областей) працювали з великим навантаженням та великою відповідальністю за свою справу.

З вдячністю за проведену роботу

Директор НЕНЦ,
доктор педагогічних наук,
професор

В.В. Вербицький